

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ**

**KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI**

KAMU İCRA HUKUKUNDA HACZE İŞTİRAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ELİF KARAHAN KÜÇÜK

DANIŞMAN: PROF. DR. GÖKHAN KÜRŞAT YERLİKAYA

**YALOVA
MAYIS 2024**

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

KAMU HUKUKU ANABİLİM DALI
KAMU HUKUKU BİLİM DALI

KAMU İCRA HUKUKUNDA HACZE İŞTİRAK

YÜKSEK LİSANS TEZİ

ELİF KARAHAN KÜÇÜK
228109025

DANIŞMAN: PROF. DR. GÖKHAN KÜRŞAT YERLİKAYA

YALOVA
MAYIS 2024

ETİK BEYAN

Yalova Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Tez Yazım Kuralları'na uygun olarak hazırladığım “Kamu İcra Hukukunda Hacze İştirak” başlıklı bu tez çalışmada; tez içinde sunduğum verileri, bilgileri ve dokümanları akademik ve etik kurallar çerçevesinde elde ettiğimi, tüm bilgi, belge, değerlendirme ve sonuçları bilimsel etik ve ahlak kurallarına uygun olarak sunduğumu, tez çalışmada yararlandığım eserlerin tümüne uygun atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi, kullanılan verilerde herhangi bir değişiklik yapmadığımı, bu tezde sunduğum çalışmanın özgün olduğunu bildirir, aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi taahhüt ve beyan ederim.

Elif KARAHAN KÜÇÜK

İmza

ÖNSÖZ

Bu çalışma boyunca, engin bilgi ve tecrübelerinden yararlandığım, değerli fikirleriyle çalışmama katkı sağlayan ve benden yardımlarını esirgemeyen kıymetli hocam ve danışmanım Prof. Dr. Gökhan Kürşat YERLİKAYA'ya,

Hayatımın her aşamasında bana destek olan ve her zaman varlıklarından güç aldığım canım aileme,

Her zaman olduğu gibi çalışma sürecimde de sevgisi, sabrı ve hoşgörüsüyle hep yanımda olan sevgili eşime,

Sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Mayıs-2024

Elif KARAHAN KÜÇÜK

İÇİNDEKİLER

ETİK BEYAN	i
ÖNSÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vii
ÖZET	viii
ABSTRACT	ix
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU ALACAKLARININ KAVRAMSAL ve KURUMSAL NİTELİĞİ

1. KAMU ALACAĞI KAVRAMI VE NİTELİĞİ	3
1.1.Kamu Alacağının Kavramsal Niteliği	3
1.2.Kamu Alacakları ile Özel Hukuktan Doğan Alacakların Karşılaştırılması.....	4
2.KAMU ALACAKLARININ ÖNEMİ	7
2.1.Kamu Hizmeti.....	7
2.2.Kamu Harcamaları.....	10
3.KAMU ALACAKLARININ KAPSAMI.....	12
3.1.Asli Kamu Alacakları	12
3.1.1.Vergi, resim ve harçlar	12
3.1.2. Para ve vergi cezaları.....	13
3.1.3. Ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme masrafları	14
3.2.Fer' i Kamu Alacakları	15
3.3.Kamu Hizmetlerinin Uygulanmasından Doğan Kamu Alacakları	15
3.4.Takip Giderlerinden Doğan Kamu Alacakları.....	15
3.5.Tahsili Emval Kanunu'na veya Kendi Kanunlarındaki Özel Hüküm Uyarınca 6183 sayılı Kanun'a Göre Tahsil Edileceği Belirtilen Kamu Alacakları.....	16
4.KAMU ALACAKLISI.....	18
5.KAMU BORÇLUSU	20
5.1.Gerçek Kişi Kamu Borçluları	20
5.1.1.Vergi mükellefi.....	20
5.1.2.Vergi sorumlusu	23
5.1.3. Kefil	23

5.2.Tüzel Kişi Kamu Borçluları	24
5.3.Gerçek ve Tüzel Kişiliği Olmayan Kamu Borçluları	26
6.KAMU ALACAKLARININ TAHSİLİNİN 6183 SAYILI AATUHK'DA DÜZENLENMESİNİN NEDENLERİ	28

İKİNCİ BÖLÜM

HACZE İŞTİRAKİN 2004 SAYILI İCRA İFLAS KANUNU'NDA DÜZENLENMESİ

1.HACZE İŞTİRAKİN KAVRAMSAL NİTELİĞİ VE KURUMSAL YAPISI	29
2.HACZE TAKİPLİ (ADİ) İŞTİRAK	30
2.1.Takipli İştirakin Şartları.....	30
2.1.1.Takip şartı.....	30
2.1.2.Öncelik (Tekaddüm) şartı.....	31
2.1.3.Tekaddüm (Öncelik) şartının gerçekleştiğinin belgelendirilmesi (Belge şartı).....	33
2.1.3.1.Aciz vesikası.....	33
2.1.3.2.İlam.....	34
2.1.3.3.Resmi veya tarih ve imzası onaylı senet	34
2.1.3.4.Resmi daireler veya yetkili makamlarca verilen makbuz veya belgeler ...	35
2.1.3.5.Zaman şartı	36
2.2.Hacze İştirak Talebi, Talebin Kabul veya Reddi.....	37
2.2.1.Hacze takipli iştirakin usulü	37
2.2.2.Hacze takipli iştirakin sonuçları	38
3. HACZE TAKİPSİZ (İMTİYAZLI) İŞTİRAK.....	40
3.1.Hacze Takipsiz İştirak Edebilecek Alacaklılar ve Alacaklarının Niteliği	40
3.1.1.Borçlunun eşi, çocukları, borçlunun vasisi veya kayyımı olduğu kişiler.....	40
3.1.2.İlama dayanan nafaka alacaklısı	42
3.1.3.Ölünceye kadar bakma alacaklısı	42
3.2.Hacze Takipsiz İştirak Talebinin Yapılması, İtiraz ve Dava Yolları	43

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAMU ALACAKLARINDA HACZE İŞTİRAKİN UYGULANMASI

1.KAMU ALACAĞININ TABİ OLACAĞI KANUN VE İZLENECEK TAKİP YOLU.....	44
2. KAMU ALACAĞININ HACİZ YOLUYLA CEBREN TAHSİLİ.....	46
2.1.Haciz Yoluyla Takibin Aşamaları	46
2.1.1.Ödeme emri (Takip yaprağı)	46

2.1.2.Kamu borcunun ödenmesi veya mal beyanında bulunma	46
2.1.3.Kamu borcunu ödemeyen ve mal beyanında bulunmayan borçlunun hapsen tazyiki	47
2.1.4.Haciz varakası ve haciz tutanağının düzenlenmesi	47
2.1.5.İstihkak iddiaları	48
2.1.6.Haciz bildirisi	48
2.1.7.Aciz hali ve aciz fişi	48
2.2.Haczin AATUHK Düzenlemesine Uygun Yapılması Gerektiği	48
3.KAMU ALACAĞINI DOLAYLI KORUMA ALTINA ALMA YÖNTEMİ OLARAK RÜÇHAN HAKKI	49
4.6183 SAYILI AATUHK KAPSAMINDA KAMU ALACAĞININ HACZE İŞTİRAKİ.....	53
4.1.İlk Kesin Haczin 2004 Sayılı İcra İflas Kanunu'na Göre Konulmuş Olması Halinde Kamu Alacağının Hacze İştiraki.....	53
4.1.1.Hacze iştirak şartları	54
4.1.1.1.İştirak edilen ilk haczin, özel hukuktan kaynaklı bir alacak için 2004 sayılı İİK'ya göre konulmuş kesin haciz olması zorunludur.	54
4.1.1.2.6183 sayılı AATUHK'a göre kamu alacağı için aynı mal üzerine konulan sonraki tarihli haczin de kesin haciz olması zorunludur.	55
4.1.1.3.Kamu alacağı için uygulanan haciz, hacizli mal paraya çevrilmeden önce konulmuş olmalıdır.....	57
4.1.2.Hacze iştirak usulü	59
4.1.3.Sıra cetveli tanzimi ve garameten taksim	60
4.1.4.6183 sayılı Kanun'un 21. maddesi karşısında İİK'nın 206. maddesinin durumu.....	67
4.1.5. Rehnin varlığı halinde kamu alacağının sırası ve hacze iştiraki.....	71
4.1.6.Maaş ve ücrete konulan hacze kamu alacağının iştiraki	74
4.2.İlk Kesin Haczin, 6183 Sayılı AATUHK'a Göre Konulmuş Olması Halinde Özel Hukuk Alacağının Hacze İştirakinin Mümkün Olup Olmadığının İncelenmesi.....	77
4.3.Her İki Haczin 6183 Sayılı AATUHK'a Göre Konulmuş Olması Halinde Kamu Alacağının Hacze İştiraki	79
4.3.1.Hacze iştirakin şartları	79
4.3.2.Öncelik esasına göre paylaşırma usulü	83
5.İHTİYATİ HACİZLERİN HACZE İŞTİRAKİ	85
5.1.İhtiyati Haczin Kavramsal Yapısı ile İİK ve AATUHK'daki Konumu	85
5.2.İİK'ya Göre Konan İhtiyati Haczin AATUHK'ya Göre Konulan Kesin Hacze İştiraki.....	87

5.3.AATUHK’a Göre Konan İhtiyati Hacizlerin Hacze İştiraki	90
5.4.Aynı Mal Üzerine Farklı Tarihlerde Hem İİK’ya göre Hem de AATUHK’a Göre İhtiyati Haciz Konulmuş Olması Halinde Hacze İştirak	91
SONUÇ	93
KAYNAKÇA.....	95
ÖZGEÇMİŞ	101

KISALTMALAR LİSTESİ

AATUHK	: Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun
AY	: Anayasa
Bkz.	: Bakınız
C.	: Cilt
dp.	: Dipnot
E.	: Esas
HBS	: Hukuk Bilgi Sistemi
HD	: Hukuk Dairesi
HMK	: Hukuk Muhakemeleri Kanunu
İİK	: İcra ve İflas Kanunu
İYUK	: İdari Yargılama Usul Kanunu
K.	: Karar
KDV	: Katma Değer Vergisi
KYK	: Kredi ve Yurtlar Kurumu
m.	: Madde
RG	: Resmi Gazete
s.	: Sayfa
S.	: Sayı
SGK	: Sosyal Güvenlik Kurumu
SGKK	: Sosyal Güvenlik Kurumu Kanunu
SSGSSK	: Sosyal Sigortalar Ve Genel Sağlık Sigortası Kanunu
SMMM	: Serbest Muhasebeci Mali Müşavir
T.	: Tarih
TBK	: Türk Borçlar Kanunu
TMK	: Türk Medeni Kanunu
TTK	: Türk Ticaret Kanunu
TMSF	: Tasarruf Mevduatı Sigorta Fonu
vb.	: Ve benzeri
vs.	: Vesaire
VUK	: Vergi Usul Kanunu
Y.	: Yıl
YMM	: Yeminli Mali Müşavir

KAMU İCRA HUKUKUNDA HACZE İŞTİRAK

ÖZET

Kamu alacağı kavramı, Devlete, vilâyet hususi idarelerine ve belediyelere ait vergi, resim, harç, ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme masrafı, vergi cezası, para cezası gibi asli, gecikme zammı, faiz gibi fer'i amme alacakları ve aynı idarelerin akitten, haksız fiil ve haksız iktisaptan doğanlar dışında kalan ve amme hizmetleri tatbikatından mütevellit olan diğer alacaklarını kapsar. Kamu alacaklarının tahsili usulü, 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'da düzenlenmiştir. Kanun'da kamu alacağının tahsiline kolaylık sağlanması açısından birçok düzenleme yer almaktadır. Hacze iştirak kurumu da 6183 sayılı Kanun'da kamu alacağına yönelik sağlanan imtiyazlardan birisidir. Hacze iştirak; aynı borçludan alacaklı olan birden fazla alacaklıdan birinin, tahsili gereken alacakla ilgili olarak, kendisinden önce diğer alacaklı tarafından konulan hacze, birtakım kanuni şartları taşınması halinde iştirak etmesi anlamına gelmektedir. Hukukumuzda yapılan düzenlemelerle kamu alacaklarına, hacze iştirak açısından özel hukuk alacaklarının sahip olmadığı birtakım haklar tanınmıştır. Bu çalışmada kamu alacakları bakımından hacze iştirak müessesesi özellik arz eden hususları itibariyle ele alınmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Hacze iştirak, Kamu alacakları, Garameten paylaşırma, Rüçhan hakkı

PARTICIPATION TO AN ATTACHMENT IN THE PUBLIC ENFORCEMENT LAW

ABSTRACT

The notion of public receivables includes taxes, duties, fees, criminal investigation costs and proceedings, tax penalties, fines, and other receivables of the State, provincial, and municipal administrations, and other receivables of the same administrations arising from the execution of public services other than those resulting from contracts, torts, and wrongful acquisitions. The manner of collection of public receivables is regulated by Law No. 6183 on the Procedure for Collection of Public Receivables. The Law provides various regulations for facilitating the collection of public receivables. The privilege of participation to an attachment is one of the prerogatives provided for public receivables under Law No. 6183. Participation to an attachment means that a creditor from the same debtor participates in the garnishment placed by another creditor before themselves regarding the receivable to be collected, provided that certain legal conditions are met. The regulations introduced in Turkish law grant certain rights to public receivables that are not available to private law receivables regarding participation to an attachment. In this study, the participation to an attachment for public receivables has been discussed concerning its special features.

Keywords: Participation to an attachment, Public receivables, Pro-rata collection of debt, Pre-emptive right

GİRİŞ

Alacaklının alacağını tahsil edememesi halinde, resmi yollarla yani Devlet eliyle nasıl kavuşacağını düzenlenmesi İcra İflas Hukuku'nun alanına girmektedir. Özel hukuk alacakları ile Devletin, il özel idarelerinin ve belediyelerin sözleşmeden, haksız fiilden ve sebepsiz zenginleşmeden doğan alacaklarının takibi de bu kapsamdadır. Öte yandan kamu alacaklarının tam ve zamanında ödenmemesi hali ise Kamu İcra Hukuku'nun çalışma alanının içinde bulunmaktadır. Kamu alacakları, özel hukuk ilişkisinden kaynaklanan alacaklardan farklı nitelik barındırdığından bu alacakların tahsili ayrı bir kanunda düzenlenmiştir. Devlet, idari işlemlerin özelliği olan tek taraflı ve icrai olmasının gereği olarak astlık üstlük ilişkisi çerçevesinde alacağını tahsil etmek istemektedir. Bu sebeple kamu alacaklarının haciz yoluyla tahsiline ilişkin bütün hükümler 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'da düzenlenmiştir. Bu Kanun ile Devletin ve diğer kamu kurumlarının mali yükümlülüklerden doğan veya kamu alacağı sayılan alacakları kamu otoritesine dayalı olarak bir nevi güvence altına alınmıştır. Kamu alacağının sürüncemede bırakılmaması ve alacağa daha çabuk ulaşılması maksadıyla genel hükümlere kıyasla daha pratik ve ayrıcalıklı usuller düzenlenmiştir. Hacze iştirak de işte bu Kanun ile kamu alacağını korumaya yönelik olarak kamu idarelerine tanınan imtiyazlardan biri olmuştur.

Hacze iştirak, bir alacaklının kendisinden önce başka bir alacaklı tarafından uygulanan hacze, kanundaki birtakım şartları taşıması şartıyla iştirak etmesi demektir. Hacze iştirake ilişkin hükümler, özel hukuktan kaynaklanan alacaklar bakımından 2004 sayılı İcra İflas Kanunu'nun 100., 101., 206. ve 268. maddelerinde, kamu hukukundan kaynaklanan alacaklar bakımından ise 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun'un 21. ve 69. maddelerinde yer almaktadır. Bu maddelerin içerik ve ayrıntıları çalışmanın devamında incelenecektir.

Tüm bu bilgiler ışığında çalışmamız üç ana bölümden oluşmaktadır.

Çalışmanın ilk bölümünde hukukumuzda özel alacaklardan farklı bir yeri olan kamu alacağı kavramı, niteliği ve çeşitleri irdelenecektir. Bu kapsamda, kamu borçlusu ve kamu alacaklısı kavramlarına yer verilecek, kamu alacakları ile özel hukuktan kaynaklanan alacaklar karşılaştırılacak ve AATUHK uyarınca takip ve tahsil edilen tüm alacakların kamu alacağı olup olmadığı hususları incelenecektir.

İkinci bölümde hacze iştirak kavramının kavramsal ve kurumsal yapısı açıklanmaya çalışılmıştır. Devamında, özel hukuktan kaynaklanan alacakların takip ve tahsili sürecinde, hacze iştirak şekilleri, iştirakin koşulları ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunu'nda düzenlenen iştirak prosedürleri ele alınmıştır. Nitekim İİK ve AATUHK'un kapsamına giren alacakların nitelikleri her ne kadar birbirinden farklı olsa da haciz ve iştirak usulleri bakımından birbirlerinden ayrılamaz bir bütünlüğe sahiptir. Zira AATUHK'da boşluk olan bazı durumlarda İİK hükümlerine de başvurmak gerekmektedir. Bu sebeple konumuzun daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla bu bölümde özel hukuk alacakları bakımından İcra İflas Kanunu'ndaki hacze iştirak hükümleri incelenmiştir.

Çalışmamızın ana fikrini oluşturan üçüncü ve son bölümde ise öncelikle kamu alacaklarının haciz yoluyla cebren tahsili sürecinde izlenen usul ve aşamalara kısaca yer verilmiş, rüçhan hakkı tanımıyla birlikte kamu alacaklarını koruma yöntemlerinden biri olan rüçhan hakkı konusu açıklanmaya çalışılmıştır. Akabinde hukukumuzda kamu alacaklarının hacze iştirakini ele alan 6183 sayılı Kanun'un 21. ve 69. maddeleri ayrıntılı olarak değerlendirilmiştir. Bu kapsamda kamu alacaklarının, özel hukuktan doğan alacakların haczine, kamu alacaklarının haczine veya ihtiyati hacizlere iştiraklerinin mümkün olup olmadığı farklı olasılık ve uygulamadan örneklerle açıklanmaya çalışılmış olup çeşitli ihtimallerle birlikte ele alınmıştır.

Bu çalışmanın amacı; kamu alacakları yönünden hacze iştirak konusunu ele alarak kamu alacaklarında hacze iştirakin niteliği, koşulları ve iştirakin varlığı halinde satış bedelinin paylaştırılma usulünün nasıl olacağı konularını ayrıntılı bir biçimde irdelleyerek uygulamadaki sorunlara ışık tutmaktır.

BİRİNCİ BÖLÜM

KAMU ALACAKLARININ KAVRAMSAL ve KURUMSAL NİTELİĞİ

1. KAMU ALACAĞI KAVRAMI VE NİTELİĞİ

1.1.Kamu Alacağının Kavramsal Niteliği

Doktrinde birçok ifade ediliş şekli bulunan kamu alacağı¹ genel bir ifadeyle; kamu hizmetlerinin finansmanı amacıyla ve kamu gücüne dayanılarak konulan mali yükümlülüklerden kaynaklanan, kamu idarelerinin bütçelerinde yer alan ve idari işlemler aracılığıyla tahsil edilebilen gelirlerdir. Bir başka ifadeyle kamu alacağı, devletin kamu tüzel kişiliğinden ve egemenlik hakkından doğan, ayrıcalık ve özellik taşıyan alacakları olarak da tanımlanabilir².

Kamu alacakları, 6183 sayılı AATUHK'a göre takip ve tahsil edilmektedir. Söz konusu Kanun'un 1. maddesinde kamu alacağının tanımı ve kapsamına yer verilmiştir. Kanundaki tanıma göre kamu alacakları; sadece devlete, il özel idarelerine ve belediyelere ait alacaklardır. Yani, devlet, il özel idareleri ve belediyeler dışındaki kamu kurum ve kuruluşlarına ait alacaklar, yasada özel bir hüküm bulunmadıkça, AATUHK kapsamında takip edilemez. Ancak bir alacağın, kamu alacağı vasfını kazanması için bu sayılan kamu idarelerine ait olması yeterli değildir. Bu idarelere ait alacaklar ya vergi, resim, harç gibi bir yükümlülük ilişkisinden doğan kamu geliri niteliğinde olmalıdır ya da kamu hizmetinden doğmuş olmalıdır³. Kanun'a göre; kamu hizmeti uygulamasından doğan alacaklar da kamu alacağı kapsamındadır. Fakat yasa koyucu burada da bir ayrıma gitmiş ve “kamu hizmeti” kavramının çok geniş bir anlamı olduğu düşünüldüğünden “kamu hizmetinden kaynaklı olsa bile” temelinde bir sözleşme, haksız fiil ya da sebepsiz zenginleşme bulunan alacakları kamu alacağı tanımına dâhil etmemiştir. Kısaca, sözleşme, haksız fiil ve haksız iktisaptan doğan

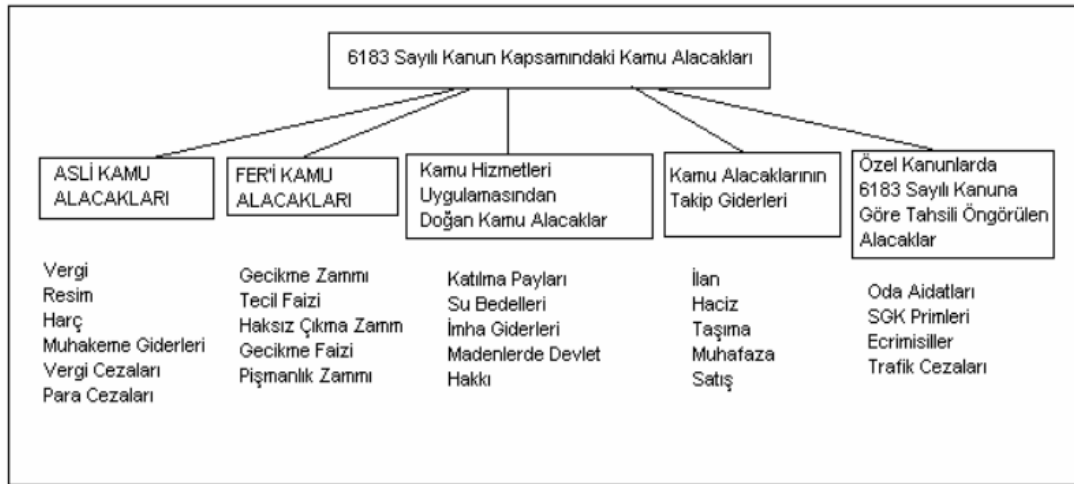
¹ “Devletin yükümü ya da borç ilişkisi sonucu idari işlemlerle sağladığı kamu gelirleri” (Mualla Öncel, Nami Çağan, Ahmet Kumrulu ve Cenker Göker, *Vergi Hukuku*, 28. Bası, Ankara: Turhan Kitabevi, 2019, s. 171.); “Devletin kamu tüzel kişiliğinden ve egemenlik hakkından doğan, ayrıcalık ve özellik taşıyan alacak” (Selahattin Tuncer, *Teoride ve Uygulamada Kamu Alacağı, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, Yayın No:4099, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1998, s.148.); “Devletin, kamu hukukundan doğan ve kamu gücüne dayanarak idari işlemlerle sağladığı kamu gelirleri” (Siddik Sami Onar, *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, C.III, İstanbul: Hak Kitabevi, 1966, s.1647)

² Binnur Çelik, *Kamu Alacaklarının Takip ve Tahsil Hukuku*, İstanbul: Kültür Yayınları, 2000, s.24.

³ Yusuf Karakoç, *Kamu İcra Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2016, s.84.

alacaklar AATUHK kapsamı dışında tutulduğundan bu alacaklar özel hukuk hükümleri çerçevesinde değerlendirilmektedir.

Kamu alacakları; asli kamu alacakları, ferî kamu alacakları, kamu hizmetinin uygulanmasından doğan alacaklar ve takip giderlerinden oluşan kamu alacakları olarak dört gruba ayrılmıştır. Ayrıca özel kanunlarda 6183 sayılı Kanun’a göre tahsil edileceği belirtilen alacaklar da mevcuttur. Yani 6183 sayılı Kanun kapsamındaki alacaklar aşağıdaki tabloda belirtildiği şekilde sınıflandırılabilir⁴:

1.2.Kamu Alacakları ile Özel Hukuktan Doğan Alacakların Karşılaştırılması

Özel hukuk ilişkisinden doğan alacaklar; sözleşme, haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanır. Alacak, hukuken koruma altına alınan bir haktır ve bu hak alacaklıyı borçludan bir şey istemeye, yapmaya ya da yapmamaya zorlama yetkisi verir. Keza bu noktada şunu da söyleyebiliriz; kamu idarelerinin de her alacağı kamu alacağı sayılmayabilir. İdarelerin de akitten, haksız fiil ve sebepsiz zenginleşmeden doğan alacakları özel alacak niteliğindedir.

Kamu alacakları ve özel hukuktan doğan alacakların tanımlarının çok geniş olması sebebiyle iki alacak türünün karşılaştırarak tespit ettiğimiz farklılıkları şöyle sıralayabiliriz⁵:

⁴ Doğan Şenyüz, Mehmet Yüce ve Adnan Gerçek, *Vergi Hukuku (Genel Hükümler)*, 13. Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi, 2022, s.343.; Adnan Gerçek, *Kamu Alacaklarının Takip ve Tahsil Hukuku*, Bursa: Ekin Yayınevi, 2011, s.5.; Tamer Budak ve Serkan Benk, “Kamu Alacağı: Hukuki Bir Değerlendirme”, *Business and Economics Research Journal*, 2/2 (2011), s.64,<https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423873778.pdf> , (erişim 17.11.2023).

⁵ Recai Dönmez, *Vergi İcra Hukukunda Haciz Yoluyla Takip*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2005, s.34-35.

1.Bu iki alacak türünün kaynakları farklıdır. Kamu alacakları, kamu hukuku kaynaklı alacaklar olup maddi yönden vergi hukuku, idare hukuku gibi kamu hukuku dallarıyla bağlantılıdır. Özel hukuktan doğan alacaklarının maddi yönden ilgili olduğu alanlar ise medeni hukuk, borçlar hukuku, ticaret hukuku gibi özel hukuk dallarıdır⁶.

2.Maddi hukukun yanı sıra biçimsel hukuk bakımından da farklılıklar mevcuttur. Kamu alacakları ile ilgili anlaşmazlıklar idari yargıda, özel hukuk alacakları ile ilgili anlaşmazlıklar adli yargıda çözümlenmektedir. Keza cebri icra yönünden de kamu alacakları 6183 sayılı Kanun' göre takip edilmekte⁷ ve vergi icra hukukunun konusuna girmektedir. Bu bilim dalı; kamu alacaklarının takip ve tahsil hukuku ve kamu icra hukuku⁸ vs. olarak da adlandırılmaktadır⁹. Özel hukuk alacakları ise 2004 sayılı İcra İflas Kanunu'na göre tahsil edilmekte ve icra iflas hukukunun alanına girmektedir.

3.Kamu alacakları, kanundan doğar. Özel hukuk alacakları ise sözleşmeler, haksız fiillerden ve sebepsiz zenginleşmeden kaynaklanır. Yani özel hukukta eşitlik, sözleşme özgürlüğü, irade serbestisi gibi kavramlardan bahsedilirken kamu hukukunda kamu gücü, kamu yararı, kamu hizmetinden bahsedilir. Yine iki alacak türü, alacağın tahsilinde cebri icra takibi yönünden de farklılaşmaktadır. Özel hukuk alacaklarının takip yoluyla tahsilinde, alacaklı icrai yetkilerini

⁶ Süheyp Derbil, "Kamu Hizmeti Nedir?", *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C:7, S:3, 1950, s.30, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/638202>, (erişim 17.11.2023).

⁷ Amme alacakları, özel alaklardan farklıdır. Çünkü kamu hizmetlerinin sürekliliği için bu hizmetlerin işleyebilmesi adına gerekli olan vergi, harç gibi amme alacaklarının hızlı tahsil edilmesi elzemdir. Bu sebeple 6183 sayılı Kanun'un gerekçesinde, İİK'daki bazı hükümlerin amme alacaklarının tahsilinde birbir uygulanamayacağı, amme alacaklarının tahsili bakımından İİK'dan farklı ve tahsilde kolaylık sağlayacak başka bir takip usulü getirilmesinin zorunlu olduğu vurgulanmıştır. (Bkz. 6183 Sayılı Kanun Gerekçesi, s.773. Ayrıca bkz. Ümit Süleyman Üstün, *Kamu Alacaklarında Rüçhan Hakkı*, İstanbul, Legal Yayınevi, 2013, s. 17-18.)

⁸ Karakoç, amme alacaklarının ödenmesi, korunması ve cebri icra sürecini düzenleyen dalı Kamu İcra Hukuku olarak adlandırırken (Bkz. Yusuf Karakoç, *Kamu İcra Hukuku*, s.93), Dönmez'in 'Kamu İcra Hukuku' denilmesine karşı olma nedeni şudur: "Bunun nedeni kamu alacağı kavramının, vergi alacağını da içermekle birlikte, vergiden daha kapsamlı olduğunun düşünülmesidir. ... 'Vergi İcra Hukuku' kavramı kullanılırsa vergi dışındaki kamu alacaklarının ihmal edilmiş olacağından endişe edilmektedir... Bu endişe yersizdir. Vergi icra hukuku kavramının kullanılması bu anlamda bir eksikliğe yol açmaz. Vergi icra hukuku yerine, kamu icra hukuku ya da kamu alacaklarının takip hukuku türünden ifadelerin kullanılması 'vergi hukuku' yerine 'kamu gelirleri hukuku' demeye benzetilmektedir. Vergi hukuku bugün nasıl vergilerin yanı sıra resim, harç ve diğer zora dayalı benzeri mali yükümleri inceleme alanına dâhil etmekte sakınca görmüyorsa vergi icra hukuku kavramını kullanmamız da vergi dışındaki diğer kamu alacaklarının ihmal edilmesi anlamına gelmez. Öte yandan, kamu alacakları içerisinde vergi alacaklarının göreceli olarak daha önemli bir yer işgal ettiğini de unutmamak gerekir... Vergi hukukçularının inceleme alanına girdiğinden kuşku bulunmayan kamu alacaklarının cebri icra yöntemleriyle takip ve tahsiline ilişkin bir alanını 'vergi icra hukuku' diye isimlendirmek yerindedir." (Bkz. Dönmez, *Vergi İcra Hukuku*, s.22-23.)

⁹ Burcu Kuzucu Yapar, "Türk Hukukunda Kamu Alacaklarını Güvence Altına Alan Önlemler", Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2019, s.9-10.

(iradesini) kullanmakta serbesttir. Kamu alacaklısı ise bu konuda serbest bırakılmamış aksine alacaklı idare olduğundan cebri icraya ilişkin yetkileri aynı zamanda onun görevidir.

4.Kamu alacakları özel hukuk alacaklarına karşın üstün ve ayrıcalıklıdır. Bu durum hem cebri icra sürecinde hem de güvence önlemleri alınırken kendini göstermektedir¹⁰. Kamu alacaklarının takip sürecinde icra hukukundaki icra müdürlükleri değil, tahsil dairesi vardır. İdare, hem alacaklı daire hem de takip ve tahsil dairesidir. Bu takiplerde takip talebine gerek yoktur ve ödeme emrine itiraz edebilmek için dava açılmalıdır. Özel hukuk alacaklarının tahsilinden farklı olarak amme alacaklarının tahsilinde amme alacaklısına tanınan ayrıcalıklara misal olarak, hacze iştirak de tanınan ayrıcalıklar ile ihtiyati hacze karar verme ve uygulama yetkisinin kamu idaresine ait olması sayılabilir¹¹. Nitekim özel hukuk alacaklarında ihtiyati hacizde karar verme yetkisi mahkemelerde, uygulama yetkisi ise icra dairelerindedir (İİK m.258, m.261).

¹⁰ Dönmez, s.35.

¹¹ Hakan Pekcanıtez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan ve Muhammet Özekes, *İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı*, 7. Bası, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020, s. 352-356; Murat Atalı/İbrahim Ermenek/Ersin Erdoğan, *İcra ve İflâs Hukuku*, 4. Bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2021, s. 11. (Atıflar için bkz. Alper Tunga Küçük, “6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun’a Göre Hacze İştirak”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 71/1 (2022), s.68, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2209454>, (erişim 15.11.2023).

2.KAMU ALACAKLARININ ÖNEMİ

2.1.Kamu Hizmeti

Onar¹², hâkimiyet ve amme kudretini “Devletin hükmi şahsiyetinin dışında kalan objektif bir salahiyet” olarak tanımlamıştır. Yani bu ifadeyle, devletin egemenlik ve yetki alanının bireylerin ve özel teşebbüslerin sınırlarının ötesinde olduğunu ve kamu yararı için kullanılabilecek tarafsız ve genel geçer bir yetki olduğunu ifade eder. Bu, devletin toplumun tamamının çıkarlarına hizmet etme sorumluluğunu taşıdığını göstermektedir.

Devletin tasarrufları ikiye ayrılır: Hâkimiyet tasarrufları ve temşiyet tasarrufları¹³. Hâkimiyet tasarruflarından kasıt, idarenin kamu gücünü kullanarak yaptığı tasarruflardır¹⁴. Devlet, bazı tasarruflarını hâkimiyete dayanarak yapar. Bu, devletin egemenlik yetkisine dayanarak gerçekleştirdiği eylemleri ifade eder. Bu tür tasarruflar, bireylerin yapabileceği tasarruflarla aynı değildir çünkü bireyler devletin sahip olduğu egemenlik (hâkimiyet) yetkisine ve kamu gücüne sahip değildir. Dolayısıyla, bireyler bu tür tasarrufları gerçekleştiremezler. Bu tür tasarruflar idare hukukunun konusuna girmekte ve kamu hukuku hükümlerine tabi olmaktadır. Temşiyet tasarrufları ise; Devletin kendi hükmi şahsiyetine ait¹⁵ olarak, diğer fertlerin tasarruflarına benzer nitelikte gerçekleştirdiği tasarrufları ifade etmektedir. Yani idarenin özel hukuk kişisi gibi hareket ederek, kamu gücüne dayanmadan yaptığı (kiralama, satın alma gibi) tasarruflardır. Medeni hukuk ve diğer özel hukuk hükümlerine tabidir¹⁶.

Bu noktada “Hangi hizmetler kamu hizmetidir?” ve “Amme hizmeti tanımı yapılırken hangi kriterler esas alınır?” soruları önem arz etmektedir. İdarenin yürüttüğü tüm girişimler ve faaliyetler kamu hizmeti olarak kabul edilmemektedir. Fransız hukukçu Leon Duguit’e¹⁷ göre amme hizmeti, toplumun ve sosyal ilişkilerin temelini oluşturan dayanışmanın ve gelişmenin

¹² Sıddık Sami Onar, *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, C.I, İstanbul: Hak Kitabevi, 1960, s.39.

¹³ Metin Günday, *İdare Hukuku*, 10. Baskı, Ankara: İmaj Yayınevi, s.30.; Derbil, s.31.; Onar, s.24.

¹⁴ Onar, s. 24.

¹⁵ Devletin kendi adına hukuki işlemler yapabilme yetkisine sahip olduğu ve kendi haklarına, yükümlülüklerine, yetkilerine ve sorumluluklarına sahip olduğu anlamına gelmektedir.

¹⁶ Onar, s.25.

¹⁷ “Amme hizmeti mektebi” fikir hareketinin temsilcilerindendir. İdare Hukukunun alanını kamu hizmetleri olarak tanımlamaktadırlar. Bu fikir hareketinin diğer bilinen temsilcileri Gaston Jeze ve Roger Bonnard’da düşüncelerini bu ilkeye dayandırmaktadır. (Ayten Yüksel, “İdare Hukukunun Tatbik Sahası”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C: 16, S:1, 1959, s.81, <https://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php> , (erişim 10.11.2023)).

bir parçası olarak, idare edenler tarafından yürütülmesi gereken faaliyetler anlamına gelmektedir¹⁸. Duguit, amme hizmetlerinin toplumun bir arada çalışabilmesi, uyumlu bir şekilde işleyebilmesi, gelişmesi ve olgunlaşabilmesi için önemli olduğunu ayrıca, bu hizmetlerin sadece devlet otoritesi ve gücü aracılığıyla yerine getirilebileceğini savunur. Bu faaliyetlerin toplum için çok önemli olduğunu ve en ufak bir aksama yaşanmaması gerektiğini söyler. Yani, bu hizmetlerin sürekli ve etkin bir şekilde yerine getirilmesi gerektiği kanaatindedir. Duguit, hangi ihtiyaçların tam olarak amme hizmetlerin sayılabileceğine kesin bir cevap verilemeyeceğini söyler. Bunun yerine, toplumun refah seviyesi yükseldikçe, amme hizmetlerinin artacağını ve toplumun sosyal durumuna bağlı olarak bu ihtiyaçların kendiliğinden kamu hizmeti olarak kabul edileceğini, bunun da idare edenlerin sorumluluğunda olduğunu ifade eder. Duguit tarafından belirtilen kamu hizmeti kriterleri doğru olmakla birlikte hukuki bakımdan karşılaşılabilecek sorunları çözmek bakımından tam anlamıyla yeterli değildir¹⁹.

Öte yandan iktisattaki liberal doktrinlere dayanan bazı görüşler²⁰, bir şeyin kamusal bir hizmet sayılıp sayılmayacağını belirlemek için faaliyetin doğasına bakmak gerektiğini, eğer bu faaliyet sadece devletin yapabileceği, hatta yapması zorunlu olan bir faaliyetse (milli savunma gibi) amme hizmeti olarak kabul edilebileceğini öne sürmektedir. Aynı şekilde yolların yapılması, posta ve telgraf gibi faaliyetlerin özel girişimciler tarafından gerçekleştirilmelerinin mümkün olmadığını, zira bunların büyük ve düzenli bir teşkilat gerektirdiğini, bu nedenle bu tür faaliyetlerin devletin normal faaliyetleri arasında sayılacağını ve kamu hizmeti niteliğine sahip olduğunu belirtirler. Bu görüşe göre, kamu hizmetlerinin salt devlet kontrolünde olması ve bireyler tarafından gerçekleştirilmemesi kamu hizmetinin bir özelliği ve belirleyici kriteridir. Yani temelde ekonomik ve endüstriyel nitelik taşıyan faaliyetler, devlet tarafından gerçekleştirilseler dahi, normal bir devlet faaliyeti olarak kabul edilemezler ve kamu hizmeti niteliği kazanamazlar. Günümüz dünyasında, devletin faaliyet alanı sadece siyasi boyutta değil, aynı zamanda toplumsal ve ekonomik alanlara doğru da genişlemiştir. Örneğin sosyal yardım faaliyetleri... Bu sebeple, bir faaliyeti sadece maddi yönden kamu hizmeti olarak nitelendirmek ve bu şekilde özel girişim ve faaliyetlerle kamu

¹⁸ Derbil, s.29.; Onar, s.24.

¹⁹ Onar, s.24-26.

²⁰ Daha fazlası için bkz. Onar, s.27.

hizmetlerini objektif bir ölçüt ile ayırt etmek günümüzde neredeyse imkânsızdır²¹. Bugün, devletin bünyesinde gerçekleşen ve bireyler tarafından uygulanması mümkün görülmeyen belirli faaliyetlerin, özel hukuk tüzel kişileri tarafından gerçekleştirildiği görülmektedir. Örneğin, özel güvenlik teşkilatları tarafından yapılan faaliyetler ile resmi zabıta faaliyetleri benzetilmektedir. Faaliyetin sadece devletin elinde olması da, bir faaliyetin kamu hizmeti olup olmadığını belirlemede yeterli bir kriter değildir. Zira bir kamu hizmeti olduğuna kimsenin şüphe etmediği bazı faaliyetlerin, bireyler tarafından ve özel girişimlerle gerçekleştirildiği görülmektedir. Örneğin, eğitim faaliyetleri kamu hizmeti olarak kabul edilmektedir ancak bu faaliyet devletin tekelinde değildir. Özel hukuk kişileri, özel okullar açarak bu faaliyeti gerçekleştirebilirler. Buradan da anlaşılıyor ki, bir faaliyetin devletin kontrolü altında olması, kamu hizmetinin varlığı için bir kıstas olmakla birlikte bu hizmetleri özel teşebbüs ve faaliyetler ile devletin temsil yetkisi tasarrufları olarak adlandırılan tasarruflarından ayırmak için yeterli ve kesin bir ölçüt değildir²².

Netice olarak kamu hizmetini en geniş şekliyle tanımlamak gerekirse; toplumun ortak ihtiyaçlarını karşılayarak kamu yararını sağlamak için devletin yürüttüğü faaliyetlerin tümüdür²³. Kamu hizmeti, doğrudan devlet tarafından sağlanabilir veya devlet denetiminde olmak şartıyla başkaları tarafından da yürütülebilir²⁴. Kamusal hizmetler anayasal çerçevede içerisinde yasalara uygun yürütülmelidir.

Kamu hizmetlerinin temelinde süreklilik, eşitlik ve verimlilik yer almaktadır. Bu hizmetlerin öncelikli amacı ise kamu yararını en üst seviyede sağlamaktır. Hedef kamu yararının en üst

²¹ Günday, s.31-32.; Onar, s.27-29..

²² Onar, s.27-29.

²³ İsmet Giritli ve Pertev Bilgen, *İdare Hukuku*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1967, s. 16.

²⁴ İdarenin iktisadi ve sosyal alana karışmasıyla birlikte başlangıçta, özel sektörün ekonomik güçleri yetersiz olduğu veya karlı görmediği için gerçekleştiremediği faaliyetler, idare tarafından kamu hizmeti olarak üstlenilmiştir. Örneğin, posta, demiryolları, denizyolları gibi alanlarda bu durum yaşanmıştır. Bu tür hizmetlerin özellikleri, onların özel hukuktan farklı kurallara tabi olmasını gerektirmiştir. Bu noktada, İdare Hukuku kavramı, özel hukuktan farklı düzenlemelere tabi olan "kamu hizmetlerinin hukuku" olarak tanımlanmış ya da başka bir tabirle kamu hizmetlerinin İdare Hukukunun alanını oluşturduğu kabul edilmiştir. Ancak, devletin iktisadi ve sosyal alana daha fazla müdahale etmesiyle, özel sektör tarafından da gerçekleştirilen sınai veya iktisadi faaliyetler devlet tarafından yapılmaya başlanmıştır. Bu da kamu hizmeti kavramının belirsizleşmesine ve İdare Hukuku'nun düzenleme alanının belirlenmesinde yeterli bir ölçüt olmaktan çıkmasına sebep olmuştur. Yani, artık tüm kamu hizmetleri sadece İdare Hukuku'na tabi değil, bazıları özel hukuka tabi olmaya başlamıştır. Özellikle özel kişiler tarafından yürütülen faaliyetler (örneğin özel öğretim kuruluşlar ve özel hastaneler) doğrudan kamusal ihtiyaçları karşıladığı için bazı idare hukuku ilkelerine tabi olmuşlardır. Bu faaliyetler, idarenin denetimine tabi oldukları gibi, süreklilik arz etmeleri ve belirli şartları taşıyanların bu hizmetlerden ücretsiz yararlanabilmeleri gibi şartlara da tabi olmuşlardır. Bu nedenle, artık salt "kamu hizmeti" kriteri, İdare hukukunun alanını tek başına belirleyemez duruma gelmiştir. Bu konuda bkz. Günday, s.31-32.

düzeye çıkarmak olduğundan, kamusal hizmetler genellikle toplumun ortak ihtiyaçlarına yönelik olarak uygulanır²⁵. “Her bireye eşit hizmet” mantığı söz konusu olduğundan bu yönüyle özel hizmetlerden farklıdır. Esasen devlet, kamusal hizmet üretimi dışında, fiyat düzenlemesi yapmak, tekelleşmeyi engellemek ve yatırımcı ve sermaye açığını kapatmak amacıyla özel mal ve hizmet üretimine de katılabilir. Fakat bu durum istisnaidir. Devlet tarafından ihtiyaç olması halinde kamu yararı amacı gözetilerek uygulanır²⁶.

Kamu kesiminin büyümesi ve dolayısıyla kamu harcamalarının artış göstermesine paralel olarak kamu hizmetlerinin finanse edilebilmesi için kamu alacağının tahsili önem arz etmektedir. Bu sebeple, kamusal hizmetlerin devamlılığı ve etkin bir şekilde sürdürülebilmesi adına kamu alacaklarının vadesinde ve ivedilikle tahsil edilebilmesi gerekmektedir²⁷.

2.2.Kamu Harcamaları

Devlet kamu hizmetlerinin karşılanması ve iktisadi ve sosyal amaçların gerçekleştirilmesi için birtakım kamusal harcamalar yapmaktadır. Kamu harcamaları dar ve geniş olmak üzere iki farklı şekilde tanımlanmaktadır:

Dar anlamda kamu harcamaları²⁸; devletin para halinde yaptığı harcamaların toplamı anlamına gelmektedir²⁹. Geniş anlamda kamu harcamaları ise; devlet bütçesine ek olarak devlet bütçe sisteminin dışındaki diğer kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılan harcamalar ve vergilerde uygulanan muafiyet ve istisna uygulamaları yoluyla devletin almaktan vazgeçtiği vergi gelirlerinin toplamıdır. Geniş anlamda kamu harcaması kapsamına giren harcamalar; Devlet ve mahalli idare harcamaları, iktisadi devlet teşekkülleri harcamaları, sosyal sigorta harcamaları, topluma fayda sağlayan harcamalar (elektrik, su

²⁵ Yasin Ertürk, “Türkiye’de Kamu Alacaklarının Korunması Tedbirleri”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2014, s.5.

²⁶ Şerafettin Aksoy, *Kamu Maliyesi*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1991, s.76 vd.; Ertürk, s.5.

²⁷ Ertürk, s.6.

²⁸ Dar anlamda kamu harcamalarının bir başka tanımı ise kamu hizmetlerinin bedeli olarak merkezi yönetimlerin yaptıkları ödemeler olarak yapılmıştır. (Bkz. Abdurrahman Akdoğan, *Kamu Maliyesi*, Ankara: Gazi Kitabevi, 2002, s.62.

²⁹ Aksoy, *Kamu Maliyesi*, s.105.

işletmeleri, otobüs, tramvay vb. harcamalar), vergi muaflıkları ve vergi indirimleri, devlet aktifinde meydana gelen azalmalar, şahısların yaptıkları bağış ve yardımlardır³⁰.

Kamu hizmeti, kamu harcamaları ve kamu alacakları birbirlerine sıkı sıkıya bağılı kavramlardır. Nitekim kamu hizmetlerinin gerçekleştirilebilmesi kamusal harcamaların yapılmasına ve kamusal harcamaların gerçekleştirilebilmesi de gelirle doğıru orantılıdır. Dolayısıyla bu durum kamu alacağının hızlı tahsil edilmesinin ne denli önemli olduğı göstermektedir.

³⁰ Aksoy, *Kamu Maliyesi*, s. 103.; Aysun Özen ve Canan Büşra Köse, “Türkiye’de Kamu Harcaması Bileşenlerinin Ekonomik Büyümeye Etkisi”, *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 2022, s.34, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2015243> , (erişim 15.01.2024).

3.KAMU ALACAKLARININ KAPSAMI

3.1.Asli Kamu Alacakları

Asli kamu alacakları, AATUHK m.1’de düzenlenmiştir. VUK, Gümrük Kanunu veya İYUK kapsamındaki vergi, resim, harç, ceza tahkik (soruşturma) ve takiplerine ait muhakeme masrafları³¹, vergi ve para cezaları asli kamu alacağıdır.

3.1.1.Vergi, resim ve harçlar

Vergi, resim ve harçlar; toplumun ekonomik refahının temin edilebilmesi için büyük bir paya sahip olup kritik önem arz eden ve devletin mali olanaklarının temel kaynağı olan unsurlardır. Bu ödemelerin vadesinde yapılmaması halinde, AATUHK'un 1. maddesi uyarınca cebri icra yollarına başvurularak takip ve tahsil edilebilir. Fakat bahsi geçen bu cebri icra yoluyla takip ve tahsil usulü ancak sayılan gelirler devlet, il özel idareleri ve belediyelerine ait olması halinde uygulanabilir. Dar anlamda kamu gelirleri olarak nitelendirilen vergi, resim ve harçların temel özelliği, bu gelirlerin tahsilatında cebir unsurunun öne çıkmasıdır. Yani bu gelirler, kamu gücüne dayanarak alınmaktadır³².

Vergi, devlet veya vergilendirme yetkisine sahip kamu kurumları ve kuruluşları tarafından, kamu harcamalarını karşılamak amacıyla egemenlik yetkisine dayanılarak, gerçek veya tüzel kişilerden hukuki cebir ile karşılıksız toplanılan para cinsinden ekonomik değerlerdir³³. Vergilerin karşılıksız olmasından kasıt, vergi ödeyenlerin devletten fayda sağlamaması değil, vergi ödeyenlerin yaptıkları bu ödeme sebebiyle devletten, doğrudan kendilerine yönelik bir mal ya da hizmet talebinde bulunamayacakları anlamındadır. Vergiler, Devletin en temel ve genel gelir kaynağı olup kamu alacakları arasında en büyük paya sahip olanıdır³⁴. Vergi kavramı, Anayasamızda “Siyasi haklar ve ödevler” başlığı altında bir ödev olarak yer almıştır.

³¹ Serim, muhakeme masrafını kamu alacağıyla ilgili idari bir dava söz konusu olduğunda, dava sonuçlanıncaya kadar idarece yapılan harcamalar olarak tanımlamıştır. Daha fazlası için bkz. Nilgün Serim, *6183 sayılı Kanunda Amme Alacaklarının Korunması*, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2007, s.11.). Çelik ise muhakeme masrafını, ceza tahkik ve takiplerine ait bir dava söz konusu olduğunda, davanın sonuna kadar o dava için yapılmış olan giderler bütünü olarak tanımlamıştır (Çelik, s.25.).

³² Onar, s.1645.

³³ Şerafettin Aksoy, *Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi*, 6. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2010, s.3.; Selim Kaneti, *Vergi Hukuku*, 2. Bası, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1989, s.4 ve dp. 6.; Nihal Saban, *Vergi Hukuku*, 7. Bası, İstanbul: Beta Yayınevi, 2015, s.6.; Akif Erginay, *Vergi Hukuku*, 15. Baskı, Ankara: Savaş Yayınevi, 1995, s.9.; Şenyüz, Yüce ve Gerçek, s. 88.

³⁴ Yusuf Karakoç, *Genel Vergi Hukuku*, 2.Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2019, s.55.

Anayasa'nın "Vergi ödevi" başlıklı 73. maddesinin birinci fıkrasında, herkesin kamu giderlerini karşılamak üzere mali gücüne göre vergi ödemekle mükellef olduğu belirtilmiştir. Bu maddede kamu giderlerini karşılamak üzere ifadesiyle kast edilen bireysel bir karşılık olmayıp tüm kamu hizmetlerinin karşılığıdır. Vergilerin mali amacı, kamu hizmetlerinin finansmanıdır. Ancak bunun yanı sıra, gelir dağılımını eşitleme³⁵, ekonomik istikrarın sağlanması ve ekonomik büyümenin gerçekleştirilmesi gibi (sosyal, ekonomik vb.) mali olmayan amaçları da vardır³⁶.

Resim³⁷; kamu kurum ve kuruluşları tarafından belirli bir hizmet ya da işin gerçekleştirilmesine izin verildiğinde, bu işi ya da hizmeti üstlenen kişilerden alınan paradır. Örneğin; gümrük resimleri, damga resimleri ve trafik resimleri gibi örnekler verilebilir.

Harç³⁸; kamu idarelerinin yaptığı hizmet karşılığında bu hizmetten faydalananlardan kamu otoritesine (gücüne) dayanarak aldığı paradır³⁹. Tapu, noter ve mahkeme harçları buna örnek olarak gösterilebilir. Harç, devletin bireylere sunduğu hizmetler karşılığı alınan parayken, resim, devletin verdiği izinler için alınan paradır.

Özetle, vergiler vatandaşlardan mali gücü oranında kamu harcamalarını karşılamak amacıyla alınan paralar iken (soyut kamu hizmeti), resim ve harçlar devletin yaptığı kamu hizmetinden faydalanan vatandaşların hizmetin karşılığı (somut kamu hizmeti) olarak ödediği paradır.

3.1.2. Para ve vergi cezaları

"Para cezaları" teriminin, 6183 sayılı Kanun'un 3. maddesinde adli ve idari para cezalarını kapsadığı belirtilmiştir. Yine aynı Kanun'un 1. maddesinin 2. fıkrasında "... bu kanun hükümleri tatbik olunur. Türk Ceza Kanunu'nun para cezalarının tahsil şekli ve hapse tahvili hakkındaki hükümleri mahfuzdur." denilerek aslında Türk Ceza Kanunu'ndaki para cezaları

³⁵ Vergi yükünün düşük gelirliler üzerinde hafif tutulup yüksek gelirli gruplar üzerinde yoğunlaştırılması günümüzün en önemli vergileme prensiplerindendir. (Bkz. Devrim Emre Mutlu, "Vergilendirmenin Gelir Dağılımına Etkisi", Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2007, s.2.)

³⁶ Salim Ateş Oktar, *Vergi Hukuku*, 11. Baskı, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2016, s. 16-18.

³⁷ Aksoy, *Kamu Maliyesi*, s.163.; Günümüzde vergi veya harç ismiyle toplanabilmektedir. Gümrük resminin gümrük vergisi, damga resminin damga vergisi olarak tahsil edilmesi buna örnek teşkil etmektedir.

³⁸ Aksoy, *Kamu Maliyesi*, s.161.; "...Bir hizmetin harç konusu olabilmesi için kişilerin bir kamu kurumundan yararlanmaları, kişilere kamu eliyle özel bir yarar sağlanması ve kamu idaresinin kişilerin özel bir işiyle uğraşması gerekmektedir..." Anayasa Mahkemesi, 31.03.1987 tarih ve E.1986/20, K. 1987/9. (Resmi Gazete, 28.05.1987, s.23)

³⁹ Mualla Öncel ve Nami Çağan, *Bankacılar İçin Mali Hukuk Bilgisi*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayın No: 315, 1997, s.4.

hakkında 6183 sayılı Kanun hükümleri uygulanmayacağı belirtilmiş ve istisna tutulmuştur. Her ne kadar maddede TCK dışında düzenlenen para cezalarının 6183 sayılı Kanun hükümleri uyarınca tahsil edileceği söylenmese de aksi ile kanıt yöntemi⁴⁰ gereği bu kanun hükümlerinin uygulanması gerektiği anlaşılmaktadır. Keza, 6183 sayılı Kanun'un amacı kamu alacaklarını güvenli ve hızlı bir şekilde tahsil etmek olduğundan para cezalarının bireyler üzerinde caydırıcı olabilmesi ve etki edebilmesi için bütün para cezaları bu Kanun'a göre tahsil edilmelidir⁴¹.

Vergi cezaları, vergi kanunları ve diğer kanunların hükümlerine uymayan bireylerden alınan bu kanunlarda belirlenmiş paralardır. Yani, vergi kanunlarında yer alan maddi ve şekli yükümlülüklerin ihlal edilmesinin sonucu olarak uygulanan parasal yaptırımlardır. Para ve vergi cezaları, kamu gücüne dayanılarak tahsil edilmelerine rağmen vergi niteliği taşıyan (kamu harcamalarını karşılama yükümlülüğü) bir mali yükümlülük değildir. Bunlar kamu harcamaları için kullanılsa bile bu amaca dayanarak alınmazlar⁴². İdari para cezası niteliğinde olup amaçları bireyleri belli davranışlarda bulunmaya veya bulunmamaya sevk etmektir.

3.1.3. Ceza tahkik ve takiplerine ait muhakeme masrafları

Muhakeme giderleri, ceza tahkik ve takiplerine ait bir dava söz konusu olduğunda, davanın sonuna kadar o dava için yapılmış olan giderler bütünüdür⁴³. Yani, bir fiilin suç olarak tespit edilmesi, suç fiillerinin araştırılması ve yargılaması aşamasında yapılan giderlerin takibi 6183 sayılı Kanun'a göre yapılmaktadır. Yargılama giderleri 5271 sayılı Ceza Muhakemeleri Kanunu'nun 324. maddesinde sayılmıştır. Bu madde uyarınca; "Harçlar ve tarifesine göre ödenmesi gereken avukatlık ücretleri ile soruşturma ve kovuşturma evrelerinde yargılamanın yürütülmesi amacıyla Devlet Hazinesinden yapılan her türlü harcamalar ve taraflarca yapılan ödemeler" yargılama gideri olarak belirlenmiştir. Bu giderler, 6183 sayılı Kanun kapsamında kamu alacağı olup tahsil edilmeleri 6183 sayılı Kanun'a göre yapılacaktır. Bu giderler, ilgilisi yönünden kamu borcu, idare yönünden asli nitelikte kamu alacağı oluşturur.

⁴⁰ "Bir hukuk kuralı belirli bir durumun özelliğini dikkate alarak, o hukuki duruma belirli bir sonuç bağlamışsa, bu durumun dışında kalan bütün diğer durumlar, bu sonucun aksi hukuki sonuçlarına tabi olur." (Bkz. Cengiz Otacı, "Hermeneutik (Yorum Bilim) ve Ceza Kanunlarının Yorumu", *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2010 (89), s. 483-484, <http://tbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010-89-633> , (erişim 16.11.2023).

⁴¹ Selahattin Özmen, *Amme Alacaklarının Tahsil-Ödeme Kılavuzu*, İstanbul: Beta Yayınevi, 1996, s.14-16.

⁴² Kaneti, s.5.

⁴³ Amme Alacakları Tahsil Usulü Hakkında Kanun İle İlgili Meclis Görüşme Tutanağı, *TBMM Tutanak Dergisi*, C. 24/1, Birleşim 107-115, Dönem 9, Toplantı 3, s. 867-868.; Çelik, s.25.; Hakan Arslaner, *6183 Sayılı Kanun Kapsamında Kamu Alacaklarının Haciz Yolu İle Tahsili*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2010, s.36.

3.2.Fer' i Kamu Alacakları

Fer'i kamu alacakları, asıl amme alacağının süresinde ödenmemesi nedeniyle ana alacaktan ikinci dereceden doğan alacaklar olarak tanımlanabilir. Dolayısıyla asıl alacak olmadan fer'i kamu alacakları ortaya çıkamayacak olup asıl alacağın tabi olduğu hukuki rejime tabidirler⁴⁴. Keza fer'i alacaklar, asıl amme alacağına bağlı alacaklar⁴⁵ olduğundan amme alacağının aslı kaldırılmışsa veya yargı kararlarına göre terkin edilmişse fer'i amme alacağı da kendiliğinden düşecektir. Bu alacaklar, devletin uğradığı finansal kaybı dengelemeye yöneliktir. Pişmanlık zammı (VUK m.371), tecil faizi (AATUHK m.48), ödeme emrine itirazda haksız çıkma zammı (AATUHK m.58), gecikme zammı (AATUHK m.51), vergi uyuşmazlıklarını kaybedenlerden alınan gecikme faizi (VUK m.112/3) bu kapsamdadır.

3.3.Kamu Hizmetlerinin Uygulanmasından Doğan Kamu Alacakları

Kamu hizmetlerinin uygulanmasından doğan alacaklar; devlet, il özel idareleri ve belediyelerin sözleşmeden, haksız fiilden ve sebepsiz zenginleşmeden doğan alacakları dışında kalan ancak kamu hizmetinin uygulanmasında doğan alacakları kapsamaktadır. Bu üç husustan doğan alacaklar, özel hukuk ilişkisi sonucunda doğduğundan kamu alacağı sayılmayacak olup İcra İflas Kanunu'na göre takip edileceklerdir. Fakat kamu kurum ve kuruluşları, kamu hizmeti sunarken idarenin sahip olduğu yetki ve imtiyazları kullanarak sözleşme yaparlar. İdare hukukunun alanına giren sözleşmelerden doğan alacaklar kamu alacağıdır. Su bedelleri, imha giderleri, katılma payları, madenlerde devlet hakkı kamu hizmetlerinin uygulanmasından doğan kamu alacaklarına birer örnektir⁴⁶.

3.4.Takip Giderlerinden Doğan Kamu Alacakları

Takip masrafları; idarenin, kaynak ve nitelik gözetmeksizin tüm kamu alacaklarının cebri icra yoluyla tahsili aşamasında haciz, taşıma, saklama, satış ilanı gibi işler için yaptığı giderlerin

⁴⁴ “...Kaldı ki, vadelerinde ödenmeyen gecikme zammının, müteakip yılbaşından itibaren, doğmalarına neden olan vergi aslı gibi addolunması ve vergi aslının tabi olduğu hukuki rejime tabi olması, 6183 sayılı Kanunun 51'inci maddesinin 3505 sayılı Kanun ile değişik (olay tarihinde yürürlükte bulunan) 2'nci fıkrası hükmü gereğidir...” Danıştay 7. Daire, 26.01.1998 tarih ve E.1997/3729, K. 1998/197.

⁴⁵ “...amme alacağı asıl ve ferileriyle bir bütündür... amme alacağı ödeme emriyle takip edilirken, ödeme emrinde sadece aslının gösterilip ferilerinin gösterilmemiş olması, ferilerinin takip ve tahsil edilemeyeceği şeklinde yorumlanamaz...” Danıştay 3. Daire, 30.09.1998 tarih ve E.1997/4671, K.1998/3260.

⁴⁶ Gerçek, s.7.

tümüdür⁴⁷. Bu masraflar esasen, asli ve ferî kamu alacakları ile kamu hizmetleri uygulamasından doğan alacakların cebren takip ve tahsili aşamasında yapılan ve katlanılan giderlerdir. Bu tür giderlerin 6183 sayılı Kanun'dan farklı bir usule tabi tutulması, alacaklı idarenin aynı borçlu hakkında bu kez İİK kapsamında icra dairelerine başvurması anlamına gelecektir. Fakat bu pratik ve faydalı değildir. Zira bu alacaklar, bir kamu alacağının tahsili sürecinde ortaya çıktığı için bunların da kamu alacağı olarak kabul edilmesi ve ana alacağın tabi olduğu göre tahsil edilmesi gerekir⁴⁸. Bu durum, 6183 sayılı Kanun'un mantığı ve ruhuna da uygun düşmektedir.

3.5.Tahsili Emval Kanunu'na veya Kendi Kanunlarındaki Özel Hüküm Uyarınca 6183 sayılı Kanun'a Göre Tahsil Edileceği Belirtilen Kamu Alacakları

“Kamu alacağı” kavramının, devletin kamu hizmetleri için talep ettiği vergiler, cezalar veya diğer mali yükümlülükleri ifade ettiğini ve bu tür alacakların nasıl tahsil edileceğini 6183 sayılı Kanun'un da düzenlendiğini açıklamıştık. 6183 sayılı Kanun'un 1. maddesi uyarınca, bir amme alacağının bu Kanun'a göre takip ve tahsil edilebilmesi için, alacağın devlete, il özel idarelerine veya belediyelere ait olması gerekli olup eğer alacak bu kurum ve kuruluşlara ait değilse, 6183 sayılı Kanun kapsamında değerlendirilemeyecektir. 6183 sayılı Kanun'un kapsamı 1. maddede düzenlenmiştir. Ancak 2. maddede de kısmen bu kapsama vurgu yapılmaktadır. Kanun'un 2. maddesine göre, çeşitli kanunlarda belirtilen ve Tahsili Emval Kanunu'na göre tahsil edilmesi gereken alacakların artık AATUHK uyarınca takibi gerekmektedir. Ancak burada dikkat edilmesi gereken şudur ki: Diğer birtakım özel kanunlar uyarınca AATUHK'a göre alacakların tahsil edileceği belirtilse de bu durum alacaklara kamu alacağı vasfı sağlamayacaktır. Zira yapılan bu atıflar, tahsili gereken alacaklara, sadece kamu kudretinden ve AATUHK'a belirtilen cebri icra usullerinde faydalanma hakkı tanımayı amaçlamaktadır. Yani alacağın AATUHK uyarınca takip ve tahsil edilmesi, amme alacağı olduğunu göstermemekte, sadece kamu icra hukukuna tabi olduğunu göstermektedir⁴⁹. Lakin bu alacaklar amme alacağı gibi nitelendirilmeleri sebebiyle Kanun'un 1. maddesinde belirtilen koşullar bu alacaklar da dikkate alınmaz. Özel kanunlarla AATUHK'a göre tahsil edileceğinin belirtilmiş olması yeterli olup, bu tür kamu alacakları için herhangi bir koşulun

⁴⁷ Saim Üstündağ, *İcra Hukukunun Esasları*, 6. Bası, İstanbul: Alfa Yayınevi, 1995, s.26-27.

⁴⁸ Çelik, s.29.

⁴⁹ Turgut Candan, *Kanuni Temsilcinin Vergi ve Diğer Kamu Alacaklarından Sorumluluğu*, 3. Baskı, Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları, 2006, s.46.

varlığı gözetilemeyecektir. Örneğin; Köy Kanunu'nun 45. maddesinde köy parasının harcanmasında yolsuzluk olduğu anlaşılırsa kaza idare meclisinin hükmü ile Tahsili Emval Kanununa takip edileceği belirtilmiştir. Normal şartlar altında “köy” tüzel kişiliği AATUHK'da sayılmamaktadır. Yani gerekli şartları taşımamasına rağmen AATUHK'un 2. maddesinde yer alan atıf gereği AATUHK hükümleri tatbik edilecektir⁵⁰. Yine Tahsili Emval Kanunu'na göre takip ve tahsil edileceği belirtilen alacaklara verilebilecek bazı örnekler şunlardır: 2548 sayılı Kanun'un 2. maddesine göre yiyecek bedeli borçlarını ödemeyen mahkûmlardan yiyecek bedelleri ve 4459 sayılı Kanun'un 3. maddesine göre köy ebe okullarına enstitü dışından alınıp parasız öğrenim görerek yetiştirilen köy ebelerinin Bakanlık tarafından gösterilen yerlerde 4 yıl zorunlu köy ebeliği yapmaması halinde kendileri için yapılan giderlerin geri alınması gibi. Öte yandan özel kanunlarında 6183 sayılı Kanun'a atıf yapılan ve bu Kanun hükümlerine göre takip edilmesi gereken bazı alacakları saymak gerekirse; 3182 sayılı Bankacılık Kanunu'nun 66. maddesine göre TMSF alacakları, 351 sayılı Yüksek Öğrenim Kredi ve Yurtlar Kurumu Kanunu'nun 17. maddesi uyarınca KYK alacakları, 2886 sayılı Devlet İhale Kanunu'nun 75. maddesine göre ecrimisil alacakları bunlardan bazılarıdır⁵¹.

⁵⁰ Mehmet Akmansu, *Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Şerhi ve İzahları*, Ankara: Örnek Matbaası, 1954, s.49.

⁵¹ Cihan Duru, “Çeşitli Kamu Alacaklarının Tahsili İçin Tahsili Emval Kanununa ve 6183 sayılı Kanuna Atıfta Bulunan Kanunlar, Kanun Hükmünde Kararnameler ve Bakanlar Kurulu Kararları”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Kasım-Aralık 1992, s.5-27.

4.KAMU ALACAKLISI

Anayasamıza göre mali yükümlülüklerin veya vergilerin oluşturulması, değiştirilmesi ve kaldırılması yetkisi yasama organına aittir (AY.m.73/3). Bu mali yükümlülüklerden doğan (örneğin vergiler gibi) kamu alacaklarının tahsil yetkisi ise genellikle Devlete aittir. 6183 sayılı Kanun'un 3. maddesinde "alacaklı amme idaresi" terimine yer verilerek kamu alacaklılarının devlet, il özel idareleri ve belediyeler olduğu belirtilmiştir. Bu kurumlar, vergi, harç, ceza gibi çeşitli kamu alacaklarının tahsilinden sorumlu olan kamu kurumları olup gerçek ve tüzel kişilerden bu alacakları tahsil etmekle görevlidirler. Ancak burada dikkat edilmesi gereken husus, yerel yönetim birimlerinden (mahalli idarelerden)⁵² biri olan "köy idaresinin" kamu icra hukuku bağlamında kamu alacaklısı sıfatının olmamasıdır. 6183 sayılı Kanun'un gerek "kapsamına" yer verildiği 1. maddesinde gerekse de "alacaklı amme idarelerinin" sayıldığı 3. maddesinde "köy idaresi" yer almamıştır. Öte yandan, Sosyal Güvenlik Kurumu alacakları (SGKK. m.37) ile sigorta primleri (SSGSSK. m.88) ve TMSF'ye devredilen banka alacakları kamu alacağı sayıldığından (Bankacılık Kanunu m.132) Kamu İcra Hukuku hükümlerine göre tahsil edilmektedir. Yani kamu alacaklısı kavramı, dar anlamda ifade edilen "Devlet" tanımından daha geniş bir anlama gelmektedir. Çünkü kamu alacağı kavramı, sadece merkezi idare gelirlerini değil, daha geniş bir yelpazede bulunan kamu alacaklarını da içermektedir⁵³.

Kamu alacakları, alacaklı kamu idaresi namına tahsil dairelerince tahsil edilmektedir. 6183 sayılı Kanun'un 3. maddesinde "Tahsil dairesi", alacaklı kamu idaresinin 6183 sayılı Kanun'u uygulamakla görevli olan dairesi, servisi, memur veya memurları olarak ifade edilmiştir. Tahsil dairesinin en önemli ve bilinen timsali, vergi daireleridir. Vergi, resim ve harçlar 213 sayılı Vergi Usul Kanun'u kapsamındadır. Tahsil dairesi, 213 sayılı Kanun'un kapsamında olan vergi, resim, harç vb. mali yükümlülükler ile bunların zam ve cezaları ve özel kanununda bu Kanun'a göre tarh, tahakkuk ve tahsil edileceği söylenen diğer alacaklar bakımından, vergi dairesi başkanlıkları, vergi daireleri ve mal müdürlükleridir (5345 sayılı Gelir İdaresi Başkanlığının Teşkilat ve Görevleri Hakkında Kanun m.24). Bunun yanı sıra gümrük

⁵² Mahalli idareler; belirli bir coğrafi alanda yaşayan insan topluluğunun oluşturduğu ve belli oranda kendi özerkliklerine sahip olmakla birlikte merkezi idarenin yani devletin vesayeti altında bulunan kamu tüzel kişisidir. Anayasa m.127 uyarınca Türk idare sisteminde üç mahalli idare vardır. Bunlar; il özel idaresi, belediye ve köydür. (Bkz. Kemal Gözler ve Gürsel Kaplan, *İdare Hukuku Dersleri*, 20. Baskı, Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım, 2018, s.179-180.)

⁵³ Karakoç, *Kamu İcra Hukuku*, s.96.

idareleri, 4458 sayılı Gümrük Kanunu’nun kapsamına giren gümrük vergileri ve para cezaları bakımından tahsil dairesi sıfatını taşımaktadır. Vergi alacakları dışında kalan amme alacakları ile özel kanunlarında 6183 sayılı Kanun’a göre takip edileceği belirtilen alacakların tahsil daireleri ise ilgili kanunlarında gösterilen birimlerdir⁵⁴. 6183 sayılı Kanun’un 4. maddesi uyarınca, bu dairelerin görevleri ve sorumlulukları, tahsil dairesinin kuruluş ve görevleri, kuruluş kanunu, diğer kanunlar, tüzük ve yönetmelikler tarafından tayin edilmektedir.

⁵⁴ Turgut Candan, *Açıklamalı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun*, 4. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2018, s.44-45.

5.KAMU BORÇLUSU

Kamu borçlusu ifadesi, kamu alacaklarını ödemekle mükellef olan herkesi içerir. Bu borçlular, AATUHK'un 3. maddesinde sayılmıştır. Bu maddeye göre kamu borçluları; kamu alacağını ödemek zorunda olan gerçek ve tüzel kişiler ile bu kişilerin yasal temsilcileri veya mirasçıları ve vergi mükellefleri, vergi sorumlusu, kefil ve yabancı şahıs ve kurumlar temsilcileridir.

Maddede yer alan “kamu alacağını ödemek mecburiyetinde olan gerçek ve tüzel kişiler” deyimini esasen maddenin devamında sayılan borçlularını da içine alan geniş bir yelpazede tüm kamu borçlularını ifade etmektedir. Tüm kamu borçluları, bu şekilde kapsayıcı bir ifadeyle belirtilmişken, diğer kamu borçlularının yeniden belirtilmesine gerek olmadığı halde tek tek sayılmasının nedeni; kesinleşip ödenecek aşamaya gelmiş kamu alacaklarının borçluları ile ödenecek safhaya gelmiş bir borç olmasa bile kamu borçlusu sayılanların (örn. vergi mükellefi) olduğunu belirtmek içindir. Bu durum kamu borçlularına ilişkin hükümlerin yorumlanmasında önemlilik arz eder⁵⁵.

Kamu borçlularını, kanundaki sayım ve gruplandırmadan farklı olarak, gerçek kişi kamu borçluları, tüzel kişi kamu borçluları ve gerçek veya tüzel kişiliği olmayan kamu borçluları olmak üzere üç ana başlık altında toplayabiliriz. Zira kanunda her ne kadar mirasçılar, yasal temsilciler ile yabancı şahıs ve kurum temsilcileri ayrıca sayılmış olsa da bunlar zaten “vergi sorumlusu” terimi kapsamında olup gerçek kişi kamu borçlularındandır⁵⁶. Dolayısıyla yapmış olduğumuz üç başlıklı sınıflandırma kapsamında kamu borçlularına değinmek konuyu anlamak için kâfi gelecektir.

5.1.Gerçek Kişi Kamu Borçluları

5.1.1.Vergi mükellefi

Kendisine vergi borcu yüklenen ve vergi kanunlarında belirtilen ödevleri yerine getiren kişi kanuni mükelleftir. Vergi mükellefi, verginin ana öğelerinden olup vergilerin kanuniliği ilkesine göre vergi mükellefinin kim olduğu yasada muhakkak belirtilmelidir⁵⁷. 213 sayılı

⁵⁵ Servet Şamlıoğlu ve Yılmaz Özbalcı, *Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Yorum ve Açıklamaları*, Ankara: Feryal Matbaacılık, 1988, s.60.

⁵⁶ Çelik, s.39.

⁵⁷ Gelir Vergisi Kanunu m.3'e göre gerçek kişiler, Kurumlar Vergisi Kanunu m.1'e göre sermaye şirketleri, kooperatifler, iktisadi kamu müesseseleri, dernek ve vakıflara ait iktisadi işletmeler, yabancı kamu idare ve

VUK'un 8. maddesinin 1. maddesinde vergi mükellefi; “*vergi kanunlarına göre kendisine vergi borcu terettübeden gerçek veya tüzel kişi*” olarak tanımlanmıştır. Bu maddeye göre öncelikle gerçek kişi ve tüzel kişi tanımına değinmek gerekir.

Gerçek kişi kavramı, insanlardan oluşmaktadır. İnsanların kişilik kazanması, 4721 sayılı Türk Medeni Kanunu'nun 28. maddesine göre sağ olarak tümüyle doğduğu anda başlamakta ve ölümle sona ermektedir. Hukukumuzda kişiliğin başlangıcı ve hak ehliyetinin kazanımı aynı ana tekabül etmez. Hak ehliyeti, sağ doğmak koşuluyla, ana rahmine düştüğü andan itibaren kazanılır⁵⁸. Hukuki manada kişilik ise doğumun tamamlanmasıyla elde edilir. Yani buradan ceninin kişi olarak kabul edilmediği ancak hak ehliyetine sahip olduğu anlaşılmaktadır. Hak ehliyeti herkese tanınırken, fiil ehliyetine sahip olabilmek için belli şartları taşımak gerekmektedir⁵⁹. Fiil ehliyeti; kişinin kendi eylemleri sonucunda hak kazanması ve borca girebilmesi yeteneğidir (TMK m.9). Fiil ehliyetine sahip olmak için gereken şartlar; ayırt etme gücüne sahip olmak, kısıtlı olmamak ve reşit olmaktır (TMK m.10). 213 sayılı VUK'un 9. maddesinde vergi mükellefiyet ve vergi sorumluluğu için kanuni ehliyetin zaruri olmadığı belirtilmektedir. Yani buradan da anlaşılıyor ki; kişinin, hak ehliyetine sahip olması vergi mükellefi olmak için yeterli olup fiil ehliyetine sahip olma şartı aranmamaktadır.

Tüzel kişiler, insan olmayan fakat hukuken kanunlar önünde hak ve yükümlülükleri olan, kendisini oluşturan bireylerden farklı olarak kişiliği olan ve belli bir amacın gerçekleşmesini sağlamak amacıyla bu amacın sürekli olarak gerçekleşmesini sağlayacak şekilde örgütlenen kişi ve mal topluluklarıdır⁶⁰. Bunlar, belirli amaçlar doğrultusunda oluşturulur ve bu amaçları gerçekleştirmek üzere faaliyet gösterirler. TMK m.48'de tüzel kişiler hak ehliyeti düzenlenmiş ve cins, yaş, hısımlık gibi insana ait olan nitelikler dışındaki tüm hakları kazanma ve borç altına girebilme özelliğine sahip oldukları belirtilmiştir. Örneğin, bir anonim şirket veya üniversite tüzel kişilere örnektir. Bu tür kuruluşlar kendi adlarına mal edinebilir,

müesseselerine ait iktisadi işletmeler, iş ortaklıkları, Damga Vergisi Kanunu m.3'e göre kağıtları imza edenler, ÖTV Kanunu m.4'e göre kanunda belirtilen listelerdeki mal ve araçları inşa ya da ithal edenlerle bunların ticaretini yapanlar, kullanmak üzere ithal edenler ya da müzayede yoluyla satışını gerçekleştirenlerdir. Daha fazlası için bkz. Sadık Kırbaş, *Vergi Hukuku (Temel Kavramlar, İlkeler ve Kurumlar)*, 19. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2012, s.65-66.

⁵⁸ Turgut Akıntürk, *Medeni Hukuk*, 7. Bası, İstanbul: Beta Yayınevi, 1999, s.107-108; Kemal Oğuzman, Özer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)*, 9. Bası, İstanbul: Filiz Kitabevi, s.17.

⁵⁹ Oğuzman, Seliçi ve Oktay Özdemir, s. 44.; Hüseyin Hatemi ve Burcu Kalkan Oğuztürk, *Kişiler Hukuku(Gerçek - Tüzel Kişiler)*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013, s.12.

⁶⁰ Hüseyin Hatemi, *Medeni Hukuk Tüzel Kişileri I (Giriş, Tarihi Gelişim, Eski Vakıflar)*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1979, s.4-5; Oğuzman, Seliçi, Oktay Özdemir, s.213.

sözleşme yapabilir, borç altına girebilir, dava açabilir veya dava edilebilirler. Tüzel kişiler fiil ehliyetlerini ise, kanuna ve kuruluş belgelerine göre gerekli organlara sahip olmakla kazanmaktadırlar (TMK m.49). Tüzel kişiler, kazanç elde etmeleri halinde vergi mükellefi olmaktadır.

Tüm bu bilgiler dâhilinde ve 213 sayılı Kanun'un 8. maddesi ışığında; vergi mükellefinin, gerçek veya tüzel kişi olabileceği anlaşılmaktadır. Bu tüzel kişiler, özel veya kamu tüzel kişisi, Türk vatandaşı veya bir yabancı olabilir. Her ne kadar VUK'un 8. maddesinden gerçek veya tüzel kişi olmayanların vergi mükellefi olamayacağı gibi bir anlam çıksa da VUK'da ve diğer vergi yasalarında tüzel kişiliği olmasa dahi bazı kişi veya mal topluluklarının mükellef olarak sayıldığı anlaşılmaktadır. Bunlara örnek olarak, VUK'un 10. maddesinde vakıflar ve cemaatler gibi tüzel kişiliği olmayan teşekküllerin mükellef veya vergi sorumlusu olma hali; Kurumlar Vergisi Kanunu'nun 2. maddesinin 5. fıkrasında cemaatlerin vakıf hükmünde olduğu kabul edilerek mükellef addedilmesi verilebilir. Buradan şunu çıkarabiliriz ki; VUK 8. madde esasen genel kuralı belirtmekte ve vergi mükellefi sayılabilmek için genel kuralın gerçek veya tüzel kişi olunması gerektiğine değinmektedir. Bu kuralın istisnaları da yukarıda örneklerle yer verildiği üzere yasalarda net bir şekilde belirtilmektedir. Bu istisnalar haricinde bir adi ortaklık veya tüzel kişiliği olmayan bir banka şubesine mükellef olarak kabul edilmesi mümkün değildir⁶¹.

Öte yandan VUK'un 9. maddesinin 2. fıkrasında da belirtildiği üzere vergiyi doğuran olayın kanunlarla yasaklanmış olması mükellefiyeti ve sorumluluğu ortadan kaldırmaz. Ancak bu durumun söz konusu olabilmesi için yani kanunlarla yasaklanmış bir işten kazanılan gelirin vergilendirilebilmesi için, yasalarla belirlenen vergiyi doğuran olaya uygun olması lazımdır. Örneğin; rüşvet suçu neticesinde bir kazanç elde edilse dahi bu kazanç 193 sayılı Kanun'un 2. maddesindeki sayılan yedi kazanç türünden herhangi birine dâhil olmadığından gelir vergisinin konusuna girmeyecektir. Ama uyuşturucu ticareti yapan bir kimsenin kazancı "ticari kazanç" kapsamına girdiği için gelir vergisine tabi olacaktır⁶².

⁶¹ Kırbaş, s.64-65.

⁶² Hacer Yılmaz, "Vergi Usul Kanunun 9/2 Maddesi Hükmünün Müsadere ve Ekonomik Yaklaşım Perspektifinden Değerlendirilmesi", *Vergi Raporu Dergisi*, Y:2018, S: 2018/3, s.23, <https://vergiraporu.com.tr/upImage/org/2-hacer%20y%20c4%b1lmaz-038b3f66.pdf>, (erişim 20.10.2023); Muhammet Durdu, "Kanunlarla Yasaklanmış İşlerin Vergilendirilmesi ve Kazanç Müsaderesi", *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, Y: 5, S: 2020/2, s.212, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1230898>, (erişim 20.10.2023).

5.1.2.Vergi sorumlusu

213 sayılı Vergi Usul Kanunu'nun 8. maddesi 2. fıkrasında göre vergi sorumlusu; verginin ödenmesi bakımından, alacaklı vergi dairesine karşı muhatap olan kişi olarak tanımlanmıştır. Vergi ödevlerinin yerine getirilmesinden aslen mükellefler sorumlu tutulmaktadır. Fakat koşulların uygun olması halinde, bazı durumlarda kanunlarla bu ödevlerin yapılması görevi üçüncü kişilere verilmiştir⁶³. Bu gibi hallerde vergi mükelleflerinin “vergi borçlusu” sıfatı değişmemekle birlikte vergiyi ödeme (maddi ödev) ve bildirimde bulunma, defter tutma, muhafaza, ibraz gibi vergi ödevlerini yapma (şekli ödev) sorumluluğu ‘vergi sorumlusu’ denilen kişi ya da kurumlardadır. Her ne kadar vergi mükellefi, verginin hukuken borçlusu olarak kalmaya devam etse de 213 sayılı Kanun’un 8/3. maddesinde de belirtildiği üzere Kanun’da “mükellef” adı altında belirtilen tüm hak ve ödevler vergi sorumlularını da kapsamaktadır⁶⁴. Yani vergi sorumluları, bir nevi verginin feri borçlusudur. Kast ve ihmalleri dolayısıyla görevlerini yapmaz veya aksatırlarsa asli borçlu mükelleften borcun tahsil edilememesi halinde borç, vergi sorumlularından talep edilebilecektir.

“Vergi sorumluluğu” düzenlemesi ile genel olarak verginin tahsilinin daha kolay ve az masraflı olması amaçlanmıştır. Vergi dairesi tarafından, yüzlerce mükellef muhatap alınmak yerine o mükelleflerle temas halinde olan ve onlara ödemedede bulunan kişiler vasıtasıyla verginin tahsil edilmesi daha ekonomik ve kolaydır. Tüm bunlar düşünüldüğünde esasen “Vergi sorumlusu, maliyenin fahri tahsildarıdır.” da denilebilir⁶⁵. Vergi sorumluları, 213 sayılı Kanun ve diğer vergi kanunlarında belirtilmektedir. Kanuni temsilcileri sorumluluğu, vergi kesenlerin sorumluluğu, mirasçılarının sorumluluğu, SMMM ve YMM’lerin sorumluluğu, tasfiye memurlarının sorumluluğu bunlardan bazıları olmakla birlikte bu örnekler daha da genişletilebilir.

5.1.3. Kefil

Kefil; asıl borçlunun borcunu alacaklıya karşı ifa edememe riskini üstlenen, zarardan şahsen sorumlu olacağını taahhüt eden ve borcun vadesinde ödenmesini temin etmek amacıyla bütün

⁶³ Erginay, s.68.

⁶⁴ Oktar, s.75-76.

⁶⁵ Kenan Bulutoğlu, *Türk Vergi Sistemi*, Cilt II, İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1978, s.331.

malvarlığı ile teminat veren kişidir⁶⁶. Bu tanımdan hareketle, 6183 sayılı Kanun'un 3. maddesi kapsamındaki kefil ise; asıl kamu borçlusunun borcunu ödeyememe tehlikesini üstlenerek kamu borcunun alacaklı idareye ödenmesini temin eden ve böylelikle kamu borçlusu sıfatına sahip olan üçüncü kişi olarak tanımlayabiliriz.

6183 sayılı AATUHK'un 11. maddesinde konuyla ilgili olarak 10. maddede belirtilen teminatları sağlayamayan amme borçlularının, muteber bir kişiyi (ekonomik durumunun kamu alacağını karşılamak için yeterli olması ve toplum nezdinde güvenilir olması) müteselsil kefil ve müşterek müteselsil borçlu olarak gösterebilecekleri hüküm altına alınmıştır. Buradan anlaşılağı üzere maddede geçen kefil tanımına adi kefalet dâhil değildir. Dolayısıyla kamu borçlusu kefil, adi kefil olmayacaktır. Kefil, bahse konu amme alacağından bütün malvarlığıyla sorumlu olacaktır.

5.2.Tüzel Kişi Kamu Borçluları

Ortak bir gayenin devamlı olarak gerçekleştirilmesi için örgütlenmiş kişi veya mal topluluklarına tüzel kişiler (hükmi şahıs) denildiğine yukarıdaki açıklamalarımızda değinmiştik. Tüzel kişi kamu borçluları, özel hukuk tüzel kişisi veya kamu tüzel kişisi olabilmektedir. Tüzel kişilerin, yasalar ve kuruluş belgeleri uyarınca yeterli sayıda organlara sahip olmanın akabinde kazandıkları fiil ehliyeti, organları vasıtasıyla kullanılır. Bu organlar tüzel kişinin kanuni temsilcisi sayılır. Tüzel kişiyi temsilen hukuki işlemleri yapar ve diğer tüm eylemleriyle borç altına sokabilirler. Vergiyle ilgili ödev ve sorumlulukları da bu organlar yerine getirir. 213 sayılı Kanun'da belirtilen verginin belli dönemlerde beyan edilerek vadesinde ödenmesi, defter tutma, belge düzenleme, defter ve belgeleri muhafaza ve ibraz gibi vergi ödevleri tüzel kişiyi temsil eden organlar tarafından yerine getirilmektedir⁶⁷. Tüzel kişiyi idare ve temsil eden organ işte bu vergi ödevlerinin yapılabilmesi bakımından tüzel kişinin kanuni temsilcisidir. Dolayısıyla tüzel kişinin vergi ödev ve yükümlülüklerinin yerine getirilebilmesi noktasında tüzel kişinin kanuni temsilcisinin tespit edilmesi büyük önem taşımaktadır.

Tüzel kişiler, özel hukuk tüzel kişileri ve kamu hukuku tüzel kişileri olmak üzere ikiye ayrılmaktadır

⁶⁶ Cevdet Yavuz, Faruk Acar ve Burak Özen, *6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu'na Göre Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)*, 13. Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi, 2014, s. 778.

⁶⁷ AATUHK mük. m.35 ile VUK m.10, kanuni temsilcilerin bu ödevleri yerine getirmemeleri halindeki sorumluluklarını düzenlemekte olup malvarlıklarına gidilebileceğı belirtilmiştir.

1.Özel hukuk tüzel kişileri; özel hukuk kuralları çerçevesinde kurulur ve bu kurallara tabi olarak faaliyet gösterirler. Özel hukuk tüzel kişileri TMK m. 46'da; *"kendilerine hukuk düzenince kişilik tanınan, üyelerinden ayrı bir kişiliği olan ve ortak bir amacı bulunan, ticaret siciline kayıt ile kişilik kazanan kuruluşlar"* olarak tanımlanmıştır. Özel hukuk tüzel kişileri denilince, kar amacı gütmeyen medeni hukuk tüzel kişileri olan dernek, vakıf ve sendikalar ile kar amacı güden ticaret hukuku tüzel kişileri olan ticaret şirketleri akla gelmektedir. Ticaret şirketleri; kollektif, komandit, sermayesi paylara bölünmüş komandit, limited, anonim şirketleri ve kooperatif⁶⁸ şirketleridir⁶⁹.

Dernek ve sendikaların idare ve temsil organı yönetim kuruludur. Vergi ile ilgili ödevler bu kurul tarafından yerine getirilir. Vakıflarda ise durum biraz daha farklıdır. Mazbut vakıflar Vakıflar Genel Müdürlüğünce, mülhak vakıflar Meclis tarafından atanacak yöneticilerce (mütevelliler), cemaat ve esnaf vakıfları kendileri tarafından seçilecek kişi ve kuruluşlarca, yeni vakıflar ise vakıf senedine göre oluşturulan yönetim organınca temsil ve idare olunurlar⁷⁰.

Şahıs şirketleri bakımından bakılacak olunursa; kollektif şirketlerde, şirketin idaresi ortaklardan her birine aittir. Şirketin borçlarından dolayı ilk sorumlu olan şirket tüzel kişiliği olup kamu borcuyla ilgili ödeme emri idare tarafından öncelikle şirket tüzel kişiliği adına düzenlenir. Ödeme yapılmaması ve şirketin malvarlığının yetersiz olması akabinde, ortakların şirket borçlarından sınırsız ve mütelselsil sorumlu olmalarından dolayı ortaklar hakkında ayrı bir ödeme emrine gerek olmaksızın (şirket adına çıkarılan ödeme emrine dayanılarak) icrai işlemler gerçekleştirilebilir. Komandit şirketlerde ise şirketin temsil ve idaresi kural olarak komandite ortaklara aittir. Sorumluluğu belirli bir sermaye sınırlı olan komanditer ortak şirketi idare etme yetkisine sahip değildir. Burada da şirket borçlarından şirket tüzel kişiliği sorumlu olmakla birlikte şirket tüzel kişiliğinden kamu borcu tahsil edilemezse komandite ortak şirketin borçlarından sınırsız ve müteselsilen sorumlu, komanditer ortak ise sadece

⁶⁸ Kooperatifler, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu 124. maddesinde ticaret şirketleri arasında sayıldığından çalışmamızda da TTK doğrultusunda ticaret şirketleri arasında yer verilmiştir.

⁶⁹ Kollektif ile komandit şirketleri şahıs; anonim, limited ve sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketler sermaye şirketi olarak sınıflandırılmaktadır. (TTK m.124/2) 1163 sayılı Kooperatifler Kanunu'nun 1. maddesinden de anlaşılacağı üzere kooperatifler ekonomik bir amaç taşımakla beraber kazanç paylaşmaya yönelik değildir.

⁷⁰ Saban, s.93.

koyduğu sermaye miktarınca sorumludur⁷¹⁷². Sermaye şirketleri yönünden bakılacak olunursa; limited şirketlerde, ortaklar amme borcundan sermaye hisseleri miktarı doğrultusunda sorumlu olmakla birlikte amme alacağı şirket tüzel kişiliğinden talep edilmeden önce ortakların sorumluluğuna gidilemez. Şirketten borç tahsil edilemediyse ortaklara sermaye hisseleri oranında ödeme emri düzenlenerek 6183 sayılı Kanun uyarınca icra takibi yapılır. Anonim şirketlerde de şirket, borçlarından dolayı yalnızca sermayesi kadar sorumlu olup ödeme emri şirket adına düzenlendikten sonra borç ödenmezse (yönetim kurulu üyelerinin tamamı amme borçları yönünden temsilci olarak kabul edildiğinden) kanuni temsilcilere başvurulabilir. Kooperatiflerde ise yine kooperatif amme borcundan kendi tüzel kişiliği ile sorumludur. Fakat Kooperatif Kanunu m. 29'da da belirtildiği üzere ana sözleşmeye konulacak hüküm ile kooperatifin borçları ödeyememesi durumlarda ortakların şahsen ve sınırsız olarak borçtan sorumlu olacağı kararlaştırılabilir⁷³.

2. Kamu tüzel kişileri; yasayla ve yasanın verdiği yetkiye dayanarak kurulan, kamu hukukundan doğan üstün yetkilere sahip, kamu otoritesini temsil eden ve amacı kamu yararını gerçekleştirmek olan tüzel kişilerdir⁷⁴. Bu tüzel kişiler; kamu idareleri, kamu kurumları ve kamu iktisadi teşekküllerinden oluşur. Bu tür tüzel kişilerin, vergi mükellefi veya sorumlusu olmaları halinde vergi ödevleri ile AATUHK'da belirtilen yükümlülükleri kuruluş statülerinde belirtilen kamu görevlileri tarafından yapılır.

5.3.Gerçek ve Tüzel Kişiliği Olmayan Kamu Borçluları

6183 sayılı Kanun'un 3. maddesi amme borçlularını saymış olup madde metninden borçluların sadece gerçek veya tüzel kişi olması gerektiği gibi bir anlam çıkabilmektedir. Ancak kanun koyucunun amacının bu şekilde olmadığı açıktır. Zira vergi kanunlarında, tüzel kişilikleri bulunmamasına rağmen bazı kurum ve kuruluşlar da vergi mükellefi veya sorumlusu olarak sayılmıştır. Mesela; cemaatler, yabancı kamu idare ve müesseselerine ait ticari, sınai ve zirai işletmeler gibi. Bunlar tüzel kişilikleri olmamasına karşın vergi mükellefi olabilmektedir. 213 sayılı Kanun'un 10. maddesi uyarınca bu kuruluşların vergi ödevleri, idarecileri tarafından yerine getirilmektedir. Bunlar haricinde tüzel kişiliği bulunmayan

⁷¹ Çelik, s.42.; Şamlıoğlu ve Özbacı, s.68-70.; Saban, s.89-90.

⁷² Sermayesi paylara bölünmüş komandit şirketlerde de aynı usul geçerlidir.

⁷³ Şamlıoğlu ve Özbacı, s.68-70.; Çelik, s.42-43.; Saban, 90-92.

⁷⁴ Bilge Öztan, *Tüzel Kişiler*, 2. Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi, 1998, s.11.

birliklerin yöneticileri bakımından V.U.K.’un 10. maddesi ile AATUHK’un mükerrer 35. maddesinin tatbik edilmesi mümkün değildir. Keza Danıştay 3. Dairesinin 03.07.1991 tarihli 1991/1021 E. ve 1991/2225 K. sayılı kararında da “...adi şirketin vergi borcundan her ortağın şirketteki hissesi oranında sorumlu tutulacağı, Vergi Usul Kanunu’nun vergi sorumluluğunu düzenleyen 10 ve 11. maddelerinde, adi ortaklıklarda ortakların müteselsil sorumlu olacakların dair bir düzenleme bulunmadığı...” belirtilmiştir⁷⁵.

⁷⁵ Candan, s.39-40.

6.KAMU ALACAKLARININ TAHSİLİNİN 6183 SAYILI AATUHK'DA DÜZENLENMESİNİN NEDENLERİ

Sosyal devlet anlayışının yıllar içerisindeki gelişimi ve bireylerin ihtiyaçlarının çağın gerektirdiği gereksinimler doğrultusunda fazlalaşmasının doğal bir sonucu olarak kamu hizmetlerinin artması kaçınılmaz olmuştur. Haliyle bu durum kamu harcamalarının da artmasına sebep olmaktadır. Özel hukuk ilişkilerinden farklı olan kamu alacaklarının ve kamu idaresi ile kamu borçlularının nitelikleri genel icra hukukundan ayrılarak bu alanın ihtiyaçlarını gözetken ve bu alana özgü bir Kanun'un oluşturulmasını zaruri kılmıştır. Kamu alacaklarının daha hızlı ve seri olarak tahsil edilmesi gerektiğinden dolayı bu alacaklar AATUHK çerçevesinde takip edilmektedir⁷⁶. Özel hukukta amaç adaleti tesis etmek iken, kamu hukukunda amaç kamu yararı ve kamu düzenini sağlamak olduğundan Devlet ve bireyler arasında eşitlikten bahsedilemeyecektir. AATUHK, amme alacaklarının tahsili için hazırlanmış özel bir kanun olup amme alacaklarının etkili ve hızlı bir şekilde tahsil edilmesini amaçlar. Zira bu sayede, (kamu yararının sağlanması ve kamu hizmetinin geciktirilmemesi gerektiği düşünüldüğünde) devletin gelir kaynakları zamanında ve düzenli bir şekilde artırılabilir ve kamu hizmetlerinin finansmanı sağlanabilecektir.

Vergi tahsilatının düzenlenmesi ve etkili bir şekilde yapılması, devlet gelirlerini artırmak için önemlidir. Bu da kamu hizmetlerinin kalitesini ve kapsamını etkilemektedir. Etkili bir tahsilat sistemi, kamu zararının önlenmesine de yardımcı olur. Ödenmeyen vergi veya diğer kamu alacakları, kamu kaynaklarının eksilmesine ve hizmetlerin aksamasına neden olabilecektir. Dolayısıyla bu noktada, genel hükümlere nazaran, hacze iştirak ve rüçhan hakkı gibi daha ayrıcalıklı usuller benimseyen 6183 sayılı Kanun vasıtasıyla idarenin amme alacağını daha kolay ve pratik bir şekilde tahsil etmesi, mali disiplini korumak, bütçe dengesinin sağlanması ve ekonomik istikrarın sürdürülmesi bakımından önem arz etmektedir.

⁷⁶ Bu konuda; amme alacaklarının özel bir kanuna göre tahsil edilmesi hususunun günümüzde tartışıldığı ve amme alacakları için özel alacaklara kıyasla daha kısa ve seri bir tahsil prosedürünün benimsenmesinin eşitlik açısından isabetli olmadığı, modern takip hukukunda temel hakları ikinci plana atan amme alacakları bakımından özel bir takip usulü benimsenmediği ve amme alacaklarının da diğer tüm alacaklar gibi olabildiğince hızlı ve minimum sürede tahsil edilmesi için uğraşıldığı, amme alacaklarına takip içinde birtakım imtiyazlar verilse dahi amme alacaklarının da aynı yasa çerçevesinde takip ve tahsil edilmesinin gerekli olduğu öğretilde savunulmaktadır. (Bkz. Hakan Pekcanitez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan ve Muhammet Özkes, *İcra ve İflas Hukuku*, 10. Bası, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2012, s.98.)

İKİNCİ BÖLÜM

HACZE İŞTİRAKİN 2004 SAYILI İCRA İFLAS KANUNU'NDA DÜZENLENMESİ

1.HACZE İŞTİRAKİN KAVRAMSAL NİTELİĞİ VE KURUMSAL YAPISI

Hacze iştirak kavramını, borçlunun malının haczedilmesi akabinde diğer alacaklıların haczedilen bu maldan alacaklarını alabilmeleri için bir imkân olarak tanımlayabiliriz⁷⁷. Hacze iştirak kurumu, 2004 sayılı İİK'in 100, 101, 268. maddeleri ile 6183 sayılı AATUHK'un 21. ve 69. maddelerinde düzenlenmiştir. Bu bölümde, AATUHK'daki düzenlemelere yer verilmeyecek, İcra İflas Kanunu'ndaki hacze iştirak ile ilgili düzenlemeler dikkate alınarak bu hükümlere yönelik açıklamalarda bulunulacaktır.

Hukukumuzda ilk haciz sahibi alacaklının rehin hakkında olduğu gibi bir önceliği (rüçhan hakkı) bulunmamaktadır. Ancak sonraki alacaklıların yasada belirtilen şartları taşıması halinde, ilk hacze iştirak etmeleri mümkündür⁷⁸. Ayrıca hacze iştiraktan bahsedebilmemiz için konulan ilk haczin yasaya uygun⁷⁹ yapılmış olması şarttır. Zira kanundaki şartları taşımadan yapılan ilk haciz geçersiz olacağı gibi böyle bir hacze iştiraktan de söz etmek mümkün olmayacaktır.

Hacze iştirak, tüm alacaklılara tanınan adi (takipli) iştirak (İİK m.100) ile belirli alacaklılar ve alacaklara tanınan imtiyazlı (takipsiz) iştirak (İİK m.101) olmak üzere ikiye ayrılmaktadır.

⁷⁷ Maaş ve ücret gibi düzenli elde edilen gelirler kısmen haczedilebilen mallardan olup bunlara hacze iştirak etmek mümkün değildir. İİK m.83/2'de kısmen haczedilebilecek şeyler üzerinde birden çok alacaklı tarafından haciz konulması varsayımında hacizlerin sıralanması gerektiği belirtilmiştir. Bu tür şeylere iştirak mümkün olmadığından aynı periyodik gelire iki farklı alacaklı tarafından, farklı tarihlerde iki ayrı haciz işlenirse, ilk haciz için yapılmaya başlanan kesinti o alacaklı alacağını tamamen alıncaya kadar devam edecek ve önceki tarihli haciz için yapılan kesinti bitmeden sonraki tarihli haciz için kesinti yapılamayacaktır. (Timuçin Muşul, *İcra ve İflas Hukuku*, 4. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, Ankara, 2010, s.650.; Mehmet Kamil Yıldırım ve Nevhis Deren Yıldırım, *İcra ve İflas Hukuku*, 8. Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi, 2021, s.247.; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflas Hukuku*, s.313.)

⁷⁸ Baki Kuru, Ramazan Arslan ve Ejder Yılmaz, *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, 27. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2013, s.280.; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflas Hukuku*, s.313.

⁷⁹ Haciz konulması, icra veya ödeme emrinin çeşidine göre itiraz için yasal süre geçtikten sonra veya ilamsız takibe borçlu taraf itiraz ettiyse bu itirazın kaldırılmasından sonra istenebilmektedir. İtiraz için belirtilen yasal süreler geçmeden yahut borçlu itirazı söz konusuysa bu itiraz kaldırılmadan haciz konulması halinde bu haciz kanuna aykırı olup geçersizdir. Dolayısıyla kanuna aykırılık nedeniyle sakat olan haciz, tarihi göz önüne alındığında diğer hacizlerden önce konulmuş gibi görünse de esasen İİK m.100 kapsamında haczine iştirak edilebilecek geçerli bir ilk haciz olarak değerlendirilemez. (Nizam İpekçi, *İcra ve İflas Kanunu Tatbikatı (1-370)*, 7. Bası, İstanbul: Arıkan Basım Yayım, 2007, s.551.)

2.HACZE TAKİPLİ (ADİ) İŞTİRAK

Hacze takipli iştirak edebilmek için, sonraki alacaklı borçluya bir takip başlatmış olmalı ve takip kesinleşerek haciz isteme hakkı doğmuş olmalıdır. Yasadaki şartları taşıyan tüm alacaklılar, ilk haciz nedeniyle satılıp paraya çevrilen malın bedeli “icra veznesine girene kadar” hacze iştirak edebilecektir⁸⁰. Hacze takipli iştirak, İcra İflas Kanunu’nun 100. maddesinde yer almaktadır. Bu madde uyarınca, sonraki tarihli haciz sahibinin kendisinden önce konulmuş olan ilk hacze iştirak edebilmesi için aşağıda belirtilen koşulların oluşmuş olması gerekmektedir. Aksi takdirde bu koşulları taşımayan alacaklı, ilk hacze iştirak edemeyecek olup bu alacaklı, ilk haciz sahibi alacaklının alacağının tamamen ödenmesi akabinde artakalan bedel olursa alacağını tahsil edebilecektir.

2.1.Takipli İştirakin Şartları

2.1.1.Takip şartı

Hacze katılmak için alacaklı, öncelikle borçlu aleyhine bir takip⁸¹ başlatmış olmalı ve başlatmış olduğu bu icrai takibatın kesinleşmesiyle birlikte (yani ödeme emrinde belirtilen süre içerisinde itiraz edilmemiş olması ya da borçlu itiraz etse bile alacaklının bu itirazı kaldırmış olması halinde) kendisine haciz talep etme yetkisi gelmiş olması gerekmektedir⁸².

Haciz talep etme hakkı, ödeme emrinin borçluya tebliği tarihinden itibaren bir yıl içinde kullanılmazsa geçerliliğini yitirir ve dosya işleminden kaldırılır. Ancak bu süre hesaplanırken, itiraz veya dava durumlarında, itirazın yapıldığı tarihten hükmün kesinleştiği tarihe kadar veya alacaklı ile borçlunun icra dairesinde taksit sözleşmeleri yapması durumunda taksit sözleşmesinin ihlaline kadar geçen zaman hesaba katılmamaktadır. Yeniden haciz isteyebilme hakkına sahip olmak için alacaklının yenileme talebinin borçluya tebliğ edilmesi gerekir (İİK m.78).

⁸⁰ Mahmut Coşkun, *Açıklamalı ve İçtihatlı İcra ve İflas Kanunu*, C:2, 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları, 2009, s.2451.

⁸¹ Bu takip genel haciz yoluyla ilamsız takip, kambyo senetlerine özgü takip veya ilamlı takip olabilir. Bunun yanı sıra rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takip usulünde, haciz aşamasının olmamasından dolayı hacze iştirak mümkün olmayıp sadece bu takip neticesinde İİK m.150/f.1 maddesine göre rehinli malın alacağı karşılamayacağı tespit edilirse alacaklıya geçici rehin açığı belgesi verilecek ve bu belgeye istinaden alacaklı, borçlunun diğer mallarını haczettirebilecektir. Yani alacaklı geçici rehin belgesine dayanarak İİK m. 100 uyarınca hacze katılım sağlayabilecektir. (Ejder Yılmaz, “Takipli Katılma (Hacze Adi İştirak)”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 30 (1973), s.279, <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auhfd/issue/42760/516194>, (erişim 01.11.2023).

⁸² Mahmut Bilgen, *İcra ve İflas Hukukunda Sıra Cetveli*, 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2014, s.147-148.; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflas Hukuku*, s.314.

Takipli iştirake icrai takibata girişilmeden alacaklının ilk hacze katılması mümkün olmadığından, yani hacze iştirak bakımından imtiyazlı olmadığından, imtiyazlı iştirake mukabil bu iştirak türüne adi iştirak de denilmektedir.

2.1.2.Öncelik (Tekaddüm) şartı

Hacze iştirak talebinde bulunan alacaklının, İİK’e uygun biçimde ilk haciz koyan alacaklının alacağına göre önceliğinin bulunması şarttır. Burada bu önceliği saptayabilmek için şu tarihlere bakılır: İlk haciz ilamsız takip ise takip tarihi, ilama dayalı takip ise⁸³ ilama bağlı davanın açıldığı tarih dikkate alınır. Yani hacze katılmak isteyen alacaklının alacağı işte bu belirtilen tarihlerden önce doğmuş olmalıdır⁸⁴.

Bu noktada “ilk haciz” kavramına da değinmek gerekmektedir. Zira İİK m100’de cevabı tam olarak verilmemiş bir takım hususlar akla takılmaktadır. Bahsi geçen ilk hacze, ihtiyati haciz dahil midir? Ya da ilk haciz de haciz kararının alındığı tarihe mi yoksa fiilen uygulandığı tarihe mi bakılacaktır? Burada kanun koyucunun iradesi yorum yoluyla incelenmelidir.

-İlk haciz kavramına ihtiyati hacizlerin dâhil olup olmadığı hususu incelenecek olursa; ihtiyati haciz, alacağın gelecekte ödenmesini güvence altına almak için başvurulacak geçici bir hukuki önlemdir. İİK’in 100. maddesinde “...İlk haciz üzerine satılan malın tutarı vezneye girinceye kadar...” denilmektedir. İhtiyati haciz, kesin hacze dönüşüncüye kadar, haczedilen malın satılarak paraya çevrilmesinin söz konusu olamayacağı düşünüldüğünde bu madde ile kanun koyucunun ilk haczi kesin haciz olarak zımnen kabul ettiğini söyleyebiliriz. Yine İİK’in 100. maddesinin birinci fıkrasında “...İlk haciz ilamsız takibe müstenitse takip talebinden ve ilama istinat ediyorsa dava ikamesinden...” denilerek, ilk haczin ilamsız veya ilamlı takibe dayalı

⁸³ İlk haczin ilamlı takibe dayalı olabileceğini belirtirken buradaki bahsi geçen “ilam” kavramının “mahkeme ilamı” olduğunu vurgulamakta fayda vardır. Dolayısıyla İİK’in “ilam niteliğine sahip belgeler” başlıklı 38. maddesinde yer alan belgelerin hepsi bu kapsama girmemektedir. Örneğin; maddede belirtilen “para borcu ikrarını havi re’sen tanzim edilen noter senetleri, istinaf ve temyiz kefaletnameleri ve icra dairesindeki kefaletler” bu madde uyarınca ilam niteliğinde sayılsalar da açılan bir davaya müstenit bir mahkeme ilamı olmadıklarından İİK m.100/1-I’deki ilamlardan değildir. Ancak yine maddede belirtilen “mahkeme huzurunda yapılan sulhlar, kabuller” her ne kadar “ilam niteliğine sahip belgeler” başlığı altında yer alsalar da açılmış bir davaya müstenit olduklarından sulh veya kabule istinaden yapılan takip ve hacizler İİK m.100/1-I kapsamında “ilam” kıstasına dahil edilebileceklerdir. (İpekçi, s. 554.; Akyazan, s.66.; Yılmaz, “Hacze Takipli Katılma”, s. 282.) İİK m.38’deki ilam niteliğinde sayılan diğer belgeler vasıtasıyla da yapılan ilk hacze iştirak imkânı sağlanması gerektiğini ve hukuki metinlerin sadece lafzi anlamıyla değil, aynı zamanda kanunun bütününe ve amacına uygun olarak yorumlanması gerektiğini savunan aksi yöndeki görüş için bkz. Nevhis Deren Yıldırım, “Türk,İsviçre ve Alman Hukukunda Hacze (Adi) İştirak”, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 1989, s.16.

⁸⁴ İlhan E. Postacıoğlu ve Sümer Altay, *İcra Hukuku Esasları*, 5. Baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010, s.515.; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes, *İcra ve İflas Hukuku*, s.314.

olarak yapılmış olması hali dikkate alınmış olup ilk haczin ihtiyati haciz olması ihtimaline yer verilmemiştir. Buradan da ilk haczin, kesin haciz olması gerektiği sonucu ortaya çıkmaktadır⁸⁵. Ayrıca sadece ilk haciz değil, ilk hacze kesin suretle iştirak etmek isteyen sonraki tarihli hacizler de kesin haciz olmalıdır. Zira İİK'in 268. maddesinde ihtiyaten haczedilen malların kesin hacze dönüşmeden önce bir diğer alacaklı tarafından haczedilmesi halinde, ihtiyati haciz sahibi alacaklının bu hacze İİK m100'deki şartları sağlaması halinde resen ve muvakkaten iştirak edeceği belirtilmiştir. Maddedeki "bir diğer alacaklı tarafından haczedilirse" cümlesinden kastedilen ilk kesin hacze iştirak edecek alacaklının haczinin "kesin haciz" olması gerektiği anlamındadır. Zira maddede "ihtiyati haciz" kavramına özellikle yer verilmeyip direkt olarak "haczedilirse" ibaresinin kullanılması kesin hacze yapılan bir vurgudur. Dolayısıyla sonraki ilk haczin kesin olması gerektiğinin yanı sıra bu hacze kesin olarak iştirak edecek hacizlerin de "kesin haciz" olması gerektiğinin kabulü gerekir⁸⁶.

-Öte yandan ilk hacizde haciz kararının alındığı tarihe mi yoksa fiilen tatbik edildiği (uygulandığı) tarihe mi bakılacağı hususuna gelinecek olursa; ilk haciz, doktrinde ve uygulamada haczin uygulandığı tarih olarak kabul edilmektedir⁸⁷. Nitekim İİK m.100'de belirtilmiş olan "İlk haciz üzerine satılan malın tutarı vezneye girinceye kadar" tanımından da "ilk haczin uygulandığı tarihin" dikkate alınması gerektiği aşikârdır. Aksi düşünüldüğünde yani haciz kararının alındığı tarih olarak varsayıldığında sonraki aşamanın haczin uygulanması aşaması olması gerekirdi ki kanun maddesinde belirtilen cümleden bu sonuç çıkmamakta satış safhasına geçildiği anlaşılmaktadır. Dolayısıyla ilk haczin tatbik edilen (uygulan) ve malın paraya çevrilmesi (satış) aşaması arasında farklı bir işlem girmeyen haciz olduğu sonucuna varılmıştır⁸⁸.

Tam burada önemli olan bir diğer husus ise şudur: Hacizler arasında saat ve dakika bakımından hangisinin önce uygulandığı tespit edilemiyorsa ilk haczin akıbeti ne olacaktır? İlk haczin hangisi olduğu belirlenirken farklı günlerde yapılan hacizler bakımından sıkıntı

⁸⁵ Edip Şimşek, *İcra ve İflas Kanunu Açıklamalar ve İçtihatlar*, Ankara: Aydın Yayınları, 1989, s.393.; İpekçi, s.550.; Yılmaz, "Hacze Takipli Katılma (Hacze Adi İştirak)", s.281-282.; Sıtkı Akyazan, *İhtiyati Hacizler ve Hacze İştirak Dereceleri*, İstanbul: Kutulmuş Matbaası, 1958, s.59-60.

⁸⁶ İpekçi, s.889.; Akyazan, s.60.

⁸⁷ Kuru, Arslan ve Yılmaz, s.281.; Ejder Yılmaz, *İcra ve İflas Kanunu Şerhi*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2016, s.583.; Postacıoğlu, s.513-514., Akyazan, s.61.; İpekçi, s.551.

⁸⁸ Akyazan, s.60-63.; İpekçi, s.550-551.; Yılmaz, "Takipli Katılma", s.280-282.

yoktur. Önce uygulanan, ilk haciz kabul edilir. Aynı gün haciz yapılmış olması halinde ise saat ve dakika bakımından diğer hacizlerden önce uygulandığı belirlenen haciz, ilk haciz olacaktır. Ancak saat ve dakika bakımından hangisinin önce uygulandığı anlaşılamıyorsa, bu hacizlerin hepsi ilk haciz sayılır ve aynı derecede olduğu kabul edilir. Mahcuz malın satış bedeli de aralarında garameten paylaşılır⁸⁹.

2.1.3.Tekaddüm (Öncelik) şartının gerçekleştiğinin belgelendirilmesi (Belge şartı)

İİK m.100’de ilk hacze iştirak etmek için sonraki tarihli alacaklının elinde bulunması gerekli olan birtakım belgelere yer verilmiştir. Tekaddüm koşulunun yukarıda belirtmiş olduğumuz dava yahut takip tarihinden önce alınan ve maddede tahdidi olarak sayılan belgelerden biriyle ispatı zorunludur. Kıyas yoluyla genişletilemez. İİK m.100’de sayılan belgeler şunlardır:

2.1.3.1.Aciz vesikası

Aciz vesikası, İİK m.143/1’de yer almaktadır. Bu maddeye göre; mahcuz malların satılarak paraya çevrilmesi akabinde, borçludan alacağını tamamen tahsil edememiş olan alacaklıya (bir örneğini de borçluya), icra dairesince verilen ve alacaklının icra takibine konu bakiye alacak miktarını gösterir belgedir⁹⁰. Keza fiili haciz esnasında borçlunun haczi kabil hiçbir malı bulunamazsa ilgili haciz esnasında tutulan haciz tutanağı da İİK m.105/1 uyarınca “kesin aciz vesikası” niteliğindedir. Hacze iştirak etmek isteyen alacaklı bir aciz vesikasına sahipse, öncelik şartının tespitinde, aciz belgesinin tanzim tarihi değil; aciz belgesinin alındığı icra takibinin başlama tarihi dikkate alınır.

Aciz vesikasına dayalı icra takibi başlatan alacaklının ilk hacze iştirak edebilmesi için aciz vesikasının; ilk haciz ilamsız icraya müstenit ise takip talebinden önce ve ilamlı icraya müstenit ise ilam verilen davanın açıldığı tarihten önce açılmış bir icra takibi gereği alınmış olması lazımdır (İİK m.100/b.1).

Öte yandan İİK m.105/2 hükmünden anlaşılabacağı üzere, icra dairesi tarafından gerçekleştirilen kesin haciz sonrası haczedilen malların kıymetinin hesaplanması neticesinde hesaplanan tutarın alacağı karşılamaya yetmeyeceği fark edilirse bir tutanak tutulur. Tutulan bu tutanak “geçici aciz vesikası” hükmündedir. Kesin haciz vesikasının aksine bu belge alacaklıya hacze

⁸⁹ Yılmaz, *İcra ve İflas Kanunu*, s.582.; Timuçin Muşul, *İcra ve İflas Hukuku*, 4. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, Ankara, 2010, s.649.; Coşkun, *İcra ve İflas*, s.2452.

⁹⁰ Talih Uyar, “Takip Hukukunda Borç Ödemeden Aciz Vesikası”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 70 (2007), s.345, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2007-70-328>, (erişim 05.11.2023).

iştirak imkânı sağlamaz⁹¹, sadece İİK m.277 kapsamında “tasarrufun iptali davası” açma hakkı tanınmaktadır.

Kuru’ya göre esasen rehin açığı belgesi de⁹² aciz vesikası gibi İİK m.100/b.1’e dâhil edilmelidir. (İİK m.152, İİK m150/f-2) Eğer buraya dâhil edilmezse, İİK m. 100/b.4 anlamında resmi dairelerin (yani icra dairesinin) yetkileri dâhilinde ve usulüne göre verdikleri belge kapsamında değerlendirilmelidir⁹³.

Adi senede dayanarak veya hiçbir belgeye dayanmadan takip başlatan alacaklılar ilk kesin hacze adi iştirak edemeyecektir⁹⁴. Ancak bu tür alacaklılar, İİK m.100 uyarınca, aciz vesikası almış olmaları halinde iştirak hakkına sahip olabileceklerdir.

2.1.3.2.İlam

İlk hacze katılmak isteyen alacaklıda ilam bulunması halinde, ilamın verildiği tarih değil, ilamın verildiği davanın açıldığı tarih öncelik şartının tespitinde dikkate alınmaktadır. Alacaklının elinde ilam bulunması, alacaklının ilk hacze iştirak edebileceğine ilişkin bir garanti sağlamaz. Burada muhakkak öncelik şartının da oluşması gerekir. Buna göre alacaklının elinde bulunan ilam;

-İlk haciz ilamsız takibe ilişkinse takip talebi tarihinden,

-İlk haciz ilamlı takibe ilişkinse ilamın verildiği davanın açıldığı tarihten,

önce açılan bir davanın neticesinde alınması gereklidir (İİK m.100/b.2).

2.1.3.3.Resmi veya tarih ve imzası onaylı senet

Hacze iştirak etmek isteyen alacaklının elinde resmi senet veya tarih ve imzası tasdik edilmiş bir senet bulunmaktaysa bu senedin düzenlenme veya onaylanma tarihinin; ilk haciz ilamsız

⁹¹ Yargıtay 23. Hukuk Dairesi, T.20.09.2013, E.2013/3259, K.2013/5585, Lexpera HBS, (erişim 10.11.2023).

⁹² Aciz belgesi ile rehin açığı belgesi çok benzeseler dahi farklı niteliktedirler. Daha düzgün bir ifade ile; rehin açığı belgesi, haciz veya iflas yoluyla takipte gündeme gelen borç ödemedi aciz vesikasının karşılığı sayılabilir. Rehin açığı belgesi, rehlin paraya çevrilmesi yoluyla takipte rehinli alacaklının alacağını tam olarak tahsil edemediğini gösterir bir belgedir. Bu belge yalnızca rehinle alacağın ödenemediğini göstermekte olup borçlunun diğer mal varlığının yetersiz olduğu konusunda bir tespit içermez. Bu sebeple rehin açığı belgesine ‘borç ödemedi aciz vesikası’ diyemeyiz. Bu belgeyi aldıktan sonra alacaklı eğer genel hükümler uyarınca icra takibi yapıp yine de alacağının geriye kalan kısmını tahsil edemezse, o takdirde borç ödemedi aciz vesikası verilebilecektir. (İbrahim Özbay ve Ferhat Çelik, “İcra ve İflas Hukukunda Rehin Açığı Belgesi”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 34 (2018), s.3, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/980858> , (erişim 07.11.2023)).

⁹³ Kuru, s.281.; Uyar, “Takipli Katılma”, s.360.; Postacıoğlu, s.516.

⁹⁴ Yıldırım ve Deren-Yıldırım, *İcra ve İflas Hukuku*, s.247.

takibe dayanıyorsa takip talebi tarihinden, ilk haciz ilamlı takibe dayanıyorsa davanın açıldığı tarihten önceki tarihli olması gerekmektedir Bu öncelik koşulunu sağlayabilmesi koşulu ile hacze iştirak edebilecektir (İİK m.100/b.3)^{95 96}.

Resmi senet, tapu memurlarınca tanzim edilen tapu ve ipotek senetleri ile noterlerce resen veya onaylama biçiminde tanzim edilen borç ikrarlarını içeren senettir. İİK m.100/b.3'te belirtilen tarih ve imzası onaylı senetten bahis, noterler tarafından tasdik edilen senet manasındadır^{97 98}.

2.1.3.4.Resmi daireler veya yetkili makamlarca verilen makbuz veya belgeler

Hacze iştirak etmek isteyen alacaklının elinde resmi dairelerin yahut yetkili makamların yetkileri dâhilinde ve usulüne göre verdikleri bir makbuz veya belge varsa bu belgelerin tarihinin, ilk haciz ilamsız takibe dayanıyorsa takip talebi tarihinden, ilk haciz ilamlı takibe dayanıyorsa davanın açıldığı tarihten önceki tarihli olması koşuluyla ilk hacze iştirak edebilecektir (İİK m.100/b.4).

Tapu sicili memurlarınca tanzim edilen belgeler ve ipotek senetleri bu belgelere örnek gösterilebilir. Yine kesin aciz vesikası, kesin ve geçici rehin açığı belgeleri⁹⁹, Bankalar birliğinin para cezaları ile ilgili olarak icra müdürlüğüne yazdığı müzekkereler de bu kapsamdadır¹⁰⁰. Öte yandan posta ve banka makbuzları da madde kapsamında belirtilen makbuz kavramına emsal teşkil eder¹⁰¹. İİK. m.100/b.4'ün kapsamı İİK m.100/b.3'te

⁹⁵ Postacıoğlu, s.516-517.; Coşkun, *İcra ve İflas*, C:2, s.2453.; Kuru, s.281-282.

⁹⁶ Yargıtay 23. Hukuk Dairesi, T. 05/2023, E.2013/3127, K.2013/3122, <https://karararama.yargitay.gov.tr> , (erişim 17.11.2023).

⁹⁷ Timuçin Muşul, *Haciz ve Hacze İştirak*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2019, s.530.; Akyazan, s.67-68.; İpekçi, s.555.

⁹⁸ 1972 yılında yürürlüğe girmiş 1512 sayılı Noterlik Kanun'u ile para borcu içeren düzenleme veya onaylama şeklinde düzenlenen bütün noter senetleri İcra ve İflas Hukuku kapsamında resmi senet sayılmıştır. (Bu değişikliğe kadar sadece noterlerin resen düzenledikleri senet resmi senet idi.) Dolayısıyla yapılan bu değişiklikten sonra İİK m.100'de belirtilen resmi senetlere ilaveten imza ve tarihi tasdik edilmiş senetlerin de hacze katılabileceğine yönelik hüküm etkisini yitirmekle artık tüm bunlara yalnızca "resmi senetler" denilmesi kâfidir. (Daha fazlası için bkz. Deren-Yıldırım (Yüksek Lisans Tezi), s.21-22.)

⁹⁹ Geçici aciz vesikasının aksine geçici rehin belgesine dayanılarak hacze iştirak edilebilmektedir.

¹⁰⁰ Adnan Deynekli ve Sedat Kısa, *Hacizde ve İflasta Sıra Cetveli*, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım, 1996, s.16.; Yılmaz, "Takipli Katılma", s.286.

¹⁰¹ Hacze katılmak için bu makbuzlar tek başına yetersizdir; bu makbuzlar kayıtsız şartsız borç ikrarı sayılabilmeleri için bunun yanı sıra başka belge ve senetlerle desteklenmelidir. (Baki Kuru, *İcra ve İflas Hukuku*, C:1, İstanbul,1988, s.343.; Kaynak için bkz. Yılmaz, "Takipli Katılma", s.287.)

belirtilen resmi senet kavramından daha kapsamlıdır. Zira “resmi senet” kapsamına sadece tapu memurlarınca düzenlenen tapu ve ipotek senetleri, noterler tarafından resen düzenlenen veya tasdik edilen senetler girdiği halde, m.100/b.4’te belirtilen belgelerin kapsamına resmi daireler tarafından verilmiş olan bütün belgeler girmektedir. Elbette ki bu belge ve makbuzların resmi dairelerin yetkisi dâhilinde usule ve Kanunun aradığı şekle uygun olmaları şarttır¹⁰².

Yukarıda belirttiğimiz üzere¹⁰³ rehin açığı belgesi İİK m.100/b.1’e dâhil edilmeli; eğer edilmezse İİK m. 100/b.4 anlamında resmi dairelerin (yani icra dairesinin) yetkileri dâhilinde ve usulüne göre verdikleri belge kapsamında değerlendirilmelidir. Doktrinde bu görüş kabul edilmektedir. Ancak Yargıtay rehin açığı belgesini, İİK m.100/b.4 kapsamında saymakta ve bu hükme göre hacze iştiraki kabul etmektedir¹⁰⁴.

2.1.3.5.Zaman şartı

Hacze iştirakin ilk haciz üzerine satılan malın tutarı icra veznesine girinceye kadar yapılabileceği İİK m.100/1’de hüküm altına alınmıştır. Bu maddede belirlenen süre koşulu mutlak olup değiştirilemez¹⁰⁵.

İİK’da yer alan bu süre koşulu, ifade şeklinin hatalı olması ve tereddütlere yol açması nedeniyle doktrinde eleştirilmektedir¹⁰⁶. Üstündağ da bu konuda “paranın vezneye girmesi” koşulunun süre bakımından değişkenlik gösterebileceğini (arızı olduğunu) ve net bir süre içermediğini belirtmiş ve bu hükmü eleştirmiştir¹⁰⁷. 6183 sayılı AATUHK’un 69. maddesinde hacze iştirakin “mal paraya çevrilinceye” kadar yapılabileceği belirtilmiştir. Doktrinde de İİK m.100’de belirtilen süre “icra veznesine girinceye kadar” tabirinin 6183 sayılı Kanun’da belirtildiği şekilde anlaşılması gerektiği savunulmaktaysa da İİK m.100 mutlaklıdır. Dolayısıyla

¹⁰² Recep Akcan, *Hacze İştirak*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2005, s.76-77.

¹⁰³ Çalışmamızın “2.1.3.1.Aciz vesikası” başlığı altında belirtilmiştir.

¹⁰⁴ Yargıtay 19. Hukuk Dairesi, T.06.04.2006, E.2006/1681, K.2006/3590 (Bkz. Bilgen, s.161); Yrg. 19 H.D. 03.01.1997, 4082/6974. (Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özkes, *İcra ve İflas Hukuku*, s.316.)

¹⁰⁵ Kuru, s.282.

¹⁰⁶ Deynekli ve Kısa, s.16.; Postacıoğlu, s.520-521.; Akyazan, s.64-65.; Kuru, s.282-283.; Deren-Yıldırım (Yüksek Lisans Tezi), s.27-33., Mustafa Reşit Belgesay, *İcra ve İflas Hukuku*, C:1, İstanbul, 1945, s.375.; Necmeddin Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, İstanbul, 1969, s.111.

¹⁰⁷ Üstündağ, s.231-232.

Kanun metninin bu şekilde yorumlanmaktan ziyade “mal paraya çevrilineye kadar” olacak şekilde değiştirilmesi yerinde olacaktır¹⁰⁸.

Buradaki problem, hacze iştirak süresinin alıcı tarafından satış tutarının ödendiği tarihe göre değişmesi olup alıcının parayı erken ödemesi halinde iştirak süresi kısılacak, geç ödemesi halinde ise uzayacaktır. Nitekim mahcuz malın paraya çevrilmesi akabinde alıcı satış tutarını hemen ödemeyebilir. Zira İİK m.118 ve 130’da; ihale alıcısının “...ihalenin feshi talep edilmiş olsa dahi artırma sonuç tutanağının ilanından itibaren yedi gün içinde satış bedelini nakden ödemek zorunda...” olduğu belirtilmiştir. Dolayısıyla hacze iştirak de ihale alıcısının parayı ödeme süresine göre değişecektir. Alıcı, kanunda belirtilen müddet dâhilinde, parayı vezneye yatırmakta gecikirse, borçludan alacaklı olan diğer alacaklıların ilk hacze iştirak süresi de uzamış sayılacaktır. Esasen İİK, alacaklıların hacze katılma hakkını, süre yönünden genişletmiş ancak belgelendirme şartı yönünden daraltmıştır¹⁰⁹.

Mahcuz mal yani haczedilen şey para ise, paranın satılması gibi bir durum söz konusu olamayacağından para, haczedildiği yerden alınıp “vezneye konuluncaya kadar” hacze iştirak mümkün sayılacaktır¹¹⁰.

2.2.Hacze İştirak Talebi, Talebin Kabul veya Reddi

2.2.1.Hacze takipli iştirakin usulü

Hacze iştirak resen olmaz. İlk hacze katılmak etmek isteyen alacaklı, ilk hacze ilişkin icra takibinin yapıldığı icra dairesine yazılı veya sözlü beyanıyla katılma talebinde bulunur. Burada “ilk hacze ilişkin icra takibinin yapıldığı icra dairesi” önem arz etmektedir. Zira haczin istinabe yöntemi ile farklı bir icra dairesince yapılmış olması halinde dahi hacze katılma talebi “ilk hacze ilişkin icra takibinin yapıldığı icra dairesine” yapılmalıdır. Kaldı ki istinabe talep edilen icra dairesinin yetkisi zaten ilk hacze ilişkin icra takibinin yapıldığı icra dairesinin talimatı ile sınırlı sayılmaktadır¹¹¹.

Hacze katılmak isteyen alacaklının talebi üzerine, icra müdürü, talepte bulunan alacaklının “haciz isteme yetkisini” kazanmış olduğunu tespit etmesi akabinde İİK m.100’deki şartları

¹⁰⁸ Deren-Yıldırım (Yüksek Lisans Tezi), s.30-31.; Postacıoğlu, s.520-521.; Kuru, s.282.

¹⁰⁹ Akcan, s.87., Yılmaz, “Takipli Katılma”, s.288.; Uyar, “Takipli Katılma”, s.364.; Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s.247.

¹¹⁰ İpekçi, s.553.; Akyazan, s.64.,

¹¹¹ Muşul, *Haciz*, s.534.

taşıyıp taşımadığını inceler ve buna göre katılma talebini kabul veya reddeder. Hacze katılma talebini reddetmesi halinde, talebi reddolunan alacaklının karara karşı şikâyet yoluna başvurma hakkı bulunmaktadır. Katılma talebinin reddi kararını öğrenme tarihinden itibaren 7 gün içerisinde icra takibinin yapıldığı icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesinde şikâyet yoluna gidebilecektir (İİK m.16/1). Katılma talebinin kabul olması halinde ise ilk haczi koyduran alacaklının şikâyet hakkına sahip olup olmadığı konusunda farklı görüşler mevcuttur. Öğretideki çoğunluk görüşüne göre¹¹² ilk haczi koyduran alacaklı, kabul talebini öğrenme tarihinden itibaren 7 gün içinde icra takibinin yapıldığı icra dairesinin bağlı olduğu icra mahkemesinde şikâyet yoluna gidebilir. Aksi yöndeki görüş ise¹¹³ ilk haciz sahibi alacaklının bu safhada şikâyet yoluna gidemeyeceği yönündedir. Sebebiyse menfaatinin bu konuda henüz olup olmadığının belirsizliği yani somut olmamasıdır. Zira katılma talebinin kabulüne rağmen ilk haciz sahibi olan bu alacaklı alacağını tamamen tahsil edebiliyorsa hacze katılma talebinin kabulüne şikâyet hakkının olmaması gerekir. Bu yüzden İİK m.142, diğer alacaklılara şikâyet yolunu bu safhada değil, mal satılıp paraya çevrildikten sonra sıra cetvelinin tanzim edilmesi akabinde tanımıştır (sıra cetveline itiraz hakkı).

Öte yandan borçlunun, hacze katılma talebinin kabul veya reddi kararına karşı şikâyet yoluna gitme hakkı bulunmamaktadır. Zira katılma talebinin reddini şikâyet etmesi için hukuki menfaati bulunmamaktadır. Katılma talebinin kabulüne karşı şikâyet yoluna gidememe sebebi ise hacze katılmak isteyen alacaklının icra takibini kesinleştirerek haciz isteme yetkisini kazanmış olmasıdır¹¹⁴.

2.2.2.Hacze takipli iştirakin sonuçları

İİK m.100’de sayılan ve bu maddedeki şartları taşıyan alacaklılar, yapılan ilk hacze aynı derecede katılırlar ve bir derece meydana getirirler. Bu şartları taşımayan alacaklılar, ilk haczi koyduran alacaklıyla aynı derecede, onunla beraber hacze katılamazlar. Bu alacaklılar yalnızca evvelki dereceden artan bedeller için hacze katılabilecek olup hacze iştirakte ikinci dereceyi oluştururlar¹¹⁵.

¹¹² Kuru, *El Kitabı*, s.537.; Kuru, *İcra ve İflas Hukuku*, s.283.; Muşul, *İcra*, s.655.; Yılmaz, “Takipli Katılma”, s.309.; Üstündağ, s.233.; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflas Hukuku*, s.316.

¹¹³ Postacıoğlu, s.522.

¹¹⁴ Muşul, *Haciz*, s.534.

¹¹⁵ Uyar, “Takipli Katılma”, s.365.

İlk haciz sahibi ve ilk hacze iştirak edenlerin oluşturduğu ilk gruptaki alacaklılar eşit haklara sahiptir. Mahcuz malın satımı için bu alacaklılardan birinin talebi kâfidir. Nitekim İİK m.107’de de belirtildiği üzere her alacaklı bulunduğu derece adına satış talebinde bulunabilir. İlk gruptaki alacaklılar eşit haklara sahip olduğundan hacizli mal tüm alacaklılar için paraya çevrilir ve alacakları tutarında paylaşılır¹¹⁶. Alacaklılardan birinin alacağı feragat veya ödemeye sona ererse bu sona erme hali yalnızca o alacaklıyı bağlar¹¹⁷. Dolayısıyla mahcuz mal diğer alacaklılar için saklı tutulur. Eğer satışı o alacağı sona eren alacaklı istemişse diğer bir alacaklının satış talebini yinelemesi lazımdır. Satış masraflarını hacze iştirak eden alacaklılar, alacakları nispetinde öder¹¹⁸.

Hacze katılma talebi icra müdürü tarafından kabul edildikten sonra haczedilen mallar alacaklıların alacağını karşılamıyorsa, katılma talebinde bulunan alacaklının, ilk haciz sahibi alacaklının veya bu hacze daha önce katılmış olan alacaklının müracaatı üzerine icra müdürü ilave hacizler yapar (İİK m.100/2)¹¹⁹. İlave haciz bağımsız bir haciz değildir. Asıl hacze bağımlı olup asıl haczin kaderine tabidir^{120 121}. Yeni alacaklıların hacze iştiraki ve yapılan ilave hacizler ilk haciz tutanağının altına işlenir. Hacze iştirak etmiş bu yeni alacaklılar talep ederse tutanağın bir örneği kendilerine verilir. Önceki tarihli hacze iştirak edenler ve borçluya da bu yeni iştirakler ve ilave hacizler bildirilir (İİK m.104). Eğer hacizli mal taşınmaz ise hacze iştirak, taşınmazın kayıtlı olduğu tapu sicil müdürlüğüne de bildirilir (İİK m.91/2).

Mahcuz malların paraya çevrilmesi akabinde bu tutar, hacze iştirak eden tüm alacaklıların alacağını karşılamaya yetmezse icra müdürlüğü, İİK m.140’a göre bir sıra cetveli tanzim eder. Bu cetvele göre alacağını tamamen olarak tahsil edemeyen alacaklılara “borç ödemedi aciz belgesi” verilir (İİK m.140-143).

¹¹⁶ Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s.249.

¹¹⁷ Keza hacze katılan alacaklılardan birinin, üçüncü kişinin istihkak iddiasına itiraz etmesi halinde de davanın neticesinden yalnızca itiraz eden alacaklı faydalanacaktır.

¹¹⁸ Yılmaz, “Takipli Katılma”, s.310.

¹¹⁹ Bilgen, s.164.

¹²⁰ Yıldırım ve Deren-Yıldırım, s.250.

¹²¹ Ancak bu noktada dikkat edilmelidir. Nitekim katılmış olunan ilk haczin (asıl haciz) kaldırılması ihtimalinde (mesela ilk haciz sahibi alacaklının icra takibinin sona ermesi) mahcuz mal üzerindeki hacze katılmış olanların haczinin devam edeceği kabul edilmektedir. (Postacıoğlu, s.522.)

3. HACZE TAKİPSİZ (İMTİYAZLI) İŞTİRAK

Hacze takipsiz iştirak, İİK m.101’de düzenlenmiştir. Hacze takipsiz iştirak ayrıcalığından faydalanacak kişiler, temelde, İİK m.101’de yer alsa da bunun yanı sıra 6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’nda düzenlenmiş ayrıcalıklar da mevcuttur (TBK m.619/2).

İİK, özel korumaya gerek görülen bazı alacaklılara “belli nitelikteki alacakları” bakımından, icra takibi başlatmalarına lüzum olmadan, yapılmış olan bir hacze iştirak etme imkânı vermiş ve ayrı bir kanun maddesiyle koşullarını ve usulünü belirlemiştir. Hacze katılmanın bu türünde, hacze katılacak kişinin önceden bir takip başlatmasına gerek yoktur. Bu alacaklılara imtiyazlı denilmesinin sebebi esasen takip başlatmalarına gerek olmadığındandır¹²².

Takipsiz iştirakin mantığı yani Kanun’da belirtilen sınırlı sayıdaki bazı alacaklılara imtiyaz tanınmasının nedeni; borçluya karşı fiili nedenlerle takip başlatamayan ve borçluya belirli bir yakınlık içerisinde olan bu kişilerin borçlunun diğer alacaklılarına karşı haksız yere dezavantajlı pozisyona düşmemeleri ve zarara uğramalarını engellemektir¹²³.

Bu iştirak türünde dikkat edilmesi gereken hususlardan biri de hacze takipsiz iştirak edebilmek için borçlunun malı üzerine önceden haciz konulmuş olmasıdır. Yani hacze takipsiz iştiraki “ilk haczin” harekete geçirdiğini söyleyebiliriz. Öte yandan takipsiz iştirakte “ilk haciz” kavramından anlaşılması gereken, ilk haczin, ihtiyati haciz ile geçici haciz değil, uygulanan¹²⁴ kesin haciz olduğudur. İİK m.101’de “...ilk haciz üzerine satılan malı...” tabiri yer almaktadır. Bunun anlamı; bir malın satılabilmesi için haciz kararının uygulanmış yani icra dairesince fiilen haczedilmiş olması gerektiğidir. Zira fiilen haczedilmemiş bir mal satılamayacaktır¹²⁵.

3.1.Hacze Takipsiz İştirak Edebilecek Alacaklılar ve Alacaklarının Niteliği

3.1.1.Borçlunun eşi, çocukları, borçlunun vasisi veya kayyımı olduğu kişiler

Borçlunun eşi, çocukları (reşit olmayan), borçlunun vasisi veya kayyımı olduğu kişilerin hacze takipsiz katılmak istemesi halinde oluşması gereken koşullar İİK m.101/1’de yer

¹²² Akcan, s. 201.

¹²³ Postacıoğlu, s.523.

¹²⁴ İlk haczin tespitinde haciz kararının verildiği an değil, haczin uygulandığı an önemlidir.

¹²⁵ Ejder Yılmaz, “Hacze Takipsiz Katılma (Hacze İmtiyazlı İştirak)”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 31 (1974), s.366, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/631743> , (erişim 19.11.2023).

almaktadır. Normal şartlar altında maddede belirtilen bu kişilerin haricindekiler m.101 hükmünden faydalanamazlar ancak küçükler, vesayet altındakiler ve kendisine kayyum atananlar adına vesayet makamı olarak sulh hukuk mahkemesi bu madde hükümlerine göre hacze takipsiz katılabilecektir¹²⁶.

Öncelikle bu kişilerin alacak hakkının, evlilik, velayet yahut vesayet ilişkisi kaynaklı olması gerekmektedir. Yani kanun burada bu kişilerin alacaklarının belli bir ilişkiden kaynaklı olma şartını aramıştır. Dolayısıyla örneğin eşler arasında akitten veya haksız fiilden doğan alacaklar imtiyazlı olmayacak ve bu madde kapsamında değerlendirilmeyecektir¹²⁷.

Borçlunun velayet yahut vesayeti altında bulunmayan reşit çocukları da Medeni Kanun'un 370. maddesindeki alacaklarından dolayı hacze takipsiz katılabilecektir. (İİK m.101/1) Fakat buradaki şart, reşit çocuğun alacağının, ana ve babası veya büyük ana ve babası birlikte yaşayıp emeğini aileye özgülemiş olmasından kaynaklanmasıdır. İİK m.101/1 hükmü açık olduğundan TMK m.370 kapsamı dışındaki alacakları için hacze katılamayacaktır¹²⁸.

Öte yandan alacağın niteliğinin yanı sıra bu alacaklıların hacze takipsiz iştirak edebilmesi için gereken diğer koşullar; ilk kesin haciz üzerine haczedilen malın bedelinin icra veznesine girmemiş olması (İİK m.101/1-c.1) ve ilk kesin haczin, evlilik, velayet ya da vesayet ilişkisinin devamı sırasında veya bu ilişkinin bitiminden itibaren 1 yıl içerisinde yapılmış

¹²⁶ Akyazan, s.74-75.

¹²⁷ Üstündağ, s.235.

¹²⁸ Esasen İİK m.101/1 eski Medeni Kanun'un 321. maddesine atıf yapmıştır. Bu madde; "...Ana ve baba ile birlikte yaşayan ve ıvazından sarahaten feragat etmeksizin kendi sayını veya varidatını aileye tahsis eden reşit evlat, bu tahsisinden dolayı; ana ve babasından, aleyhlerine vakı hacze iştirak veya iflasları halinde masaya müracaat tarikiyle, bir hak talep edebilir. İhtilaf halinde, hakim, iddianın haklı olmadığını ve miktarını serbestçe takdir eder..." şeklinde düzenlenmiştir. Bu Kanun'un günümüzde yürürlükte olan 4721 sayılı TMK'daki karşılığı 370. maddedir. Bu madde ise "...Ana ve baba veya büyük ana ve baba ile birlikte yaşayan ve emeklerini ya da gelirlerini aileye özgüleyen ergin altsoylar, buna karşılık uygun bir bedel isteyebilirler. Uyuşmazlık hâlinde hâkim, bedelin miktarı, güvence altına alınması ve ödeme şekli hakkında karar verir..." şeklinde düzenlenmiştir. Görüleceği üzere yürürlükte olan TMK'da eski Medeni Kanun'a ek olarak büyükanne ve büyükbaba da eklenmiştir. Yani yeni madde "birlikte yaşayanlar" kapsamını genişletmiştir. Keza eski Medeni Kanun'da açıkça hacze iştirak edebileceği belirtiliyorken yürürlükteki MK'da hacze iştirak kavramına da yer verilmemiştir. Her ne kadar yürürlükteki MK'da hacze iştiraktan bahsedilmiyorsa da İİK m.101 açıkça MK m.370 (Eski MK m.321)'den doğan alacakları için reşit altsoya hacze katılma hakkı tanıdığından, büyüklerin malları üzerinde üçüncü kişilerce konulmuş haciz bulunuyorsa, reşit altsoy, MK m.370'den doğan alacakları için, büyüklerden biri için başlatılan takip sonucu konulan hacze takipsiz iştirak edebileceği kabul edilmelidir. Zira öteki türlü reşit altsoyun bu kişilere karşı fiilen icra takibi başlatması mümkün olmadığından zarara uğraması gündeme gelmiş olacaktır (Daha fazlası için bkz. Akcan, s.224-226).

¹²⁹ "Yargıtay, bütün kazancını aileye özgülemeyerek yalnızca kendi malından, hastalığı sırasında babasına bakan ve tedavi giderlerini karşılayan çocuğun hacze takipsiz katılamayacağını belirtmiştir. Yargıtay 5 H.D., 11.10.1941 T. (Belgesay, Şerh m.101'de belirtilmiştir.)" (Bkz. Postacıoğlu, s.524).

olmasıdır (İİK m. 101/1-c.2). Bu 1 yıllık sürenin hesaplanmasında, bu alacaklar için borçluya karşı açılan bir dava ya da başlatılmış bir takibin devam ettiği süre dikkate alınmayacaktır (İİK. m101/1-c.3).

3.1.2.İlama dayanan nafaka alacaklısı

İİK'nin 101. maddesinin son fıkrasında düzenlendiği üzere; alacaklının alacağına, ilama dayalı nafaka alacağı olması halinde başka bir alacaklı tarafından borçlunun mallarına haciz konulmuş olsa dahi kötüniyetli olmaması şartıyla her zaman hacze aynı derecede takipsiz katılabilir. İlama dayalı nafaka alacaklısı kötüniyetliyse, bu ilam üçüncü kişileri bağlamayacaktır. Dolayısıyla böyle bir durumda ilama dayalı nafaka alacaklısının hacze takipsiz iştirak yapabileceğinden bahsedilemez. Kötüniyet kavramından anlaşılması gereken; ilamın, borçludan alacaklı olan diğer alacaklıların alacaklarını alamamalarına neden olmak amacıyla muvazaalı olarak elde edilmiş olmasıdır. İİK, ilama bağlı nafaka alacaklısının hacze imtiyazlı iştirak hakkını bir süreyle sınırlandırmamıştır. İştirak, her zaman mümkündür. Ancak iştirak, hacizli malın bedeline ilişkin olmayıp hacze yönelik olduğundan, “hacizli mal bedeli icra veznesine girene kadar” ilk hacze katılma talebinde bulunmak gerekmektedir¹³⁰¹³¹.

Öte yandan hacze takipsiz katılmada da kural, satış tutarının hacze katılmış olan alacaklılara alacakları nispetinde yani garameten paylaştırılmasıdır. Fakat İİK m.206/4-C gereği ilama bağlı nafaka alacağı aynı zamanda imtiyazlı bir alacak olduğundan, satış tutarı hacze takipsiz katılan alacaklı ile ilk haciz sahibi alacaklı arasında alacakları nispetinde değil, imtiyazlı alacaklı olan ilama bağlı nafaka alacaklısına öncelikle ödenir. Artan para olması durumunda da ilk haciz sahibi alacaklıya alacağı verilecektir¹³².

3.1.3.Ölünceye kadar bakma alacaklısı

Türk Borçlar Kanunu'nun “Devredilemezlik, iflas ve haciz hâlinde istem” başlıklı 619/3. maddesinde; ölünceye kadar bakma alacaklısının, ölünceye kadar bakma sözleşmesinden kaynaklı alacağını tahsil edebilmek amacıyla borçlu aleyhine konulmuş olan hacze takipsiz katılabileceği belirtilmektedir.

¹³⁰ Yargıtay 19. HD. T.4.3.1999, E:726, K:1338. (Muşul, *Haciz*, s.537.)

¹³¹ Nafaka ilamından önce yahut sonra haciz yapılmış olsa da ilama dayalı nafaka alacaklısı hacze takipsiz iştirak edebilir. İlamdan önce veya sonra haczin konulmuş olması bir önem arz etmez. (Postacıoğlu, s.525.)

¹³² Muşul, *İcra*, s.658.

3.2.Hacze Takipsiz İştirak Talebinin Yapılması, İtiraz ve Dava Yolları

Hacze takipsiz katılmak isteyen alacaklı bu isteğine yönelik talebini, ilk haczi koyan (takibi yürüten) icra dairesine yapar. Yukarıda da belirtilmiş olduğu üzere¹³³ küçükler, vesayet altındakiler ve kendisine kayyum atananlar adına vesayet makamı olarak sulh hukuk mahkemesi aynı yetkiye (talep yetkisi) sahip olmaktadır. Yapılmış olan iştirak talebinin akabinde icra dairesi, bu talebi borçlu ve alacaklılara bildirir ve itirazda bulunabilmeleri için onlara 7 gün süre tanır. Bu süre içerisinde itiraz edilmezse alacaklının hacze iştiraki kesinleşir. İtiraz edilirse hacze katılma talebinde bulunan kişinin hacze iştiraki geçici suretle kabul edilir ve dava açması için bu kişiye 7 gün süre tanınır. Bu süre içinde genel mahkemelerde dava açılmadığı takdirde iştirak hakkı düşecektir. Yetkili mahkeme, takibin yapıldığı yer mahkemesidir¹³⁴. Açılacak dava, basit yargılama usulüne tabi olacaktır (İİK. 101/2).

Bu durumun istisnası, ilama dayalı nafaka alacaklısıdır. Alacaklının alacağının ilama dayalı nafaka alacağı olması halinde bu alacağa karşı itiraza ve dava açılmasına ilamın varlığı engel olur. Ancak bu durumun istisnası da nafaka alacaklısının kötüniyetli olması halidir (İstisnanın istisnası). Kötüniyet iddiası olan ve bu nedenle hacze katılma talebine itiraz eden alacaklı, bu iddiasını kanıtlamak amacıyla dava açması gerekmektedir¹³⁵.

İİK m.101/2'ye göre itiraz üzerine hacze takipsiz iştirak etmek isteyen alacaklı tarafından açılacak dava, nitelik olarak icra hukukuna tabi sayıldığından bu davanın neticesinde hükmedilecek karar yalnızca ilgili takip için bağlayıcı sonuçlar içerir. Zira dava sürecinde hacze takipsiz katılmanın şartlarının olup olmadığı incelenir. Tüm bunların yanı sıra bu dava İİK m.142'de bahsi geçen sıra cetveline itiraz davası gibi de görülmektedir. Çünkü cetvele itiraz davası da, cetvele alınan bir alacaklının alacağına veya sırasına itiraz amacıyla açılmakta olduğundan bu yönüyle benzerdir¹³⁶.

¹³³ Çalışmamızın “3.1.1.Borçlunun eşi, çocukları, borçlunun vasisi veya kayyımı olduğu kişiler” başlığı altında belirtilmiştir.

¹³⁴ Pekcanıtez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflas Hukuku*, s.319.

¹³⁵ Postacıoğlu, s.526.; Kuru, *El Kitabı*, s.541.; Daha fazlası için bkz. Pekcanıtez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflas Hukuku*, s.319-320.

¹³⁶ Yılmaz, “Takipsiz İştirak”, s.389.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

KAMU ALACAKLARINDA HACZE İŞTİRAKİN UYGULANMASI

1.KAMU ALACAĞININ TABİ OLACAĞI KANUN VE İZLENECEK TAKİP YOLU

Amme alacaklarının tahsili, 6183 sayılı AATUHK hükümlerine göre yapılmaktadır. Ancak kendi hususi kanunlarında ayrı bir şekilde düzenlenmiş olan amme alacakları 6183 sayılı Kanun'a göre değil, kendi hususi kanununa göre tahsil edilir. Zira bilindiği üzere aynı düzeydeki önceki tarihli kanun genel ve sonraki tarihli kanun özel nitelikte ise sonraki tarihli özel kanun uygulanmalıdır¹³⁷. Örneğin; 5510 sayılı SSGSSK m.88/f.18-c.1 gereğince Sosyal Güvenlik Kurumu'nun AATUHK hükümlerine göre takip edilen prim ve diğer alacakları amme alacağı niteliğinde ve imtiyazlı bir alacaktır. Fakat SSGSSK m.88/f.16-c.1'de belirtildiği üzere SGK'nın zamanında ödenmeyen prim ve diğer alacakları tahsil edilirken, AATUHK'nın 51.,102. ve 106. maddeleri haricinde, diğer maddeleri uygulanır. Yani, SGK'nın takibe konu bu alacakları için zamanaşımı süresi AATUHK m.102'de belirtilen 5 yıl değil, 5510 sayılı Kanun'un 93/3. maddesinde belirtilen 10 yıldır¹³⁸.

İdari para cezaları vb. amme alacaklarının 6183 sayılı Kanun'a göre tahsil edilebilmesinin yanı sıra 2004 sayılı İcra İflas Kanunu'na göre de takip edilebileceği ve amme alacaklısının istediği usule göre takip başlatabileceği hususunda seçimlik hakkı bulunduğu yönelik Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararları bulunmakta olup bu durum pratikte kabul görmüştür¹³⁹.

Amme alacağı, amme borçlusu tarafından vadesinde rızaen ödenmediği takdirde bu alacak cebri yöntemlerle tahsil edilecektir. Cebri yollara başvurabilmek için vadenin gelmesi zaruridir. Aksi takdirde bu yollara başvurulamayacaktır. Kamu alacağının cebri yollarla tahsili; teminatın paraya çevrilmesi yoluyla takip, haciz yoluyla takip ve iflas yoluyla takip

¹³⁷ Kemal Gözler, “Yorum İlkeleri”, Kamu Hukukçuları Platformu Anayasa Hukukunda Yorum ve Norm Somutlaşması (29-30 Eylül 2012, Ankara), haz. Ozan Ergül, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları (236), 2023, s.100-103, <https://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/468.pdf> , (erişim 10.11.2023).

¹³⁸ Muşul, *Haciz*, s.703.

¹³⁹ “...(Yargıtay HGK'nın 02/06/2004 gün, 2004/1-293 E., 2004/319 K., 06/10/2004 gün, 2004/1-433 E., 2004/483 K., 02/03/2005 gün, 2005/1-116 E., 2005/135 K. sayılı ilamları)...” (Yargıtay 4. Hukuk Dairesi, T.17.05.2018, E.2016/6453, K.2018/4218), Muşul, *Haciz*, s.705.

olmak üzere üç farklı usulle yapılabilmektedir¹⁴⁰. Biz bu çalışmada kamu alacaklarında hacze iştirak usulünü inceleyeceğimiz için bu aşamada kısaca haciz yoluyla takip usulüne değineceğiz.

¹⁴⁰ Karakoç, *Kamu İcra Hukuku*, s.173.

2. KAMU ALACAĞININ HACİZ YOLUYLA CEBREN TAHSİLİ

2.1.Haciz Yoluyla Takibin Aşamaları

2.1.1.Ödeme emri (Takip yaprağı)

Kamu alacağını vadesinde ödemeyenlere kamu alacağının tahakkuk etmesi akabinde 6183 sayılı Kanun'un 55. maddesi mucibince 15 gün içinde borçlarını ödemeleri veya mal bildiriminde bulunmaları için “ödeme emri” (takip yaprağı) tebliğ edilmesi gerekmektedir. Borçluya ödeme emri düzenlenebilmesi için öncelikle amme alacağı tarh, tebliğ ve tahakkuk ettirilmiş olmasına rağmen zamanında ödenmemiş olmalıdır. Keza borçlu söz konusu vergi veya cezaya karşı dava açarsa, İYUK m.27/4 ve VUK m.368 uyarınca, vergi mahkemesi konu hakkında bir karar verinceye kadar bu işlemlerin tahsili kendiliğinden duracağından tahsil dairesince borçluya ödeme emri gönderilemeyecektir. Vergi ve benzeri mali yükümlülüklerin tarh ve tahakkuk usulleri 213 sayılı sayılı Vergi Usul Kanunu'nda, tahsili ise 6183 sayılı AATUHK'da yer almaktadır. Amme alacağının tahsil edilebilmesi tarh, tahakkuk, tahsil sırasına dikkat edilerek usulüne uygun yapılması şarttır. Takip edilen yöntemde sıraya uyulmazsa örneğin ödeme emri düzenlenip tebliği yapılmadan haciz işlemi usule ve yasaya uygun olmayacaktır¹⁴¹.

Ödeme emrinde borçluya, kamu borcunun asıl ve ferilerinin niteliği ve tutarları, nereye ödeneceği, süresinde ödemezse veya mal bildirimini yapmazsa borcun tahsili amacıyla cebri yollara başvurulacağı ve kendisi mal bildiriminde bulunana kadar 3 ayı geçmeyecek şekilde hapisle tazyik olacağı, gerçeğe aykırı bildirimde bulunursa hapis cezası verileceği bilgileri yer alır (6183 sayılı Kanun m.55). Borçlu ödeme emrine karşı, ödeme emrinin tebliğinden itibaren 15 gün¹⁴² içerisinde borcu bulunmadığı, borcunu kısmen ödediği ya da borcun zamanaşımına uğradığı iddiasıyla vergi mahkemesinde dava açabilecektir.

2.1.2.Kamu borcunun ödenmesi veya mal beyanında bulunma

Kamu alacağını vadesinde ödemeyen borçlunun, ödeme emrinin kendisine tebliğ edilmesinden sonra, önünde üç seçenek vardır. Bunlar; ödeme emriyle kendisine bildirilen kamu borcunu ödemek, ödeme emrine karşı kısmen/tamamen dava açmak veya mal beyanında bulunmaktır. Eğer kamu borçlusu bu seçeneklerden ilk ikisine yani “borcu

¹⁴¹ Muşul, *Haciz*, s.703.

¹⁴² Bu süre, hak düşürücü bir süredir.

ödemek” veya “dava açmak” yollarına başvurmuyorsa artık mal beyanında bulunmak zorundadır¹⁴³. Esasen mal beyanında bulunmanın asıl amacı, ödeme emrinin akabinde gerçekleşecek olan haciz safhasını zorlaştırmadan daha kolay hale getirmektir. Yani, tahsil dairesinin kamu borçlusundan borcunu nasıl tahsil edebileceği konusunda (borca yeter malvarlığı olup olmadığı, hangi malvarlıklarının haczedilip satılarak borcun tahsil edilebileceği gibi) bilgilendirilmesidir¹⁴⁴.

2.1.3.Kamu borcunu ödemeyen ve mal beyanında bulunmayan borçlunun hapsen tazyiki

Kamu borçlusu, kendisine ödeme emri tebliğ edildikten sonra 15 gün içinde borcunu ödemez yahut mal bildiriminde bulunmazsa, bildirimde bulununcaya kadar ve en çok 3 ayı geçmemek kaydıyla hapsen tazyik edilir (AATUHK m.60/1). Esasen borçlunun, borcuna yetecek kadar mal beyanında bulunması kafidir. Daha fazlasını beyan etmek zorunda değildir. Dolayısıyla eksik mal beyanında bulunması halinde de borçlu hapsen tazyikle karşılaşabilecektir. Hapsen tazyik, hürriyeti bağlayıcı bir ceza anlamında gelmemekte olup sadece borçlunun mal beyanında bulunması için zorlama amaçlı uygulanan geçici bir tedbirdir. Dolayısıyla borçlu, hapse girerek borcunu ifa etmiş sayılmaz¹⁴⁵.

Hapsen tazyik konusunda karar verme yetkisi icra mahkemelerindedir. Bunun için ödeme emrinin borçluya tebliğinden itibaren 15 gün geçmesi akabinde tahsil dairesinin yazılı talebi olması şarttır. Bu karar, Cumhuriyet Savcılığınca derhal infaz edilir (AATUHK m.60/2-3).

2.1.4.Haciz varakası ve haciz tutanağının düzenlenmesi

Kamu alacağını vadesinde ödemeyen borçlunun, ödenmeyen borcuna karşılık geleceği tutarda taşınır ve taşınmaz mal ile hak ve alacaklarının haczine karar verildiğine ilişkin tahsil dairesince “haciz varakası” tanzim edilir (AATUHK m.64). Yine borçlunun hangi mallarının haczedildiğini gösterir “haciz tutanağı” da düzenlenmektedir¹⁴⁶. Haciz, borçlunun mal beyanında belirtmiş olduğu mallardan veya tahsil dairesince resen tespit edilen borçlunun kendi nezdindeki veya üçüncü kişilerde bulunan taşınır ve taşınmaz mallardan borca yetecek kadarı hesaplanarak yapılır.

¹⁴³ Mal beyanı, AATUHK m. 59’da düzenlenmiştir.

¹⁴⁴ Karakoç, *Kamu İcra Hukuku*, s.178-179.

¹⁴⁵ Karakoç, *Genel İcra Hukuku*, s.535.

¹⁴⁶ Muşul, *Haciz*, s.711.

2.1.5.İstihkak iddiaları

Kamu borcunu zamanında ifa etmeyen kamu borçlusuna karşı idare, borçlunun malvarlığı içerisindeki hacze kabil mallardan borca yetecek kadarını haczedip paraya çevirmek suretiyle alacağını alması lazımdır. Ancak bu mallar her zaman borçlunun elinde olmayıp üçüncü kişilerde bulunabilir. Hatta borçluya ait olduğu düşünülen mallar haczedilirken üçüncü kişiler tarafından bu mallar üzerinde mülkiyet, rehin hakkı olabilir ya da bu tür iddialarda bulunulabilir. Bu gibi istihkak iddialarının kime yöneltileceği, nereye ve hangi sürede yapılacağı ile bunların sonuçları AATUHK'un 66 ila 68. maddelerinde yer almaktadır.

2.1.6.Haciz bildirisi

Kamu borçlusunun mallarının haczedildiği bir “haciz bildirisi” ile ilgili yerlere bildirilir¹⁴⁷.

2.1.7.Aciz hali ve aciz fişi

İdarece, amme borçlusuna yönelik başlatılan takibat sonucunda, borçlunun haczedilebilecek malı bulunmadığı ya da haczedilebilecek malların paraya çevrilmesi sonucu kamu borcunu karşılamaya yetmezse borçlu aciz halinde sayılır. Hacizli mal bedelinden tam karşılanamayan kamu borcunun geriye kalan kısmı yani bakiye borç miktarı için bir “aciz fişi” düzenlenerek borçlunun “aciz hali” tespit edilir (AATUHK m.75).

2.2.Haczin AATUHK Düzenlemesine Uygun Yapılması Gerektiği

Kamu borcunun zamanında ödemeyen kamu borçlusunun mallarına uygulanan haczin geçerli olması -yukarıda kısaca açıklanan şekilde- 6183 sayılı Kanun'a uygun olarak yapılmasına bağlıdır. Vadesinde ödenmeyen kamu borcu tahsil dairesince (genellikle vergi dairesince) borçludan cebren tahsil edilir. Haciz yoluyla cebren tahsil usulü, 6183 sayılı Kanun'un 54. maddesinde sayılan üç cebri icra yolundan¹⁴⁸ sadece birisidir. Kamu borcu için borçluya ödeme emri tebliğ edilerek takip kesinleştirilmeden haciz yapılamayacağı gibi diğer cebri icra yollarına da başvurulamaz. Aksi durumda, örneğin, uygulanan haciz AATUHK'nın 54, 55, 58. maddelerine aykırı olacak ve geçerli olmayacaktır¹⁴⁹.

¹⁴⁷ Muşul, *Haciz*, s.712.

¹⁴⁸ Kamu alacağının cebri yollarla tahsili; teminatın paraya çevrilmesi yoluyla takip, haciz yoluyla takip ve iflas yoluyla takip olmak üzere üç farklı usulle yapılabilmektedir.

¹⁴⁹ Muşul, *Haciz*, s.712-713.

3.KAMU ALACAĞINI DOLAYLI KORUMA ALTINA ALMA YÖNTEMİ OLARAK RÜÇHAN HAKKI

“Rüçhan” kelime anlamıyla “üstünlük, yeğlik, öncelik” manasında olup rüçhan hakkı ise “yasal olarak tanınan öncelik hakkı” anlamına gelmektedir¹⁵⁰. Rüçhan hakkı, kanuni imtiyazdan, hapis hakkından, rehin aktinden, rehin veya hacze iştirak derecesinden veya alacakların mahiyeti itibariyle yasada belirlenmiş sırasından ileri gelmektedir¹⁵¹. Kamu alacaklarında rüçhan hakkı, hukukumuzda kamu alacağını bir koruma yöntemi olarak kabul edilmiştir. 6183 sayılı Kanun’un ikinci bölümünde “Amme Alacaklarının Korunması” ana başlığı altında ve “IV. Diğer Korunma Hükümleri” alt başlığıyla Kanun’un 21. maddesinde “Amme Alacaklarında Rüçhan Hakkı” adı altında düzenlenmiştir. Kamu alacaklarında rüçhan, borçluların, kamu borcu haricinde üçüncü kişilere karşı da borçlu olmaları halinde kamu alacaklarını korumak gayesiyle hüküm altına alınmıştır. Bu sebeple kamu alacaklarında rüçhan hakkı, üçüncü kişilere karşı borçların da mevcudiyeti halinde kamu alacağına öncelik ve imtiyaz tanıyan bir kamu alacağını koruma yöntemidir. Rüçhan hakkı, bir diğer kamu alacağını koruma yöntemi olan ihtiyati tahakkuktaki gibi belirli nedenlere¹⁵² bağlı değildir. Yani rüçhan hakkı, AATUHK kapsamındaki tüm kamu alacakları için geçerlidir¹⁵³.

Kamu alacaklarına özel alacaklar karşısında rüçhan hakkı tanınmasının asıl gerekçesi, kamu alacaklarının kamu hizmetlerinin karşılığı olması ve kamu yararadır¹⁵⁴. Nitekim kamu yararı, kamu hizmetlerinin gecikmeden hızlıca yerine getirilmesini amaçlar. Bu sebeple de kamu alacaklarının tahsil edilmesi toplum refahı bakımından önemli olduğundan özel alacaklar karşısında üstün olması gerektiği savunulmaktadır. Ancak kamu alacaklarının payı içerisinde vergilerin en büyük alanı kapsadığı düşünüldüğünde, zamanla yeni vergilerin konulması ve

¹⁵⁰ Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>, (erişim 20.12.2023).

¹⁵¹ Mustafa Gülseven, Açıklamalı İçtihatlı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun, Ankara, 1999, s.144.

¹⁵² AATUHK’da yer alan bu nedenler şunlardır: Teminat istenmesini gerektiren durumların varlığı, borçlunun belli bir ikametgâhının bulunmaması, borçlunun kaçması veya kaçma, mallarını kaçırma ya da hileli yollara başvurma olasılığının olması, borçlunun mal beyanında bulunmaması veya eksik beyanda bulunması, borçlunun kamu alacağını tahsil edilmesini engellemeye veya zorlaştırmaya yönelik fiilleri nedeniyle kovuşturma açılması, borçlunun işletmesinin muvazaalı olduğu ve gerçekte başkasına ait olduğu yönünde deliller bulunması. (AATUHK m.17)

¹⁵³ Ahmet Güzel ve Muharrem Özdemir, *Amme Alacakları Tahsil Usul ve Esasları*, Adana: Nobel Kitabevi, 2007, s.41.

¹⁵⁴ “Kamu alacağının amme hizmetlerinin masraf karşılığı olması bu rüçhanlığın başlıca dayanağıdır.” AATUHK Gerekçesi s.782; bkz. Üstün, s.61.

vergi oranlarındaki artış kamu borçlularının malvarlığına daha fazla yönelime sebep olmakta bu da kamu alacaklarına sağlanmış bir imtiyaz olan rüçhan hakkına yapılan eleştirileri ve karşıt görüşleri de beraberinde getirmektedir.

Yukarıda belirttiğimiz gibi 6183 sayılı Kanun’un 21. maddesi bazı halleri düzenleyerek kamu alacağına rüçhan hakkı tanımıştır. Madde kapsamındaki rüçhan hakkı tanınan haller özetle şu şekildedir¹⁵⁵:

1- Üçüncü kişiler tarafından özel bir alacak için konulan hacze kamu alacaklısının İcra İflas Kanunu’ndaki koşulları taşımadan iştirak edebilmesi hali, 2- Rehinden önce genel bütçeye gelir kaydedilen vergi, resim, harç ile vergi cezaları ve bunlara bağlı zam ve faizler için üçüncü kişilerce haczedilen mallar paraya çevrilmeden evvel mahcuz mal, kamu alacağı için de haczedilirse kamu alacağının bu hacze iştirak edebilmesi hali, 3- Borçlunun iflası, mirasın reddi ve terekenin resmi tasfiyeye tabi tutulması hallerinde sıra cetvelinde kamu alacaklarının imtiyazlı alacaklar içerisinde 3. sırada yer alması hali, 4- İlk olarak kamu alacağı için konulmuş olan bir hacze başka bir alacaklının haczinin iştirak edememesi hali (keza başka bir kamu alacaklısının da ilk kamu alacaklısı tarafından konulan hacze iştirak edememesi ancak aralarında “öncelik” bulunması hali).

AATUHK’nın 21. maddesinin 2. fıkrası kapsamında rehinli alacakların hakkının mahfuz olduğu ve rehin alacaklısının diğer tüm alacaklılardan daha öncelikli olduğu belirtilmiştir. Gümrük resmi, bina ve arazi vergisi gibi eşya ve gayrimenkulün aynından doğan amme alacakları da o eşya ve gayrimenkul bedelinden tahsilinde rehinli alacaklılardan sonra gelecektir. Dolayısıyla AATUHK, kamu alacaklarına rehinli alacaklılar karşısında bir rüçhan hakkı tanımamıştır.

Ancak burada “kamu alacağının teminatı” hükmünde olan 3065 sayılı KDV Kanunu’nun 55. maddesine ve 6183 sayılı Kanun’un 12. maddesine dikkat etmek gerekir.

1. KDV Kanunu’nun “Vergi teminatı” başlıklı 55. maddesinde belirtildiği üzere, mükelleflerin fabrika, imalathane, ticarethane, şube, satış mağazası ve depolarında mevcut ilk madde, yarı mamul ve mamul madde stokları, 3. kişilere satılmış veya rehin edilmiş olsa dahi, Katma Değer Vergisi ile zam ve cezalarının teminatı hükmünde olup bedellerinden ilk önce bahsi geçen hazine alacağı tahsil edilecektir. KDV alacağına tanınmış olan bu öncelik

¹⁵⁵ Üstün, *Kamu Alacakları*, s.58-59.

(rüşhan), yalnızca 3065 sayılı Kanun'un 55. maddesinde sayılan vergiye konu mallarla sınırlıdır¹⁵⁶. Bunların dışında başka mallar üzerinde katma değer vergisinin rüşhaniyetinden bahsedilemez. Dolayısıyla 3065 sayılı Kanun'un 55. maddesi kapsamındaki KDV alacağı ile ferî alacakları¹⁵⁷ öncelikli olup rehinli alacaklar dâhil olmak üzere bütün alacaklardan önce ödenecektir¹⁵⁸.

2. Öte yandan AATUHK'un "Teminat hükmünde olan eşya" başlıklı 12. maddesinde; "bar, otel, han, pansiyon, çalgılı yerler, sinemalar, oyun ve dans yerleri, birahane, meyhane, genel evler içerisinde bulunan eşya ve malzemelerin -İİK'nın 270 ve 271. maddeleri saklı kalmak kaydıyla- bu işletmelerin işletilmesinden doğan kamu borçlarına karşı teminat niteliğinde olduğu" düzenlenmiştir. Dolayısıyla bu işletmelerin işletilmesi sonucu ortaya çıkan kamu borçları (gelir ve kurumlar vergisi, damga vergisi, MTV ve bunlara bağlı kesilen vergi cezaları ve ferîleri) bakımından işletmede bulunan eşya ve malzemeler bu borcun teminatı olacaktır¹⁵⁹. Fakat bu yerlerin işletilmesinden kaynaklanmayan emlak vergisi ve ferîleri gibi aynı vergiler bakımından teminat niteliği bulunmamaktadır. Sebebiyse bina maliki ve işletenin birbirinden farklı olması ihtimalidir¹⁶⁰. Keza maddenin ikinci fıkrasında, kamu alacağının teminat hakkının, "noterden onaylı kira sözleşmesinde gayrimenkul sahibinin demirbaşı olarak kayıtlı eşya ve malzemeler ile otel, han ve pansiyonlardaki misafir ve kiracıların kendilerine ait eşyalarını" kapsamayacağı hüküm altına alınmıştır. Öte yandan madde metnindeki işletmeler sayma suretiyle (sınırlı) belirtilmiş olup genişletilemez.

Ancak maddede, İİK'in 270 ve 271. madde hükümleri saklı tutulmuş olup bu hükümlerdeki alacaklar bu işletmelerin işletilmesinden doğan kamu alacaklarına karşı öncelik (rüşhan) hakkı vardır. Saklı tutulmuş olan bu alacak ise; gayrimenkulü kiralayan kişinin kira

¹⁵⁶ "...KDV alacağının rüşhaniyeti (3065 s. Katma Değer Vergisi Kanunu m.55) vergiye konu mallarla sınırlı olup..." Yargıtay 19. H.D., T.30.03.2011, E.2011/1658, K.2011/4129., <https://karararama.yargitay.gov.tr/> , (erişim 20.12.2023).

¹⁵⁷ "...Vergi alacağı mahcuz malın aynından kaynaklandığı için rehin alacağından önceliği vardır. Vergi alacağı gecikme zammı ve diğer ferî alacakları da kapsar. Vergi alacağının aslı ile birlikte ferî olan gecikme zammında imtiyazdan yararlandığının kabulü zorunludur..." Yargıtay 19. H.D. T.12.04.1993, E.1993/1972, K. 1993/2747. (Coşkun, *Amme Alacakları*, s.218, dp. 83)

¹⁵⁸ Coşkun, *Amme Alacakları*, s.218.

¹⁵⁹ Deynekli ve Kısa, s.379.

¹⁶⁰ Üstün, *Kamu Alacaklarında Rüşhan Hakkı*, s.115.

alacağıdır. Nitekim gayrimenkulü kiralayan kişinin yasal hapis hakkı¹⁶¹ mevcut olup İİK m.270 ve 271 gereği eşya ve malzemeleri hapsedmesi durumunda hacizli malların paraya çevrilmesi akabinde her şeyden evvel (kanuni teminat hakkından da önce) kira alacağı verilecektir¹⁶².

AATUHK m.12/3'te ise satış veya başka bir sebeple mülkiyeti saklı tutmak kaydıyla o mal üzerindeki zilyetliğin devredildiği hallerde, mülkiyet sahibi üçüncü kişi istihkak iddia ederse, bu iddia madde metnindeki kamu alacaklılarına karşı ileri sürülebilecektir. Dolayısıyla söz konusu eşya ve malzemeler üzerinde kamu alacağının öncelik hakkı olmayacaktır¹⁶³. Fakat bunun haricindeki istihkak iddialarına karşı kamu alacağının AATUHK m.12 kapsamında teminat hakkı korunmaktadır.

Tüm bu açıklamalardan ve madde metninden açıkça anlaşılıyor ki AATUHK m.12'de düzenlenmiş bulunan eşya ve malzemeler üzerinde kiralayanın kanuni hapis hakkı ve mülkiyeti muhafaza kaydıyla ilgili iki istisna haricinde, bu işletmelerin işletilmesinden doğan kamu alacaklarının rüçhan hakkı bulunmakta olup rehinli alacaklar dâhil olmak üzere diğer tüm alacaklardan önce ödenecektir¹⁶⁴.

¹⁶¹ "...Kiralayanın kiracıya ait eşyalar üzerindeki hapis hakkı İİK'nın 23 ve 270. maddeleri gereği rehinli alacak niteliğindedir..." Yargıtay 19. H.D., T.12.12.1996, E.1996/8083, K. 1996/11153. (Coşkun, *Amme Alacakları*, s.220, dp. 86.)

¹⁶² Coşkun, *Amme Alacakları*, s.220.

¹⁶³ Arslaner, s.153.

¹⁶⁴ Üstün, *Kamu Alacaklarında Rüçhan Hakkı*, s.118-121.

4.6183 SAYILI AATUHK KAPSAMINDA KAMU ALACAĞININ HACZE İŞTİRAKİ

Hacze iştirakte amme alacakları ve diğer alacaklar arasında ciddi farklar mevcuttur. Çalışmamızın ikinci bölümünde 2004 sayılı İİK'ya göre hacze iştirak koşullarını incelenmiş ve sıkı koşullara tabi olduğu belirtilmişti. Amme alacaklarının hacze iştiraki 6183 sayılı AATUHK'un 21. ve 69. maddelerinde düzenlenmiştir. AATUHK özel bir kanun olduğundan ve amme alacaklarıyla ilgili özel hükümler içerdiğinden amme alacaklarının tahsilinde İİK'nın değil, bu Kanun hükümlerinin uygulanması gerekmektedir. Amme alacakları dışındaki alacaklar, İİK'nın 100. maddesindeki koşulları taşımak şartıyla ancak ilk hacze iştirak edebilirlerken amme alacakları ise İİK m.100'deki belgelerden biri olmadan da ilk hacze iştirak edebilirler. Buradan da anlaşıyor ki hukukumuz amme alacaklarına diğer alacaklar karşısında öncelik tanımıştır.

AATUHK'un 21. maddesi; önce üçüncü kişilerce 2004 sayılı İİK hükümlerine göre haczedilen mallar üzerine amme alacağı için de haciz konulursa amme alacağının hangi şartlarla ilk hacze iştirak edebileceği hususlarını; 69. maddesi ise ilk önce bir amme alacağı için haczedilen mala daha sonra farklı bir kamu alacağı için de haciz konulursa bu durumda sonraki tarihli amme alacağının ilk hacze iştirak hususlarını düzenlemektedir. Bu kapsamda hacze iştirake ilişkin karşımıza farklı olasılıklar çıkmaktadır. Çalışmamızın devamında bu olasılıklar incelenecektir.

4.1.İlk Kesin Haczin 2004 Sayılı İcra İflas Kanunu'na Göre Konulmuş Olması Halinde Kamu Alacağının Hacze İştiraki

Bu başlığa diğer bir ifadeyle; “özel hukuktan doğan alacak için konulan hacze kamu alacağının iştiraki” veya “icra dairesince uygulanan hacze kamu alacağının iştiraki” de diyebiliriz.

6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin birinci fıkrasının ilk cümlesinde düzenlenmektedir. Bu maddede; üçüncü kişilerin özel hukuk kaynaklı alacakları için borçlu kişinin mallarına İcra İflas Kanunu hükümlerine göre icra dairesince koydurdukları hacze, bu mal paraya çevrilmeden önce, aynı borçluya karşı 6183 sayılı Kanun'a göre başlatılacak bir takip neticesinde idarece (tahsil dairesi) aynı mal üzerine amme alacağı için de haciz uygulanırsa amme alacağının ilk hacze iştirak edeceği düzenlenmiştir¹⁶⁵.

¹⁶⁵ Baki Kuru, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, 2. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2013, s.537-538.

Bilindiği üzere hacze iştirak ilk olarak İİK m.100’de düzenlenmiş olup bu maddede sonradan haciz koyan alacaklı ile ilk haciz sahibi alacaklı arasında bir hacizden faydalanma konusunda bir ayrım bulunmamakta ve tüm alacaklılar aynı derecede sayılmaktadır. Yine bu maddede hacze iştirak için alacaklılar, ilk haciz ilamsız takipse takip tarihi ilamlı takip ise ilama bağlı davanın açıldığı tarihten önce alacaklarının doğmuş olması gerekliliği (öncelik şartı) gibi çok sıkı koşullara tabi tutulmuşlardır. Buna karşılık, amme alacağının, üçüncü kişilerce konulmuş ilk hacze iştirak edebilmesi için öncelik şartı gibi sıkı şartlar gözetilmemiştir. Amme alacağı doğmuş olduğu tarihe bakılmaksızın üçüncü kişiler tarafından konulmuş ilk hacze iştirak edebilmektedir. Ancak tüm bunlara rağmen birtakım şartlar yine de mevcuttur¹⁶⁶. Bunlar; ilk önce bir özel hukuktan kaynaklı bir alacak için İİK’ya göre konulmuş kesin haciz olması, hacizli mal üzerine amme alacağı için de 6183 sayılı Kanun’a göre kesin haciz konulmuş olması ve üçüncü kişilerce haczedilmiş mal paraya çevrilmeden önce mal üzerine haczin uygulanmış olmasıdır¹⁶⁷. Şimdi bu şartları inceleyeceğiz.

4.1.1.Hacze iştirak şartları

4.1.1.1.İştirak edilen ilk haczin, özel hukuktan kaynaklı bir alacak için 2004 sayılı İİK’ya göre konulmuş kesin haciz olması zorunludur.

Bir amme alacağının ilk hacze iştirak edebilmesi için öncesinde özel hukuktan kaynaklı bir alacak için İİK’ya göre icra dairesince bir haciz konulmuş olması gerekmektedir. Amme alacağı için iştirak edilecek bu ilk haczin kesin haciz olması mecburidir¹⁶⁸. Zira üçüncü kişilerce amme borçlusunun mallarına uygulanan ihtiyati hacze iştirak, 6183 sayılı Kanun’da kabul edilmemiştir. Keza Kanun’un 21. maddesinde hacze iştirak için belirtilen “haczedilen mallar paraya çevrilmeden önce” olması şartı buradaki ilk haczin, kesin haciz olması gerektiğini teyit etmektedir. Çünkü kesinleşmemiş bir haciz (örn; ihtiyati haciz) paraya çevrilemez.

¹⁶⁶ Turgut Candan, *Açıklamalı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun*, 5. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2023, s.316-317.

¹⁶⁷ Deynekli ve Kısa, s.52.

¹⁶⁸ Eğer ilk haciz özel hukuk alacağına ihtiyati haciz ve sonraki tarihli haciz kamu alacağına ait kesin haciz ise böyle bir durumda AATUHK m.21 gereği hacze iştirak değil, koşulların oluşması halinde ihtiyati haczin sonraki tarihli kesin hacze İİK m.100 ile m.268 kapsamında iştiraki gündeme gelecektir. (Coşkun, *Amme Alacakları*, s.220.) Bu konu çalışmamızın “5.İhtiyati Hacizlerin Hacze İştiraki” başlığı altında ayrıntılı olarak incelenecektir.

Yine Kanun'un 21. maddesinde ilk haczin üçüncü şahıslar tarafından haczedilen mallar diyerek önemli bir noktaya vurgu yapılmıştır. Aslında bu maddede anlatılmak istenen “özel alacaklar” dolayısıyla konulan hacizlerdir. Öyleyse ilk haczin kamu idarelerince “özel bir alacak” için konulması halinde de sonraki tarihli kamu alacağı ilk hacze 21. maddeye göre iştirak edebilir. Dolayısıyla üçüncü şahıs bir kamu idaresi veya özel kişi veya kurum olabilir. Önemli olan alacağın “özel hukuktan kaynaklı özel bir alacak” olmasıdır. Bunu bu şekilde kolaylıkla kabul edebilmemizin sebebi ise “kamu idareleri arasındaki iştirak” meselesinin AATUHK'un 69. maddesinde düzenlenmiş olmasıdır.

Burada unutulmaması gereken bir diğer husus da özel alacak için “haciz yoluyla” takip başlatılmasıdır. Aksi takdirde örneğin ipoteğin paraya çevrilmesi yoluyla bir takip olması halinde, iştirak edilebilmesi mümkün değildir¹⁶⁹.

Yukarıda da izah edildiği üzere hukukumuzda AATUHK m.21 kapsamında kamu alacakları için konulan hacizlerin özel alacaklar sebebiyle konulan ilk hacze iştirak edebilmesine karşın, özel alacaklar dolayısıyla uygulanan haczin kamu alacakları tarafından konulan ilk hacze İİK m.100 kapsamında dahi olsa (kaldı ki AATUHK m.21'den daha sıkı şartlar bulunmaktadır.) iştirak etmesine müsaade edilmemiştir¹⁷⁰. Dolayısıyla bu durum doğal olarak çok fazla eleştirilere maruz kalmaktadır. Bu yüzden İİK m.100 ve 101'deki koşulları taşıyan alacaklıların, ilk haciz kamu alacağı kaynaklı olduğunda da ilk hacze iştirak edebilmesinin daha adaletli olacağı düşünülmektedir¹⁷¹.

4.1.1.2.6183 sayılı AATUHK'a göre kamu alacağı için aynı mal üzerine konulan sonraki tarihli haczin de kesin haciz olması zorunludur.

Bir kamu alacağının, özel hukuk alacağı için konulmuş ilk kesin hacze iştirak edebilmesi ancak 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesindeki şartları taşıması halinde mümkündür. Öyle ki ilk hacze katılabilmesi için haciz kararının “alınmış” olması kafi olmayıp bu haciz kararının “uygulanmış” olması şarttır. Öte yandan ilk hacze katılabilmek bakımından en önemli olan husus haczin bir kamu idaresi tarafından konulmuş olup olmaması değildir. Dikkat edilecek

¹⁶⁹ Üstün, s.136.

¹⁷⁰ Kamu alacağına burada tanınan kolaylık, hacze iştiraki sağlamaya yönelik olup adi alacağın önündeki sıraya geçmeye yönelik değildir. (Postacıoğlu, s.520.) Nitekim böyle bir düzenlemenin kamu alacağını korumak diğer bir deyişle kamu yararı amacıyla yapıldığını tekrar vurgulamakta fayda görüyoruz.

¹⁷¹ Deren-Yıldırım (Yüksek Lisans Tezi), s.50.; Akcan, s.134-135.

nokta; alacağın niteliği bakımındandır. Zira çok kez vurguladığımız gibi bir alacağın kamu alacağı sayılması demek, kamu idaresinin alacağı olup olmamasına bağlı değildir. Kendi özel yasalarında (örneğin; SGK alacakları, TMSF'ye devrolan bankaların alacakları), alacak tahsillerinin AATUHK'a göre yapılacağı belirtilen alacaklar da kamu alacağı sayıldığından bu alacakların da ilk hacze AATUHK m. 21 kapsamında iştirakleri mümkündür¹⁷².

Alacaklı kamu idaresinin ilk hacze m.21 uyarınca iştirak edebilmesi için alacağının kati suretle “kamu alacağı” olması lazımdır. 6183 sayılı Kanun'un 1. maddesinde; bu Kanun'un kapsamı belirtilmiş olup kamu kurum ve kuruluşlarının sözleşmeden, haksız fiilden ve sebepsiz zenginleşmeden kaynaklı alacaklarının tahsili AATUHK kapsamına dahil edilmemiştir. Bu alacaklar özel alacak niteliğinde sayıldığından İİK hükümleri kapsamında tahsil edilebilecektir¹⁷³.

Amme alacağının hacze iştirakinde kamu alacağı haczinin geçerli ve usule uygun bir şekilde tahsil safhasına getirilmiş olması mühimdir. Dolayısıyla alacaklı idare tarafından kamu borçlusuna ödeme emrinin hukuka uygun olarak tebliğ edilmiş olması lazımdır. Bu aşamalar tam olarak hukuka uygun bir şekilde gerçekleştirilmeden geçerli ve kesin bir hacizden söz edilemez. Ortada geçerli bir haciz bulunmaması halinde de kamu alacağının ilk kesin hacze iştirakinden söz edilemeyecektir¹⁷⁴.

Amme alacağının ilk hacze iştirak edebilmesi için sahip olması gereken bir diğer koşul “kesin haciz” olmasıdır. Bizim bu şekilde belirtmemize karşın AATUHK'un 21/1. maddesinde geçen haczin, ihtiyati haciz mi kesin haciz mi olduğu açık bir şekilde belirtilmediğinden doktrinde bir takım farklı görüşler öne sürülmüştür. Kanun maddesini geniş olarak yorumlayan görüşe göre m.21/1'de ilk hacze iştirak olanağı sağlayan haczin genellendiği, kanun maddesinde hacze ilişkin herhangi bir niteleyici ifadeye yer verilmediği dolayısıyla haciz konusunda herhangi bir ayırım yapılmadığı ve kullanılan haciz ifadesinin “ihtiyati haczi” de kapsar şekilde geniş yorumlanmasının AATUHK'un amacına daha uygun düşeceği ifade edilmektedir¹⁷⁵. Aksi yönde olan ve bizim de katıldığımız görüşe göre ise m.21/1'de bahsi

¹⁷² Üstün, *Kamu Alacakları*, s.152.

¹⁷³ Üstün, *Kamu Alacakları*, s.155.

¹⁷⁴ Uyar, “Takipli Katılma”, s.372.

¹⁷⁵ Yılmaz Özbalcı, *Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun*, Ankara: Oluş Yayıncılık, 2006, s.279.; Deynekli ve Kısa, s.55-56.; Gerçek, s.170.

geçen haciz “kesin haciz”dir. Bu görüşe göre ihtiyati haczin, ilk hacze iştirak etmesine müsaade edildiğine ilişkin maddede açıkça bir hüküm yer almadığı dolayısıyla bu maddenin ihtiyati haczi de içerecek biçimde geniş yorumlanamayacağı ve sonraki tarihli kamu alacağı haczinin ihtiyati haciz olması halinde ilk hacze iştirak edemeyeceği savunulmaktadır¹⁷⁶. Yüksek Mahkeme kararlarında da madde metnindeki haciz ifadesinin ihtiyati hacizleri de içerecek biçimde geniş yorumlanamayacağı dolayısıyla metinden anlaşılması gerekenin “kesin haciz” olması gerektiği kabul edilmiştir¹⁷⁷.

Bir kamu alacağı için borçlunun malı üzerine haciz konulduktan sonra tahakkuk eden başka kamu alacakları olursa bu alacaklar için ayrıyeten haciz işlenmesi gerekmektedir. Yani sonradan tahakkuk eden alacaklar için haciz koymadan bu alacaklar ilk hacze iştirak edemeyecektir. Bunun yanı sıra ilk kesin hacze paraların paylaştırılmasından evvel birden fazla kamu alacağı için farklı farklı hacizler işlenmişse bu durumda hacze hepsi birlikte iştirak edecektir. Bu 6183 sayılı Kanun’un 69. maddesinde belirtilen “kamu idareleri arasındaki hacze iştirak” ten farklıdır¹⁷⁸. Çünkü bu durumda ilk haciz bir kamu haczi değil, özel alacak kaynaklı bir hacizdir. Dolayısıyla m.21 kapsamında iştirakin kabulü gerekir. Yine bir mahcuz mal üzerine amme alacağı için işlenen hacizle bir diğer başka alacağın haczi aynı tarihe müstenit ise bu durumda mahcuz malın bedelinin garameten taksim edilmesi gerekmektedir¹⁷⁹.

4.1.1.3.Kamu alacağı için uygulanan haciz, hacizli mal paraya çevrilmeden önce konulmuş olmalıdır.

6183 sayılı Kanun’un 21/1. maddesine göre ilk hacze iştirak edebilmenin şartlarından sonuncusu da mahcuz mal “paraya çevrilmeden önce” o mal üzerine kamu alacağı için de haciz konulmuş olmasıdır. Bilindiği üzere özel hukuk alacakları için hacze iştirak İİK’ya göre ilk haciz üzerine satılan mahcuz mal bedelinin “icra veznesine ödenmesine kadar”

¹⁷⁶ Kuru, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, s.537-538.; İpekçi, s.558.; Bilgen, s.265.; Üstün, s. 162.; Akcan, s.155.; Uyar, “Takipli Katılma”, s.371.; Coşkun, *İcra ve İflas Kanunu*, s.2456.

¹⁷⁷ “...Kamu alacağının garameten taksime dahil olabilmesi, haczin kesin olmasına bağlıdır. Yargıtay bozma ilamında da bu ilkeye değinilerek vergi dairesi alacakları için konulan hacizlerin kesin haciz olup olmadığının saptanması gerektiği belirtilmiştir...” Yargıtay 23. H.D., T. 25.02.2023, E.2012/6037, K.2013/1047; Yargıtay 19. H.D., T. 26.03.2009, E.2009/1212, K.2009/2360.(Bkz. Bilgen, s.266-268.).

¹⁷⁸ Yargıtay 19. H.D., T. 12.11.2009, E.2009/7573, K.2009/10426 (1). (Bilgen, s.282.)

¹⁷⁹ Üstün, s.157.

yapılabilirken kamu alacakları için bu süre daha kısadır. Mal, paraya çevrildikten sonra amme alacağının ilk hacze iştirak edebilmesi mümkün değildir¹⁸⁰.

Doktrinde İİK m.100'deki hacze iştirak süresinin AATUHK m.21'de düzenlendiği şekilde “malın paraya çevrilmesine kadar” olarak değiştirilmesi gerektiği savunulmaktadır¹⁸¹. Bunun sebeplerinden birincisi “hacizli mal bedelinin icra veznesine ödenmesine kadar” ibaresinin süre bakımından değişkenlik gösterebileceği (arızı olduğu) ve net bir süre içermemesi dolayısıyla alacaklının zarara uğrama ihtimalidir¹⁸². İkinci sebep ise haczin ve hacze iştirakin borçlunun malvarlığına yönelik bir işlem olması ancak mahcuz mal satılıp paraya çevrildikten sonra artık borçlunun malvarlığında olmaması dolayısıyla “paranın icra veznesine ödenme” zamanına kadar başka alacaklıların hala hacze iştirak edebilmesinin hukuk mantığına aykırı olmasıdır¹⁸³.

Hacze iştirakin ne zamana kadar yapılabileceği hususuna değinmişken mahcuz malların satışının talep edilmesinden bahsetmekte de fayda bulunmaktadır. Nitekim İcra İflas Kanunu'nun 106. maddesinde alacaklı veya borçlunun haciz tarihi itibarıyla bir yıl içinde mahcuz malın satışını talep edebileceği; 110. maddesinde ise kanuni müddet içerisinde mahcuz malın satışı talep edilmediği takdirde bu haczin kalkacağı (düşeceği) düzenlenmiştir. Peki kamu alacaklarına konulan hacizler, 1 yıllık süre içerisinde satış istenmezse düşecek midir? Bu soruya şöyle cevap verebiliriz. İcra İflas Kanunu, alacakların tahsilini düzenleyen genel bir kanun olup AATUHK'dan daha eski bir kanundur. 6183 sayılı AATUHK ise belirli bir alacak türü için yani kamu alacakları için hazırlanmış ve kamu alacaklarına özgü bazı ayrıcalıklar içeren kamu alacaklarının tahsilini düzenleyen özel nitelikte bir kanun olup kamu

¹⁸⁰ Candan, Amme Alacakları (5. Baskı), s.317.; Yargıtay 19. H.D., 12.02.1998, 8674/805 (Akcan, s.150.); İİK'da hacze iştirak, “bedel icra veznesine girene kadar” mümkün olduğundan haczedilen alacak nakit para bile olsa hacizli bu para “icra veznesi girene kadar” hacze iştirak mümkündür. Ancak amme alacaklarının “paraya çevrilmeden önce” hacze iştirak edebilecekleri kabul edildiğinden amme alacaklarının paraya çevrilmesi gerekli olmayan alacak haczine iştirak edemeyecekleri öğretide savunulmaktadır. (Deynekli ve Kısa, s.17.). Yargıtay ise kamu alacağının para hacizlerine de iştirak edebileceğini kabul etmektedir: “...6183 sayılı Kanun'un 21/1. maddesinde satıştan söz edildiği ve paranın satışının mümkün olmadığı düşünülebilirse de para hacizlerinde satış tarihi, paranın dosyaya girdiği tarihtir...” Yargıtay 23. H.D., T.13.05.2013, E.2013/2993, K.2013/3157, Benzer karar Yargıtay 23. H.D., T. 24.11.2011, E.2011/736, K. 2011/2057. (Bilgen, s.278-280.)

¹⁸¹ Daha fazlası için çalışmamızın “2.1.3.5.Zaman şartı” başlığı incelenebilir.

¹⁸² Postacıoğlu, s.520-521.; Akyazan, s.64-65.; Kuru, *İcra ve İflas*, s.282-283.; Deynekli ve Kısa, s.16.; Deren-Yıldırım (Yüksek Lisans Tezi), s.27-33., Mustafa Reşit Belgesay, *İcra ve İflas Hukuku*, C:1, İstanbul, 1945, s.375.; Necmeddin Berkin, *İcra Hukuku Dersleri*, İstanbul, 1969, s.111.

¹⁸³ Deynekli ve Kısa, s.20.

alacakları, AATUHK hükümlerine göre takip ve tahsil edilmektedir. Dolayısıyla İİK m.106 ve m.110 hükümleri kamu alacakları bakımından uygulanamaz. Keza AATUHK’da, İİK’deki gibi haciz tarihinden belli bir süre sonra satışın talep edilmemesi halinde haczin düşeceğine yönelik bir hüküm de bulunmamaktadır¹⁸⁴. 6183 sayılı Kanun’da haczin süresiyle bağdaştırılabilecek düzenleme m.102 olarak belki düşünülebilir. Bu maddede kamu alacaklarının vadesinin rastladığı takvim yılını takip eden takvim yılı başından itibaren 5 yıl içinde tahsil edilmezse zamanaşımına uğrayacağı belirtilmiş olup bu süre içinde mahcuz mal paraya çevrilebilir. Ancak her iki kanundaki mevzu bahis maddeler karşılaştırıldığında, 6183 sayılı Kanun’daki belirtilen süre, İİK’deki gibi haczin düşmesi ile alakalı bir düzenleme olmayıp alacağın tahsil zamanaşımına uğraması ile alakalı olduğu görülecektir.

4.1.2.Hacze iştirak usulü

Kamu alacaklarının hacze iştiraki usulünde İİK m.100 hükmü uygulama alanı bulmaz. Kamu alacaklarının hacze iştiraki AATUHK m.21/1’de özel olarak düzenlenmiş ve İİK m.100’deki sıkı şartlara tabi tutulmamıştır. Ancak yine de kanun koyucu kamu alacaklarının ilk hacze iştirakinde her şeyden evvel haciz koşulunu ve hacze iştirak edilebilecek sürenin sınırlı olduğunu vurgulamış ve iştiraki de garameten paylaşırma ile sınırlı tutmuştur¹⁸⁵. AATUHK m.21/1’de belirtilen, iştirak edilen ilk haczin İİK’ya göre konulmuş kesin haciz olması ve sonradan aynı mal üzerine kamu alacağı için de mahcuz mal paraya çevrilmeden evvel AATUHK’a göre haciz konulmuş olması koşullarının birlikte gerçekleşmesi halinde kamu alacağı ilk hacze aynı derecede iştirak edebilecektir.

Hacze iştirak, resen gerçekleşmez. İştirak için mahcuz mal paraya çevrilmeden önce talepte bulunmak şarttır. Hacze iştirak talebinde bulunulacak olan yer, ilk kesin haczin dayanağı olan icra takibinin başlatıldığı icra dairesidir. Hacze iştirak talebi akabinde icra dairesi, kamu alacaklısında AATUHK m.21’de yer alan hacze iştirak şartlarının var olup olmadığını inceleyerek alacaklının ilk kesin hacze iştirak edip edemeyeceğine karar verir. Alınan karara karşı, ilk haciz sahibi alacaklı ya da ilk hacze iştirak talebinde bulunan alacaklı idarece, İİK m.16’ya dayanılarak şikâyetle bulunulabilir¹⁸⁶. Bu şikâyet, icra mahkemesi tarafından

¹⁸⁴ Üstün, s.165-166.; Akcan, s.158.; Deynekli ve Kısa, s.55 ve s.130.

¹⁸⁵ Deynekli ve Kısa, s.56.

¹⁸⁶ İcra dairesinin kararına karşı şikâyet yolunun açık olup olmadığı konusunda farklı görüşler mevcuttur. Bu konu hakkında detaylı bilgi için çalışmamızın “2.2.1.Hacze takipli iştirakin usulü” başlığı incelenebilir.

sonuçlandırılır. Öte yandan borçlunun, hacze katılma talebinin kabul veya reddi kararına karşı şikâyet yoluna gitme hakkı bulunmamaktadır. Zira katılma talebinin reddini şikâyet etmesi için hukuki menfaati bulunmamaktadır. Katılma talebinin kabulüne karşı şikâyet yoluna gidememe sebebi ise hacze katılmak isteyen alacaklının icra takibini kesinleştirerek haciz isteme yetkisini kazanmış olmasıdır¹⁸⁷.

Amme alacağının ilk hacze iştirakinin kabulü halinde hacze iştirak eden bütün alacaklılar aynı derecede kabul edilirler. Buna göre mahcuz malın paraya çevrilmesi sonucu elde edilen satış bedeli, AATUHK m.21 uyarınca hacze iştirak eden aynı derecedeki bu alacaklılar arasında garameten paylaşılır¹⁸⁸.

4.1.3.Sıra cetveli tanzimi ve garameten taksim

Paraların paylaşılması aşaması icra takibinin son aşaması olup bunun için bir talebe gerek bulunmamaktadır¹⁸⁹. İcra müdürlüğü tarafından yapılacak paylaşırma işlemi re'sen gerçekleştirilecektir. Ancak burada üç farklı durum karşımıza çıkmaktadır¹⁹⁰:

1-Mahcuz mal paraya çevrildikten sonra satış bedeli hacze iştirak etmiş aynı derecede bulunan tüm alacaklıları (faiz ve masraflar dâhil) tamamen karşılıyorsa, elde edilen satış bedeliyle tüm alacaklıların alacakları ödenir.

2-Mahcuz malın satış bedeli, hacze iştirak etmiş aynı derecede bulunan tüm alacaklıları (faiz ve masraflar dâhil) ödemeye yetmiyorsa icra dairesince öncelikle re'sen tamamlama haczi¹⁹¹ yapılır. Bu haciz sonucunda haczedilen malların satış bedeli ile daha evvelki mahcuz malların satış bedeli toplamı yine tüm alacaklıların alacaklarını ödemeye yetiyorsa tüm alacaklıların alacakları ödenir.

¹⁸⁷ Muşul, *Haciz*, s.534.

¹⁸⁸ Candan, *Amme Alacakları*, s. 317-318.

¹⁸⁹ Üstündağ, s.294-296.

¹⁹⁰ Kuru, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, s.730.; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflas Hukuku*, s.387-388.

¹⁹¹ Tamamlama haczi, İİK m.100/2'de yer alan ilave hacizlerden ve normal hacizlerden farklıdır. Tamamlama haczinde en hızlı şekilde borçlunun diğer malları talep olmaksızın icra dairesince re'sen haczedilir ve paraya çevrilir. Yani tamamlama haczi, haciz ve satış talebine ihtiyaç duyulmaması yönünden diğer hacizlerden ayrılmaktadır. Ayrıca bu suretle haczedilen mallar üzerinde sonra gelen derecelerin daha önceden koydurdukları hacizler bulunuyorsa bu hacizlerin doğurduğu haklara hâlel gelmez (İİK m.139). Tamamlama haczinin re'sen yapılmasının sebebi, icra müdürlüğünün takibe konu alacak, faiz ve masraflar toplamını karşılayacak miktarda borçlunun mallarını haczetmemiş olmasıdır. Yani, icra müdürünün kusurundan kaynaklı olmasıdır. (Muşul, *Haciz*, s.44-45.)

3-Eğer tamamlama haczi sonucunda haczedilen malların satış bedeli ile daha evvelki mahcuz malların satış bedeli toplamı yine tüm alacaklıların alacaklarını ödemeye yetmezse, o zaman icra dairesi tarafından bir sıra cetveli¹⁹² tanzim edilir (İİK m.140/1).

Biz bu başlık altında hacze iştirakin akabinde mahcuz malın satış bedelinin (ve tamamlama haczinin) alacaklıların alacaklarını yetmemesi halinde sıra cetveli tanzimini ve garameten taksim usulünü inceleyeceğiz.

Sıra cetveli düzenlenmeden önce mahcuz malın satış bedelinden öncelikle tüm alacaklıları ilgilendiren ortak giderler (haciz, satış, paylaşırma, hacizli malın muhafaza (yediemin ücreti), idare ve işletilmesi giderleri) ödenir (İİK m.138/2). Çünkü bu giderler tüm alacaklıları ilgilendirmektedir.

Satış bedeli tüm alacaklara yetmediğinde garameten paylaşırma yapılabilmesi için de sıra cetveli hazırlanması gerekir. Sıra cetveli düzenlenirken ilk başta dikkat edilmesi gereken en önemli kriter “ilk haciz”dir. Borçlunun aynı malının birden çok alacaklı tarafından haczolanması durumunda en önceki tarihli “kesin haciz” ilk hacizdir. İlk kesin haczi uygulayan icra dairesi sıra cetveli tanzim eder (İİK m.140/1). Dolayısıyla ilk konulan haczin ihtiyati haciz olması ve henüz kesinleşmemiş olması durumunda bunu uygulayan icra dairesince sıra cetveli düzenlenemez¹⁹³. Keza mahcuz mallar istinabe yapılmak suretiyle haczedilip satılsa dahi sıra cetvelini hazırlama yetkisi ilk haciz dayanağı olan takibin yapıldığı icra dairesindedir. İstinabe olunan icra dairesinin, istinabe olunan icra dairesi sıfatıyla olsa bile sıra cetvelini hazırlama yetkisi bulunmamaktadır¹⁹⁴. Aynı şekilde haciz koymuş olan kamu idarelerinin de sıra cetveli düzenleme yetkisi bulunmamaktadır¹⁹⁵.

¹⁹² Haciz yoluyla takipte sıra cetvelinin hacizli mal bedelinin borçlunun tüm alacaklılarının alacaklarını karşılamaması halinde tanzim ediliyor olmasına karşın iflasta sıra cetveli düzenlenmesi mecburidir. (Adnan Deynekli, “Sıra Cetveli İle İlgili Sorunlar”, *Bankacılar Dergisi*, S: 35, 2000, s.89. https://www.tbb.org.tr/dosyalar/arastirma_ve_raporlar/sira_cetveli.pdf , erişim 05.01.2024).

¹⁹³ Uyar, “Takipli Katılma”, s.366.

¹⁹⁴ Kuru, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, s. 732.

¹⁹⁵ Gelir İdaresi Başkanlığının 2007/4 Seri Nolu Tahsilat İç Genelgesi’nde ilk haciz kamu alacağı için kamu idaresince konulmuş ve satışı da bu kamu idaresi yapmışsa, alacaklı kamu idaresinin mahcuz mal bedelinden kendi alacağını aldıktan sonra, kalan miktarı sıra cetvelini tanzim etmek ve dağıtımını gerçekleştirmek üzere ilk haczi koyan icra dairesine göndermesi gerektiği belirtilmiştir. Amaç, kamu alacağının hızlı tahsilidir. Bir görüşe göre ilk haczin özel alacak için konulmuş olması ve kamu alacağının da bu hacze AATUHK m.21’e göre iştirak etmesi ve satışın iştirak eden kamu idaresince yapılması halinde kamu idaresinin bu bedeli icra dairesine göndermesi ve icra dairesince sıralama ile paylaşırmanın yapılarak kamu alacağının alacaklı kamu idaresine gönderilmesinin uzun olması ve kamu alacağını tahsil etmede çok güçlük yaratacağını belirtmektedir. Bu yüzden

Sıra cetveli düzenlemede görevli ve yetkili olan icra dairesi, diğer haciz dosyalarından bilgi toplaması gerekmektedir. Hacze iştirakle ilgili yapılan ilk ve temel düzenlemenin İİK m.100 olması sebebiyle “100. maddeye yarar malumat” olarak da adlandırılmaktadır. Bilgilerin toplanması akabinde hacze iştirak edecek alacaklıların saptanması İİK’nin 100, 101, 268. maddelerinde ve AATUHK’un 21. maddesinde belirlenen şartlara göre tespit edilir. Ancak çalışmamızın diğer bölümlerinde de açıkladığımız üzere ilk hacze iştiraki sağlayan İİK ve AATUHK’un şartları da birbirlerinden farklıdır. Dolayısıyla icra dairesince her bir alacaklının hacze iştirak bakımından sahip olduğu şartların ayrı ayrı değerlendirilmesi gerekmektedir¹⁹⁶.

Mahcuz mallar istinabe yapılmak suretiyle haczedilip satılsa dahi sıra cetvelini hazırlama yetkisi ilk haciz dayanağı olan takibin yapıldığı icra dairesindedir. İstinabe olunan icra dairesinin, istinabe olunan icra dairesi sıfatıyla olsa bile sıra cetvelini hazırlama yetkisi bulunmamaktadır¹⁹⁷. Aynı şekilde haciz koymuş olan kamu idarelerinin de sıra cetveli düzenleme yetkisi bulunmamaktadır.

İcra dairesince paralar, sıra cetveli kesinleşmeden¹⁹⁸ paylaştırılmaz. Sıra cetveline istinaden yapılan paylaştırma neticesinde tüm alacaklar tam olarak karşılanamaz¹⁹⁹. İmtiyazlı olmayan adi alacaklılara da ödeme yapılırken, ilk kesin haciz sahibi alacaklı ile bu ilk kesin hacze iştirak eden alacaklılar aynı sırada yer alır. İİK m.207 gereğince aynı sırada yer alan alacaklılar eşit haklara sahip olup mahcuz mal bedeli bu alacaklıların alacağına tamamını karşılamaya yetmiyorsa aralarında garameten paylaştırılır. İlk hacze iştirak edemeyen alacaklılar sonraki sıraya yazılır²⁰⁰.

de kamu idaresinin satış sonrası satış bedelinden kendi alacağını ve diğer kamu alacaklarını ayırarak kalan bedeli icra dairesine göndermesi gerektiği önerilmektedir. Bu öneriyi eleştiren bir diğer görüş ise sıra cetvelini tanzim etmede yetki ve görevin ilk haczi uygulayan icra dairesine İİK uyarınca verildiği ve gerek kanun hükmü gerekse de özel bilgi ve ihtisas gerektiren bir iş olması sebebiyle icra dairelerince yapılması gerektiği belirtilmiştir. (Üstün, s.181-182.; Coşkun, s.222-223.)

¹⁹⁶ Deynekli, “Sorunlar”, s.90.

¹⁹⁷ Kuru, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, s. 732.

¹⁹⁸ İİK’nin 142. maddesi uyarınca cetvelin ilgililere tebliğinden itibaren 7 gün içinde hiçbir şikayet ve itiraz olmazsa sıra cetveli kesinleşir. Şikayet veya itiraz yoluna başvurulursa paylaştırma işlemi durdurulur ve sıra cetvelinin kesinleşmesi beklenir.

¹⁹⁹ Hacizli malların paraya çevrilmesi sonucu elde edilen tutar, 1. derecedeki alacakların tamamını karşılamıyorsa, icra dairesince İİK’nin 206. maddesi uyarınca bir sıra cetveli hazırlanır. Dağıtım, bu cetvele istinaden yapılır. 1. derecedeki alacakların ödenmesi akabinde arta kalan miktar, 2. derecedeki alacakları karşılamaya yetmiyorsa, 2. derece için de 206. madde mucibince bir sıra cetveli düzenlenir. Diğer dereceler bakımından da bu prosedür uygulanır. (Yılmaz, “Takipli Katılma”, s.311.)

²⁰⁰ Bilgen, s.330.

Sıra cetveline aynı derecede hacze iştirak etmiş olan tüm alacaklılar, ana alacak ve faizleriyle birlikte yazılır. Bu alacaklılar iflas halinde hangi sıraya girmeleri gerekiyorsa (yani İİK m.206’da belirtilen sıraya göre) o sırada sıra cetvelinde yer alırlar. Esasen İİK m.206, iflasta başvurulacak bir sıralama yöntemi olup haciz yoluyla takiplerde ancak hacze iştirak durumunda söz konusu olabilmektedir²⁰¹.

İİK m.206 bazı alacaklılara imtiyaz tanımıştır. Bu imtiyazlı alacaklılar da kendi içerisinde üç sıraya ayrılmıştır. Örneğin; işçi ve nafaka alacaklıları imtiyazlı alacaklar arasında 1. sıradadır. Bu üç sıradaki imtiyazlı alacaklılar ödendikten sonra 4. sırada imtiyazsız adi alacaklar (örneğin ödünç, satış, kira sözleşmesinden doğan alacaklar) için ödeme yapılacaktır²⁰².

Haciz yoluyla yapılan icra takiplerinde hacze iştirak yoksa yapılacak şey sıra cetveli düzenlenmesi değil, alacakların haciz tarihine göre sıralanmasıdır. Bu sebeple haciz yoluyla yapılan icra takiplerinde hacze iştirak bulunmuyorsa İİK m.206’da belirtilen imtiyazlı alacakların bir önemi bulunmamaktadır. Mesela; İİK m.206’da, işçi alacağının imtiyazlı alacak olarak birinci sırada, adi alacakların ise dördüncü sırada imtiyazsız alacak olarak bulunmasına rağmen, haciz yoluyla takipte hacze iştirak yoksa, işçi alacağına ait haczin sonraki tarihli olması halinde, aynı mal üzerine daha önceden kesin haciz uygulamış olan imtiyazsız adi alacağın önüne geçemeyecektir. Fakat işçi alacağına ait sonraki tarihli haciz, İİK’deki şartları taşıyorsa, imtiyazsız adi alacak için uygulanmış olan daha önceki tarihli hacze aynı derecede iştirak edebilecek ve mahcuz malın satış bedelinin bu alacakların tamamını karşılamaya yetmemesi durumunda da aynı iştirak derecesi içinde İİK m. 206’ya göre sıralama yapılacaktır. İşte bu durumda birinci sırada imtiyazlı olan işçi alacağı dördüncü sıradaki imtiyazsız adi alaktan daha önce ödenecektir²⁰³.

İİK m.207 gereğince aynı sırada yer alan alacaklıların eşit haklara sahip olduğunu ve mahcuz mal bedelinin bu alacaklıların alacağının tamamını karşılamaya yetmediği takdirde aralarında garameten taksim edileceğini belirtmiştik. Peki, nedir bu garameten taksim?

²⁰¹ “...İİK m. 206’da gösterilen imtiyazlar iflas halinde düzenlenecek sıra cetvellerinde mutlak surette uygulanırsa da haciz yoluyla takiplerde düzenlenen sıra cetvellerinde ancak aynı derecede hacze iştirak edilen alacaklılara karşı ileri sürülebilir...” Yargıtay 19. H.D., T.01.11.2007, E.2007/5728, K.2007/9346 (Bilgen, s.374.)

²⁰² Kuru, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, s.733.

²⁰³ Beren Pehlivanoglu, “Kamu Alacaklarında Hacze İştirak”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2020, s.103-104.; Yarg. 19. H.D., T.10.03.2005, 7483/2515 (Pekcamtez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflas Hukuku*, s.313, dp. 288.)

Garameten, “eşit bir şekilde” anlamına gelmektedir²⁰⁴. Garameten taksim ise mahcuz malın satışından elde edilen bedelin, alacaklıların alacakları oranında paylaştırılmasıdır²⁰⁵. Garameten taksim, öğretilde “orantılı paylaşırma” olarak da kullanılmaktadır²⁰⁶.

6183 sayılı Kanun’un 21/1. maddesinde kamu alacaklarının özel hukuk alacağından kaynaklı ilk hacze iştirak etmesi halinde mahcuz mal bedelinin paylaştırılması için “garameten taksim” usulünü kabul edilmiştir. Garameten taksimde ödenecek tutar; satış bedelinin garameye yani oranlamaya girecek olan alacakların toplamına bölünmesi suretiyle bulunan rakamın, her alacaklının alacak tutarı ile çarpılmasıyla belirlenir²⁰⁷. Garameten taksim ilkesi, 6183 sayılı Kanun’un 69. maddesinde belirtilen öncelik ilkesinden farklıdır. Garameten taksim usulü, 6183 sayılı Kanun m.21 ile İİK m.100-101’de belirtilen hacze iştirakte uygulama alanı bulmaktadır²⁰⁸.

Gelir İdaresi Başkanlığının 13.06.2007 tarihli 2007/4 Seri Nolu İç Genelgesi’nde garameten paylaşırma usulü gereği amme alacağına karşılık ayrılacak tutarın formülü şu şekilde belirtilmiştir²⁰⁹:

$$\text{Garameten Taksimde Amme Alacağına Ayrılacak Tutar} = \frac{\text{Mahcuz malın satış bedeli (Masraflar düşüldükten sonra kalan bedel)} \times \text{Amme alacağı tutarı}}{\text{Hazine iştirak edilen 3. şahsın haciz tutarı} + \text{Amme alacağı tutarı}}$$

Garameten taksim usulünü örneklerle²¹⁰ açıklamak konunun anlaşılması bakımından yardımcı olacaktır.

²⁰⁴ Akcan, s.190.

²⁰⁵ Deynekli ve Kısa, s. 57.

²⁰⁶ Deren-Yıldırım (Yüksek Lisans Tezi), s.62.

²⁰⁷ Deynekli ve Kısa, s.57.

²⁰⁸ Üstün, s.175.

²⁰⁹ Gelir İdaresi Başkanlığının 13.06.2007 tarihli 2007/4 Seri Nolu İç Genelgesi, <https://gib.gov.tr/node/89275> , erişim 11.01.2024).

²¹⁰ Verilen örnekler, Gelir İdaresi Başkanlığının 13.06.2007 tarihli 2007/4 Seri Nolu Tahsilat İç Genelgesi’nde yer alan bilgi ve örneklere istinaden hazırlanmıştır.

Örnek 1

(M), 1 yıllık evlidir. Evlilik zamanında yaptığı masraflar dolayısıyla (E)'nin dükkanından yaptığı alışverişler nedeniyle birikmiş 350.000 TL değerindeki borcunu ve Sarıyer Vergi Dairesine olan 250.000 TL tutarındaki gelir vergisi borcunu ödeyememiştir. (E) tarafından aleyhine başlatılan takip neticesinde aracı üzerine kesin haciz konulmuştur. Sarıyer Vergi Dairesi de mahcuz mal paraya çevrilmeden önce (E) tarafından yapılmış olan ilk hacze iştirak etmiştir. Bahse konu araç, icra dairesince satılarak paraya çevrilmiştir. Mahcuz mal bedelinden icra dairesince yapılan giderler çıkarıldıktan sonra alacaklılara dağıtılacak miktar 500.000 TL'dir. Hacizli malın satılması sonrası geriye kalan satış bedeli olan 500.000 TL, alacaklıların alacağını tümüyle karşılayamadığından, satış bedeli alacaklılara garameten paylaştırılacaktır. Buna göre kamu alacağına ödenecek miktarı yukarıdaki formüle göre hesaplamamız gerekmektedir. Şöyle ki;

-Mahcuz malın masraflar düşüldükten sonraki satış bedeli: 500.000 TL

-Hazine iştirak edilen 3. şahsın haciz tutarı: 350.000 TL

-Amme alacağı tutarı: 250.000 TL

Bu miktarlara göre formülümüzü uygulayacak olursak, kamu alacağına ödenecek tutar = $(500.000 \times 250.000) / (350.000 + 250.000)$

= 208.333,33 TL'dir.

Örnek 2

Uzun süredir birçok borcunu ödemekte zorlanan (A)'nın adına kayıtlı gayrimenkul üzerine işlenmiş kesin hacizler şu şekildedir:

1. haciz: (B) şahsının haczi - 600.000 TL

2. haciz: (C) şahsının haczi - 250.000 TL

3. haciz: Başakşehir Vergi Dairesinin kurumlar vergisi haczi - 450.000 TL

4. haciz: İstanbul SGK İl Müdürlüğü'nün idari para cezası için haczi - 250.000 TL

5. haciz: (D) şahsının haczi - 300.000 TL

Borçlu (A) adına kayıtlı mahcuz gayrimenkul icra dairesince satılarak paraya çevrilmiştir. Mahcuz gayrimenkul paraya çevrilmeden evvel kamu alacaklıları olan Vergi Dairesi ve SGK

İl Müdürlüğünce, ilk kesin haciz sahibi (B)'nin haczine iştirak edilmiştir. Mahcuz mal satılıp masraflar düşüldükten sonra kalan satış bedeli 1.000.000 TL'dir.

Bu örneğimizde mahcuz mal üzerinde birden fazla kamu alacağı için haciz bulunmaktadır. Mahcuz malın satışı sonrası elde edilen 1.000.000 TL, ilk sıradaki alacaklı ile ilk hacze iştirak eden kamu alacaklılarının alacak miktarını (=1.300.000 TL) karşılamadığından²¹¹, satış bedeli alacaklılar arasında garameten paylaştırılacaktır.

Birden fazla kamu alacaklısı olması ve her iki kamu alacaklısının da ilk hacze iştirak etmiş olması nedeniyle kamu alacaklılarının her birine ödenecek payı hesaplamak için iki aşamalı bir yöntem kullanılacaktır.

1- Öncelikle her iki kamu idaresinin de alacağına karşılık ayrılması gerekli toplam tutar tespit edilecek akabinde hesaplanan bu tutar kamu idarelerinin alacaklarına karşılık garameten dağıtılacaktır. Buna göre ilk aşama olarak her iki kamu idaresinin alacaklarına karşılık ayrılması gerekli toplam tutarı yukarıdaki formüle göre hesaplamamız gerekmektedir. Şöyle ki:

-Mahcuz malın masraflar düşüldükten sonraki satış bedeli: 1.000.000 TL

-Haczine iştirak edilen 3. şahsın (B) haciz tutarı: 600.000 TL

-Amme alacağı tutarı (her iki kamu idaresinin alacağının toplamı): 700.000 TL

Bu miktarlara göre formülümüzü uygulayacak olursak, her iki kamu idaresinin kamu alacağı için ayrılması gereken toplam tutar = (satış bedeli x amme alacakları toplamı)/(3. şahsın haciz tutarı+amme alacakları toplamı)

$$= (1.000.000 \times 700.000) / (600.000 + 700.000)$$

$$= 538.461,53 \text{ TL'dir.}$$

2- İkinci aşama olarak ise hesap edilen 538.461,53 TL'nin Başakşehir Vergi Dairesi ile İstanbul SGK İl Müdürlüğüne garameten paylaştırılması gerekmektedir. Her bir kamu

²¹¹ Mahcuz malın satış tutarı, Örnek 1'de kamu borçlusunun borçlarının toplam tutarı olan 600.000 TL'den, Örnek 2'de ise 1.300.000 TL'den daha fazla olsaydı bu şekilde garameten taksim hesaplaması yapılmazdı. Çünkü bu olasılıkta borçların tamamı ödenmiş olacaktı. Daha fazla örnek için bkz. 13.06.2007 tarihli 2007/4 Seri Nolu İç Genelgesi.

idaresine ödenecek miktarı hesaplamak için kullanılacak formül ise Gelir İdaresi Başkanlığının 13.06.2007 tarihli 2007/4 Seri Nolu İç Genelgesinde şu şekilde belirtilmiştir:

$$\text{Her bir kamu alacaklısına ödenecek miktar} = \frac{\text{Her bir kamu alacağı tutarı (ayrı ayrı)} \times \text{İştirak eden kamu alacaklarına ayrılan pay}}{\text{Kamu alacaklarının toplam tutarı}}$$

Bu formüle göre her bir kamu idaresine alacağı için ödenecek miktar şu şekildedir:

$$\begin{aligned} \text{-Başakşehir Vergi Dairesine Ödenecek Miktar} &= (450.000 \times 538.461,53)/(700.000) \\ &= 346.153,84 \text{ TL} \end{aligned}$$

$$\begin{aligned} \text{-İstanbul SGK Müdürlüğüne Ödenecek Miktar} &= (250.000 \times 538.461,53)/(700.000) \\ &= 192.307,68 \text{ TL} \end{aligned}$$

4.1.4.6183 sayılı Kanun’un 21. maddesi karşısında İİK’nın 206. maddesinin durumu

6183 sayılı Kanun’un 21. maddesine 2006 yılında 5479 sayılı Kanun’la gelen bir değişiklikle 3. fıkra eklenmiştir. Bu fıkradan açıkça anlaşılacağı üzere kamu alacaklarının imtiyazlı olarak sıra cetvelinin 3. sırasına alınması hali sadece borçlunun iflası, mirasın reddi ve terekenin resmi tasfiyeye tabi tutulması halleri ile kısıtlanmış olup “haciz yoluyla yapılan takiplerde” İİK m.206 hükmü uygulanmayacaktır²¹².

AATUHK, kamu alacaklarının tahsiline özgü hazırlanmış bir kanun olması nedeniyle İcra İflas Kanununa karşın özel nitelikte olup bu kapsamda 21. maddesindeki düzenleme kamu alacaklarına özgü bir düzenlemedir. Kanun’un 21/1. maddesinde belirtilen haczine iştirak edilecek özel alacağın, imtiyazlı olup olmaması (başka bir deyişle alacağın niteliği) hacze iştirak bakımından önem arz etmemektedir. Yani amme alacağının hacze iştirakinde İİK’nın 206. maddesindeki sıra uygulanmaz. Dolayısıyla uygulanmış olan ilk haczin, işçilik alacağı gibi (İİK m. 206/3) imtiyazlı bir alacak için konulmuş halinde dahi amme alacağı hacze

²¹² Deynekli ve Kısa, s.56.

iştirak edecek olup satış bedeli de imtiyazlı alacak ile kamu alacağı arasında garameten taksim edilir²¹³.

Haciz yoluyla takipte, İİK m.206 sadece icra dairesince tanzim edilen sıra cetvelinde “aynı derecede olması halinde” uygulama alanı bulur. Çalışmamızın “4.1.3.Sıra cetveli tanzimi ve garameten taksim” başlığı altında belirtildiği üzere, mahcuz mal satılıp paraya çevrildikten sonra elde edilen bedel, tüm alacaklıların alacağının tamamını karşılamazsa icra müdürlüğünce alacaklıların sırasını gösterir bir sıra cetveli hazırlanır. Alacaklar İİK’nın 206. maddesi uyarınca iflas halinde hangi sırada olmaları gerekiyorsa o sıraya yazılırlar (İİK m.140/1,2). Yani konulmuş olan ilk hacze iştirak edecek işçi alacağı gibi imtiyazlı bir alacak varsa ilk sıraya yazılacak olup bu imtiyazlı alacağın ödenmesinden sonra geriye kalan para olması halinde iştirak edilen ilk haciz sahibi özel alacak ödenecektir. İİK m.206 esasen iflas halinde, imtiyazlı alacaklara kesin olarak uygulanmaktaysa²¹⁴ da “haciz yoluyla yapılan takiplerde” icra dairesince tanzim edilen sıra cetvelinde “sadece aynı derecede olması halinde” uygulama alanı bulmaktadır. Yani iflas halindeyken yukarıda belirttiğimiz gibi m. 206 uyarınca işçi ve nafaka alacakları imtiyazlı olduğundan ilk sıraya yazılır. Haciz yoluyla takip halinde ise “haciz tarihine” bakılarak sıra cetveli oluşturulur. Dolayısıyla haciz yoluyla

²¹³ Uyar, “Takipli İştirak”, s. 374.

²¹⁴ 6183 sayılı Kanun’un 21. maddesine 2006 yılında 5479 sayılı Kanun’la gelen bir değişiklikle 3. fıkra eklenmiştir. Daha önce de belirttiğimiz üzere İİK’nın 206. maddesi göz önünde bulundurularak iflas masasına kayıt edilecek alacaklar için bir sıra cetveli tanzim edilmektedir. Bu cetvelde alacaklar, rehinli alacaklar ve diğer alacaklar olmak üzere ayrıldıktan sonra diğer alacaklar da kendi içinde 4 sıraya ayrılmaktadır. İlk 3 sırası imtiyazlı alacaklara, 4. sırası ise diğer adi alacaklara bırakılmıştır. Dolayısıyla AATUHK’un 21. maddesine getirilen 3. fıkra ile sıra cetveline yeni bir sıralama getirilmiştir. Borçlunun iflası, mirasın reddi ve terekenin resmi tasfiyeye tabi tutulması hallerinde amme alacakları imtiyazlı alacak olarak 3. sırada yer alacaktır. Kamu alacağı üçüncü sırada bu sıranın önceliği bulunan bir diğer alacakla yer alması halinde, kamu alacağı bu öncelikli alacakla birlikte üçüncü sırada aynı işleme tabi tutulacak olup aynı sırada yer alan bu iki alacağın tamamı ödenmeden diğer imtiyazlı alacaklara pay ayrılmayacaktır. Öncelik hakkı olan alacak ile amme alacağı toplamının bu sıraya ayrılan bedelden fazla olması durumunda bu sıra için ayrılan para garameten paylaştırılacaktır. (Mahmut Coşkun, *Açıklamalı ve İçtihatlı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun*, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2011, s.218-219.) Öte yandan İİK m.206’da üçüncü sıradaki alacaklar içinde önceliğe sahip alacak yoksa amme alacağı bu sırada yer alan diğer alacaklar ile birlikte aynı prosedüre tabi tutulacak olup bedel, garamet usulüyle taksim edilecektir. Fakat amme alacağının, özel kanununda İİK m.206’nın 3. sırasında imtiyazlı alacaklardan da farklı olarak önceliğinin bulunduğu belirtilmesi halinde bu hükme göre işlem tesis edilir. Mesela, 5411 sayılı Bankacılık Yasası m.106/5’te “...Yönetim ve denetimi Fona intikal eden banka hakkında iflas kararı verilmesi hâlinde Fon (TMSF), iflas masasına 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 206 ncı maddesinde yer alan üçüncü sıradaki tüm imtiyazlı alacaklılardan önce, ancak Devletin ve sosyal güvenlik kuruluşlarının 6183 sayılı Kanun kapsamındaki alacaklarından sonra gelmek üzere imtiyazlı alacaklı sıfatıyla iştirak eder..” hükmü yer almaktadır. Buna göre AATUHK m.21, Bankacılık Kanunu m.106 ve SGK m.35 beraber ele alındığında 2. ve 3. sıra arasına bir sıra eklenmiş izlenimi uyanmaktadır. Yani mesela bir bankanın iflası ve yönetimi TMSF’ye devrolursa imtiyazlı alacakların kendi içindeki sıralaması, “1-Birinci Sıra, 2-İkinci Sıra, Vergi alacağı, SGK alacağı, TMSF alacağı, 3-Üçüncü sıra” şeklinde yapılacaktır.(Coşkun, *Amme Alacaklarının*, s.219.)

takipte, işçi alacakları, haciz tarihi kendisinden önce olan imtiyazsız adi alacağın önüne yazılamaz. Fakat bu işçi alacağı gibi imtiyazlı alacakların İİK m.100'deki hacze iştirak koşullarını taşıması halinde ilk hacze iştirak etmeleri mümkün olup aynı derecede bulunduğu o imtiyazsız adi alacağın önüne geçer. Böylece bu imtiyazlı alacaklara iştirak ettiği alacaktan önce ödeme yapılabilir. Bahsettiğimiz bu son durum kamu alacaklarının özel hukuktan doğan bir alacağın haczine iştiraki halinde uygulanmamalıdır. Örneğin, özel hukuk alacağından doğan ilk kesin haciz sonrası aynı mal üzerine imtiyazlı bir alacak için ve kamu alacağı için kesin hacizler konulması halinde imtiyazlı alacak İİK m.100'deki iştirak koşullarını taşıyorsa ve kamu alacağı da AATUHK m.21'deki koşulları taşıyorsa ilk hacze iştirak edebilecektir. İmtiyazlı bu alacak ilk haczin önüne geçecek olup kamu alacağından kaynaklı konan haciz de öne geçen imtiyazlı alacağa iştirak edecektir. Bu varsayımda mahcuz mal bedeli imtiyazlı öne geçen alacak ile kamu alacağı arasında garameten taksim edilecek, artan para olması halinde ise ilk haciz koydurmuş olan imtiyazsız adi alacağa paylaştırılacaktır. Yani imtiyazlı alacağın ilk haczin önüne geçmesine dayanılarak sadece imtiyazlı alacağa ödeme yapılmayacaktır. Çünkü AATUHK m.21 amme alacaklarının tahsilinin hızlı ve güvenli bir şekilde tahsil edilebilmesi için özen nitelikte bir yasadır ve İİK m. 206 burada uygulama alanı bulmamaktadır. Ancak bu örnekteki her iki alacak da imtiyazsız adi alacak olsa idi sonraki tarihli özel hukuk alacağı ve kamu alacağı yine şartları taşımaları halinde ilk hacze iştirak edecek, mahcuz malın bedeli de ilk haciz sahibi alacaklı ile ilk hacze iştirak eden diğer iki alacaklı arasında garameten taksim edilecekti²¹⁵.

Öte yandan İİK m.101'de yer alan “Takipsiz iştirak” kurumu aynı zamanda “İmtiyazlı iştirak” olarak da nitelendirildiğinden İİK m.101'deki takipsiz (imtiyazlı) iştirak ile İİK m.206'daki imtiyazlı alacaklar karıştırılmaktadır. Aradaki farkı açıklamakta fayda vardır. İİK m.101'de düzenlenen takipsiz (imtiyazlı) iştirak alacaklısının diğer alacaklılara yönelik imtiyazlı bir durumu söz konusu değildir. Yalnızca haciz aşamasına kadar yapılması gereken takip işlemlerini yapmaktan muaf olup bu işlemlere gerek olmaksızın hacze iştirak edebilme hakkı mevcuttur. Ancak bu durum ona bir rüçhan hakkı vermemektedir²¹⁶. İmtiyazlı alacak olarak adlandırdığımız alacaklarsa İİK m.206'da düzenlenmekte olup bu alacaklar “haciz yoluyla

²¹⁵ Üstün, s.137-139.

²¹⁶ Ergun Önen, “Hacze İmtiyazlı (Takipsiz) İştirak”, *Yargıtay Dergisi*, 1984 (Ocak-Nisan), 10 (1-2), s.154, <http://www.yargitaydergisi.gov.tr/journalContent/31>, (erişim 11.01.2024).; Deynekli ve Kısa, s.93.

takipte” tüm alacaklıların alacağının tamamını alamaması sonucu icra dairesince düzenlenen sıra cetvelinde rehin alacakları ve imtiyazsız adi alacaklar arasında bulunmaktadır.

Hem İİK m.101’e göre takipsiz iştirak hakkı olan hem de İİK m.206’da imtiyazlı alacak olarak yer alan alacaklılar; ilama dayalı aile hukukundan doğan nafaka alacakları ile velâyet ve vesayet nedeniyle malları borçlunun idaresine bırakılan kimselerin bu ilişki nedeniyle doğmuş olan tüm alacaklarıdır. Bunlar dışındaki diğer alacaklılar her iki maddede birden düzenlenmemektedir.

Peki, ilk haciz sahibi özel hukuk alacağına iştirak etmek isteyen alacaklının alacağının hem İİK m.206 gereği imtiyazlı alacak hem de İİK m.101 gereği hacze takipsiz iştirak hakkı sağlayan alacaklardan olması halinde (ilama dayalı nafaka alacağı gibi) bu alacaklının alacağı aynı derecede bulunan diğer alacaklardan önce ödenecek midir? Bu durumda yani hacze katılmak isteyen alacaklının alacağı, İİK m.206’daki imtiyazlı alacaklar arasında yer aldığından, mahcuz malın paraya çevrilmesi akabinde satış bedelin “öncelikle” ödenecektir. Diğer bir deyişle satış bedeli, ilk haczi koyduran alacaklı ile ilk hacze takipsiz iştirak eden imtiyaz sahibi alacaklı arasında garameten taksim edilemeyecek olup iştirak eden alacaklının alacağı ödendikten sonra para kalırsa ilk haciz sahibi alacaklıya ödenecektir²¹⁷. Öte yandan yine bu örnek üzerinden tek bir farkla gidilecek olunursa; yani bu sefer İİK m.206 gereği imtiyazlı alacak ve İİK m.101 gereği hacze takipsiz iştirak hakkı olan alacakla birlikte AATUHK m.21’deki iştirak şartlarını taşıyan bir kamu alacağının da ilk hacze iştirak ettiğini varsayarsak, bu durumda imtiyazlı özel alacağın alacağı satış bedelinden “öncelikle” ödenmeyecektir. İmtiyazlı özel alacak, ilk haciz sahibi imtiyazsız adi alacağın önüne yine geçecek ancak bu sefer kamu alacağı AATUHK m.21 gereği bu imtiyazlı alacağın haczine iştirak edecek ve mahcuz malın satış bedeli imtiyazlı alacak ile kamu alacağı arasında garameten taksim edilecektir. Mahcuz malın satış bedelinden kalan para olması halinde bu para ilk haciz sahibi alacaklıya ödenecektir. Çünkü AATUHK m.21 amme alacaklarının tahsilinin hızlı ve güvenli bir şekilde tahsil edilebilmesi için özel nitelikte bir yasa olup İİK m. 206 burada uygulama alanı bulmamaktadır^{218 219}.

²¹⁷ Deynekli ve Kısa, s.94.

²¹⁸ Üstün, s.139.; Esasen burada anlatmaya çalıştığımız durum çalışmamızın 69. sayfasında yer verilen durumla (bir önceki örnek) benzerlik göstermektedir.

4.1.5. Rehnin varlığı halinde kamu alacağının sırası ve hacze iştiraki

Rehin, kelime anlamıyla, “bir borcun ödeneceğine teminat olarak ödenince geri alınmak şartıyla borçlunun alacaklıya verdiği değerli şey” anlamına gelmektedir²²⁰. Oğuzman/Seliçi/Oktay-Özdemir, rehin hakkını “bir alacak yerine getirilmediği takdirde hak sahibine bir taşınmaz veya taşınır mülkiyetini veya bir başka hakkı paraya çevirmek ve elde edilen meblağdan öncelikle alacağını alma yetkisi veren sınırlı aynı bir hak” olarak tanımlamıştır²²¹.

AATUHK’un 21/2. maddesinde yer alan “Rehinli alacaklıların hakları mahfuzdur...” hükmü ve İİK 206/1. maddesindeki “Alacakları rehinli olan alacaklıların satış tutarı üzerinde rüçhan hakları vardır...” hükmü ile rehinli alacaklara rüçhan hakkı verilmiştir. Dolayısıyla kural olarak kamu alacağının bir özel hukuk ilişkisinden kaynaklı ilk hacze iştirak edebilmesi için kendisinden önce bir rehin olmaması şarttır. Yani kamu alacağından önce aynı mal üzerine tesis edilmiş bir rehin mevcutsa, rehinli alacaklı rüçhanlı olduğundan öncelikle onun alacağı ödenecek olup rehin alacağın tamamen ödenmesinden sonra artan para olması halinde kamu alacaklısına verilecektir. Ayrıca rehin alacağına Türk Medeni Kanunu’nun 946. maddesi uyarınca asıl alacağın yanı sıra sözleşme faizleri, takip giderleri ile gecikme faizleri de dahil olduğundan söz konusu bu alacakların da satış bedelinden düşülmesinden sonra arta kalan paranın kamu alacaklısına ödenmesi mümkün olabilecektir. Keza borçlunun aynı malı üzerinde birden fazla rehin tesis edilmiş bulunuyorsa rehin alacakları rehnin sırasına göre ödenir. Rehnin sırası rehnin kuruluş tarihine göre belirlenir²²². Fakat borçlunun malının üzerine rehin tesis edilmeden evvel kamu alacaklısı haciz koydurmuşsa bu sefer kamu alacağının rehinli alaktan önce ödenmesi gerekmektedir²²³.

Öte yandan ilk haczin özel hukuk ilişkisi kaynaklı olduğunu akabinde bu mahcuz mal üzerine rehin alacaklısı tarafından rehin tesis edildiğini ve ardından da bir kamu alacağı için yine aynı

²¹⁹ Doktrinde baskın olan bu görüşün yanı sıra Yargıtayın aksi yönde kararları bulunmaktadır. (Pehlivanoğlu, s.107-108.)

²²⁰ Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/>, (erişim 16.01.2024).

²²¹ M. Kemal Oğuzman, Özer Seliçi, Saibe Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku Kısaltılmış Ders Kitabı*, 2. Bası, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2019, s.475.

²²² Arslaner, s.323 (dp. 389)-324.

²²³ Deynekli ve Kısa, s.54.; Akcan, s.157.; Üstün, s.168.

mal üzerine haciz işlendiğini düşünelim. Böyle bir durumda kamu alacaklısının ilk hacze iştiraki mümkün müdür?

Öncelikle rehinli bir alacak, rehin tesis edilmeden evvel konulmuş bir hacze iştirak edemeyecek olup bu rehlin kendisinden önce konulmuş, ihtiyati veya kesin olan hiçbir hacze karşı da önceliği de yoktur²²⁴. Rehinden önceki haczin dayanağı alacak ödendikten sonra rehinli alacağın alacağı ödenecektir²²⁵.

Bu sorunun cevabı esasen yıllar içerisinde yapılan çeşitli kanun değişiklikleriyle birçok değişime uğramıştır²²⁶. Ancak 08.04.2006 tarihinde yürürlüğe giren 5479 sayılı Kanun ile günümüzdeki son şeklini almıştır. Bu Kanun ile 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin birinci fıkrasına “Genel bütçeye gelir kaydedilen vergi, resim, harç ile vergi cezaları ve bunlara bağlı zam ve faizler için tatbik edilen hacizlerde 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 268 inci maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi hükmü uygulanmaz.” cümlesi eklenmiştir²²⁷. İİK m.268/1-c.2’ye göre kamu alacağı dahil hiçbir haciz rehinden önceki ihtiyati veya kesin hacze iştirak edememektedir. İşte 5479 sayılı Kanun ile AATUHK m.21/1’ eklenen cümleyle genel bütçeye gelir kaydedilen vergi, resim, harç ile vergi cezaları ve bunlara bağlı zam ve faizler için tatbik edilen kamu alacaklarının rehinden önceki hacze iştirak etmesine izin verilmiş ve bu kamu alacakları bakımından genel kurala istisna getirilerek rüçhan hakkı tanınmıştır. Bu

²²⁴ “Haciz yolu ile takip” söz konusuysa, rehinden önceki tarihli haciz, alacağın niteliğine bakılmaksızın, rehinden önce yer alır. Yani bu durumda önceki tarihli alacak ödenmeden rehinli alacak ödenmez. İflas yoluyla yapılan takiplerde ise bu durumun aksine rehinli alacaklar öncelikli ödenir. (Deynekli ve Kısa, s.31.; Üstün, s. 173.)

²²⁵ Üstün, s.148.

²²⁶ 30.07.2003’te yürürlüğe giren 4949 sayılı Kanun’la değişiklik yapılmadan önceki dönemde, kamu alacakları arasında ayırım yapılmaksızın, bütün kamu alacakları rehinden önce konulmuş özel hukuk ilişkisinden kaynaklı ilk hacze 6183 sayılı Kanun’un 21. kapsamında iştirak edebiliyordu. Daha sonra 4949 sayılı Kanun ile İİK m.268. maddesinin birinci fıkrasının son cümlesi “Rehinden önce ihtiyati veya icrai haciz bulunması halinde amme alacağı dâhil hiçbir haciz rehinden önceki hacze iştirak edemez.” şeklinde değiştirilmiştir. Bu değişiklikte birlikte kamu alacakları arasında ayırım yapılmaksızın, hiçbir kamu alacağının rehinden önce konulmuş özel hukuk haczine iştirak edemeyeceği kabul edilmiştir. Bu değişiklikte, özel alacak kamu alacağı ayırımı yapılmadan birbirine benzer durumdaki tüm alacaklılar için adil bir çözüm olması ve rehinli alaktan sonra haciz konulması hâlinde, bu haczin rehni aşarak rehinli alacağın önündeki ihtiyati veya kesin hacze iştirak edememesi kuralının getirilmesiyle tapu siciline güven ve aleniyet ilkesi ile de uyum sağlamak amaçlanmıştır. (4949 Sayılı Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, T. 25.03.2003, <https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c023/tbmm22023108ss0225.pdf> , (erişim 17.01.2024).; Üstün, s. 169-170.)

²²⁷ 5479 sayılı Kanun Teklifi Plan ve Bütçe Komisyonu Raporu’nda AATUHK’un 21. maddesinin birinci fıkrasına eklenen cümleyle yapılan değişikliğin kamu alacaklarına tanınan rüçhan hakkının genel bütçe vergi gelirleri bakımından korunması amacıyla yapıldığı belirtilmiştir. (<https://www5.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c114/tbmm22114080ss1081.pdf> , (erişim 17.01.2024).)

kamu alacakları, ilk hacze iştirak edecek ve mahcuz malın satılması akabinde satış bedeli her iki alacağın tamamını karşılamaya yetmezse ilk haciz alacağı ile ilk hacze iştirak eden kamu alacağı arasında garameten paylaşılacaktır. Madde metninde belirtilen kamu alacakları dışındaki alacakların (mesela, belediyelerin ya da SGK'nın alacakları) rehinden önceki hacze iştirak etmesi mümkün değildir²²⁸.

Genel bütçeye gelir kaydedilen vergi, resim, harç ile vergi cezaları ve bunlara bağlı zam ve faizler için tatbik edilen kamu alacaklarının rehinden önceki ilk hacze iştiraki bakımından İİK m. 268/1'de belirtildiği üzere ilk haczin ihtiyati haciz olması halinde de kamu alacağı ilk hacze iştirak edebilecek olup bu varsayımda kamu alacağının ihtiyati hacze iştirakindeki şartlar burada da geçerliliğini koruyacaktır²²⁹. İhtiyati hacze iştirakin hususları çalışmamızın ileriki bölümlerinde ayrıntılı olarak inceleneceğinden burada ayrıca yer verilmemiştir.

Ayrıca ilk haczin bir kamu alacağına ait olması halinde yine rehinden sonraki kamu alacağından dolayı konulan bir haczin ilk hacze 6183 sayılı Kanun'un 69. maddesi uyarınca iştirak edebilmesi mümkün değildir. Öte yandan İİK m.268'de belirtilen ilk haciz İİK kapsamında özel hukuk alacağına ilişkin işlenmiş haciz olmasının yanı sıra 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesi de özel hukuk alacaklarından dolayı konulan hacze kamu alacağının iştirakini düzenleyen özel bir hükümdür²³⁰.

Burada değinilmesi gereken bir husus da şudur: 28.02.2018 tarihinde yürürlüğe giren 7101 sayılı İcra ve İflas Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun²³¹,la 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin ikinci fıkrasının ikinci cümlesi ve İİK'nın 206. maddesinin birinci fıkrasında değişiklik yapılmıştır. Bu değişiklikten önce malın gümrük resmi, bina ve arazi vergisi gibi eşya ve taşınmazın aynından doğan alacakların rehinli alacaklar karşısında rüçhanlı olup rehinli alacaklardan önce ödenmekteydi. Başka bir deyişle, rehinli alacaklar, eşya ve taşınmazın aynından doğmayan kamu alacaklarına karşı rüçhanlı konumdaydı. Yapılan değişiklikten sonra ise rehinli alacaklar, eşya ve taşınmazın aynından doğan alacaklara karşı rüçhanlı konuma getirilmiş olup artık rehinli alacakların tamamı ödendikten

²²⁸ Arslaner, s. 324.; İpekçi, s.888.

²²⁹ Üstün, s.173.

²³⁰ Üstün, s.174.

²³¹ 7101 sayılı İcra ve İflas Kanunu ve Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun, <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/03/20180315-28.htm> , (erişim 15.01.2024).

sonra artan para olması halinde eşya ve taşınmazın aynından doğan alacaklar, rehinli alacaklardan sonra ödenecektir. Bir nevi yapılan bu değişiklikle bu iki alacağın rüçhanlarının yer değiştirdiğini söylememiz mümkündür. Öte yandan malın aynından doğan amme alacaklarının rüçhan hakkını etkileyen bu değişiklik, rehnin varlığı halinde geçerlidir. Eğer söz konusu mal üzerinde rehin yoksa malın aynından doğan amme alacağının tamamı rüçhanlı alacak olarak öncelikle ödenecektir. Yani, hacizli malın satış bedelinden, malın aynından doğan amme alacağına pay ayrılmadan, ilk sıradaki özel alacağa ödeme yapılmayacaktır²³².

7101 sayılı Kanun ile yapılan bu değişiklik akabinde malın aynından doğan kamu alacaklarının genel bütçeye gelir kaydedilip kaydedilmediği ve bu alacaklar nedeniyle haciz uygulanıp uygulanmadığı da değerlendirilerek öncelik hakkı belirlenmelidir. Buna göre²³³;

1) Malın aynından doğan alacağın genel bütçe geliri olması ve kamu alacağı için **haciz konulmuşsa** bahse konu kamu alacağı; mahcuz mal üzerindeki rehin alacağı ilk sırada ise AATUHK m. 21/2, c.2 uyarınca rehinli alacaktan sonra öncelik hakkına sahiptir. Mahcuz mal üzerindeki rehin şerhinin ilk sırada olmaması halinde ise AATUHK m. 21/1,c.2 uyarınca ilk sırada yer alan üçüncü şahsın haczine iştirak edecektir.

2) Malın aynından doğan alacak, genel bütçe geliri olup bu alacak için **haciz konulmamışsa**; bahse konu kamu alacağı AATUHK m. 21/2, c.2 uyarınca rehinli alacaktan sonra öncelik hakkına sahiptir.

3) Malın aynından doğan alacağın genel bütçe geliri olmaması halinde bu alacak, rehinden önceki hacze iştirak edemeyecektir. Bu alacak için **rehinden önce haciz konulmamışsa** rehinden sonra öncelikli alacak olarak ödenecektir.

4.1.6.Maaş ve ücrete konulan hacze kamu alacağının iştiraki

Maaş ve ücret hacizleri İİK'in 83. maddesi ile AATUHK'un 71. ve 79. maddesinde düzenlenmiştir. Her iki Kanun'da temelde maaş ve ücret haczi bakımından benzer düzenlemeler yer almakla birlikte hacze iştirak bakımından öğretide ve Yargıtay kararlarında birtakım farklı görüşler mevcuttur.

²³² Tahsilat Genel Tebliği, Seri:A, Sıra No:1, RG 30.06.2007, Sayı: 26568.; Tahsilat Genel Tebliği Seri: A Sıra No: 1'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: A Sıra No: 11), RG 14.06.2018, Sayı: 30451. (<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/06/20180614-20.htm>), (erişim 15.01.2024).

²³³ Tahsilat Genel Tebliği Seri: A Sıra No: 1'de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ.

İİK m.83'te; borçlunun aldığı maaş ve her nevi ücretlerin, borçlu ve ailesinin geçimi için gerekli olan kadarının icra dairesince belirlenip ayrılması gerektiği ve bu miktar ayrıldıktan sonra haczedilebileceği düzenlenmiştir. Haczedilecek tutar, bunların ¼'ünden az olamaz. Ancak maddenin ikinci fıkrasında; maaş ve ücretlerin üzerine birden çok alacaklı tarafından haciz konulması halinde bu hacizlerin icra dairesince sıraya konulacağını ve sırada önceki tarihli olan alacaklının alacağı için yapılan kesinti bitmeden sonraki alacaklıya ödeme yapılmayacağı açık bir şekilde belirtilmiştir²³⁴. Yani buna göre İİK m.83 maaş ve ücret hacizleri bakımından hacze iştiraki kabul etmemiş²³⁵ ve AATUHK m.69'da yer alan öncelik prensibine benzer şekilde bir uygulamaya yer vermiştir. Borçlunun maaş ve ücreti üzerine ilk alacaklı tarafından kesin haciz konulduktan sonra, sonraki tarihli alacaklının elinde takip veya dava tarihinden önce alınmış aciz belgesi, noter senedi veya ilam bulursa dahi ilk hacze iştirak edemez. Özel alacaklar için maaş ve ücretler üzerine konulan hacizler yönünden İİK'in 83. maddesi çok açık olup hacze iştirak konusunda tereddüte mahal vermediğini düşünüyoruz. Ancak Kanun'un bu açık hükmü karşısında *Önen*, imtiyazlı (takipsiz) iştirak bakımından aksi görüşte olup maaş ve ücret üzerine konulan hacizlerde ilk hacze imtiyazlı (takipsiz) iştirak yapılabileceğini savunmaktadır²³⁶.

Öte yandan AATUHK m.71'de, aylıklar ve her çeşit ücretlerin kısmen haczedilebileceği fakat haczedilecek tutarın bunların üçte birinden çok dörtte birinden az olamayacağı, asgari ücreti aşmayan aylık gelirlerin ise 1/10'undan fazlasının haczedilemeyeceği; m.79'da ise maaş, ücret, kira vesaire gibi her türlü hakların haczinin borçlu veya zilyet olan ya da alacak ve hakları ödemesi gereken gerçek ve tüzel kişilere, kurumlara haciz bildirisinin tebliği²³⁷

²³⁴ Burada maaş hacizlerinde sıra cetveli düzenlenemeyeceğine, maaş hazine ilişkin yapılan işlemlerin zaten sıra cetveli yerine geçtiğine, maaş hacziyle ilgili olarak yapılan veya yapılacak kesintiler ile ilgili sıralamanın sıra cetveli niteliğinde olmaması nedeniyle sıra cetveline itiraz davasına konu edilemeyeceğine dikkat etmek gerekir.; Yargıtay 23. H.D. T.26.03.2018, E.2015/9976, K.2018/2532.; Bkz. Muşul, *Haciz*, s.261-262.

²³⁵ Kuru, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, s.536.; Pekcanitez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflas Hukuku*, s.312.; Muşul, *Haciz*, s.526.; Deynekli ve Kısa, s.40.; Coşkun, *Amme Alacakları*, s.756.; Yılmaz, "Takipli İştirak", s.296.; Uyar, "Takipli Katılma", s.368.; Deren-Yıldırım, Yüksek Lisans Tezi, s.45.; İpekçi, s.430.; Yargıtay 17. H.D., T.26.04.2018, E.2015/18467, K.2018/4535.; Yargıtay 12. H.D., T.22.10.2007, E.2007/16015, K.2007/19201. <https://www.lexpera.com.tr/>, (erişim 30.01.2024).

²³⁶ *Önen*, s.155.

²³⁷ Normal şartlar altında ileride doğması beklenen bir hak kural olarak haczedilemez. Fakat bu durumun istisnası, beklenen ya da doğacak alacaklar bakımından üçüncü kişi ile borçlunun arasında devamlı surette bir hukuki ilişkinin (işçi ve memurların her ay aldığı maaş alacağı, kiralayanın her ay aldığı kira alacağı gibi müstakbel alacaklar) bulunmasıdır. Bu ilişki dolayısıyla borçluya ödenen ve devamlılığı bulunan bir alacak varsa, üçüncü kişiye nezdinde doğmuş ve doğacak hak ve alacakların haczedildiği haciz bildirisiyle tebliğ olunabilir. Ancak ihtimale bağlı alacaklar için haciz bildirisi yapılamaz. (Coşkun, *Amme Alacakları*, s.801)

suretiyle yapılacağı düzenlenmiştir. Bu maddelerden de anlaşılacağı üzere maaş ve ücret haczi 6183 sayılı Kanun uyarınca konulabilmektedir. Ancak özel alacakların maaş ve ücret hacizlerine iştirak edememesine yönelik İİK'nin açık hükmü karşısında, kamu alacaklarının maaş ve ücret hacizlerine iştiraki bakımından ne AATUHK'da ne de İİK'da bir düzenleme bulunmamaktadır.

Doktrinde bu konuyla ilgili farklı görüşler mevcuttur. *Coşkun*²³⁸, açıkça ücretin haczedilebilecek kısmına birden çok kamu alacaklısı veya kamu alacaklısıyla beraber özel hukuk alacaklısı tarafından haciz konulması halinde ilk sıradaki alacaklının haczinin kesintisi bitmeden diğer alacaklı için kesinti yapılmayacağını belirtmiştir. *Üstün*²³⁹, özel hukuk alacaklarının aksine kamu alacakları için konulan haczin, ilk konulan maaş ve ücret haczine iştirakinin mümkün olduğunu savunmakta, sebebini ise 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin birinci fıkrasının kamu alacaklarının hacze iştiraki bakımından özel bir düzenleme olduğunu ve bu maddede kamu alacaklarından dolayı konulan hacizlerinin niteliği hususunda bir ayırım yapılmamış olmasıyla açıklamaktadır.

Yargıtayın verdiği kararlarda da kamu alacaklarının, maaş ve ücret haczine iştiraki bakımından birlik bulunmamaktadır. Yargıtay bir kararında²⁴⁰, AATUHK'nın 21. ve 79. maddesi maaş üzerinde hacizlerin bulunması durumunda kamu alacağının hacze iştirak etmesinin mümkün olduğu ve bu hususun hacze iştirake herhangi bir engel teşkil etmediği belirtilirken; başka bir kararında²⁴¹ ise maaş hacizlerinde hacze iştirak olmadığı, sıralamanın haciz tarihine göre yapıldığı, önceki haczin kesintisi bitmeden sonraki haciz için kesinti yapılmayacağı, kamu alacaklarının maaş hacizlerinde bir önceliği olmadığı yönünde karar verilmiştir.

Bilindiği üzere amme alacaklarının takip ve tahsil usulü AATUHK'a göre gerçekleştirilmektedir. AATUHK'da düzenlenmeyen ve kanun boşluğu bulunan hallerde İİK'da yer alan hükümler resen uygulanamaz. Ancak AATUHK'da açık bir şekilde İİK'ya

²³⁸ Coşkun, *Amme Alacakları*, s.756.

²³⁹ Üstün, *Kamu Alacaklarında Rüçhan Hakkı*, s.141.; Aynı yönde görüş için bkz. Tunga, "Amme Alacakları", s. 87-88.

²⁴⁰ Yargıtay 17. H.D., T.16.01.2018, E.2017/5712, K.2018/93., <https://www.lexpera.com.tr/> , (erişim 30.01.2024).

²⁴¹ Yargıtay 6. H.D., T.03.07.2023, E.2022/3464, K.2023/2533., <https://www.lexpera.com.tr/> , (erişim 30.01.2024).

atıf yapılıyorsa İİK hükümleri kamu icra hukukunda da uygulanabilmektedir²⁴². Dolayısıyla İİK’da kamu alacaklarının maaş ve ücret haczine iştiraki ile ilgili bir hüküm yer almaması ve AATUHK’da da konuyla ilgili İİK’ya bir atıf olmaması karşısında AATUHK m.21/1 hükmü dikkate alınacak olup bu maddede hacze iştirak edecek kamu alacaklarının niteliği ile ilgili bir ayırım yapılmamış olduğundan kamu alacaklarının maaş ve ücret alacakları için konulmuş özel hukuk haczine iştirak edebileceği kanaatindeyiz. Yani bu durumda, kamu alacaklısı ilk hacze iştirak edecek ve borçlunun maaşından ¼ oranında yapılan kesinti, bu iki alacaklı arasında garameten paylaşılacaktır.

4.2.İlk Kesin Haczin, 6183 Sayılı AATUHK’a Göre Konulmuş Olması Halinde Özel Hukuk Alacağının Hacze İştirakinin Mümkün Olup Olmadığının İncelenmesi

6183 sayılı Kanun’un 21. maddesinin birinci fıkrasında düzenlenen hacze iştirak hususu kamu alacaklarının özel hukuk alacağından dolayı konulan ilk hacze iştiraklerini düzenlemekte olup buna karşılık bu madde ile kamu alacağı için (6183 sayılı Kanun’a göre) konulan ilk hacze, özel hukuk alacakları için konulan haczin iştiraki kabul edilmemiştir²⁴³. Üstelik kamu alacağı için (6183 sayılı Kanun’a göre) konulmuş olan ilk hacze, özel hukuk alacaklısı aynı borçluya karşı İİK uyarınca takip başlatmış, mahcuz mal üzerine haciz koymuş ve İİK m.100’deki hacze iştirak şartlarına haiz olsa dahi bu ilk hacze iştirak edemeyecektir. Doktrindeki görüşler²⁴⁴ ve Yargıtay kararları²⁴⁵ da bu doğrultudadır.

Öte yandan kamu alacağından sonra aynı mal üzerine haciz koyan alacaklı, alacağı İİK 206. maddesinde belirtilen imtiyazlı alacaklardan olsa dahi kamu alacağı için konulmuş olan ilk

²⁴² Öncel, Kumrulu ve Çağan, *Vergi Hukuku*, s.171.; Karakoç, *Kamu İcra Hukuku*, s.68.; Tunga, “Amme Alacakları”, s. 88.

²⁴³ Kamu alacağından dolayı konulmuş bir hacze, özel alacak haczinin iştirak edememesi kuralının istisnası, özel hukuk alacaklarından dolayı konulan ihtiyati hacizler olup bu hususa çalışmamızın “5.İhtiyati Hacizlerin Hacze İştiraki” ana başlığı altında detaylı olarak yer verilecektir.

²⁴⁴ Kemal Aykaç, *Açıklamalı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun*, Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1976, s. 132.; Önen, s.156.; Kuru, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, s.538.; Candan, *Amme Alacakları*, s.318.; Akcan, s.134.; Coşkun, *Amme Alacakları*, s.223.; Deynekli ve Kısa, s.55.; Özbalcı, s.276; Arslaner, s. 321.; Üstün, s.121.; Uyar, “Takipli Katılma”, s.375.; Bilgen, s.299.; Muşul, *Haciz*, s.738-739.; Yılmaz, *Şerh*, s.588.; Dönmez, s.175-176.; Şimşek, s.197.

²⁴⁵ Yargıtay 23. H.D., T.30.11.2011, E.2011/1835, K.2011/2207. (Yılmaz, *Şerh*, s.588.); “...yasalarda kamu alacağı için konulan hacizlere başka hacizlerin iştirak ettirilmesine müsaade edilmemiştir...” Yargıtay 19. H.D., T.23.02.2011, E.2011/104, K.2011/2303. (Bilgen, s.300.; Muşul, *Haciz*, s.739, dp. 899.); Yargıtay 23. H.D., T.29.11.2003, E.2013/6030, K.2013/7584. (Candan, *Amme Alacakları*, s.319, dp. 372.)

hacze iştirak edemez²⁴⁶. Nitekim İİK m.206'ya göre imtiyazlı olan bu özel hukuk alacaklarının İİK m.100'deki hacze iştirak şartlarını taşıyor olmaları da hacze iştirak etmelerini sağlamayacaktır²⁴⁷. Zira kamu alacaklarının hacze iştiraki bakımından AATUHK m.21 özel nitelikte bir hüküm olduğundan İcra İflas Kanunu'nda düzenlenen genel nitelikteki hükümler uygulama alanı bulmaz.

İlk haczin kamu alacağından dolayı konulmuş olması halinde bu hacze bir özel hukuk alacağının iştiraki mümkün olmadığından böyle bir durumda garameten taksimden de söz edilemeyecektir. Dolayısıyla hacizli malın satılarak paraya çevrilmesi sonucunda elde edilen satış bedelinden öncelikle kamu alacağının tamamının ödenmesi gerekmekte olup artan para kalması halinde özel hukuk alacaklısına ödeme yapılmalıdır. Yani kamu alacağı tümüyle tahsil edilmeden diğer haciz alacaklısına satış bedelinden pay ayrılamaz²⁴⁸. Bunun yanı sıra kamu alacağı ve özel hukuk alacağının tahsili için aynı tarihte uygulanan hacizler söz konusuysa, hacizli malın satış bedeli alacaklılar arasında garameten taksim edilmelidir²⁴⁹. Yargıtay'ın kararları da bu yöndedir²⁵⁰.

Özel hukuk alacaklarının kamu alacağı için konulan ilk hacze iştirak edememesine karşın, bunun tam aksinin mümkün olması (İİK m. 100'deki koşullar bile aranmadan) birey-devlet menfaatini zedeleyebilmektedir.

Önen, kamu alacağından dolayı konulan ilk hacze, özel hukuk alacağı için konulan haczin iştiraki kabul edilmese de hacze takipsiz (imtiyazlı) iştirak yönünden bu kadar katı davranmanın hak ve nesafet ilkesine uygun olmadığı kanaatindedir. Ona göre, bu iştirak

²⁴⁶ Kuru, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, s.538, dp. 34.

²⁴⁷ Yargıtay 19. H.D., T.12.11.2004, E.2004/5466, K.2004/11345.; Yargıtay 19. H.D., T.05.05.2005, E.2004/11748, K.2005/5157. (Coşkun, *Amme Alacakları*, s.236-237.); "...bir kamu alacağına adi ve imtiyazlı diğer alacaklarının iştirakine ilişkin bir düzenleme bulunmadığından nafaka alacaklısı kamu alacağından dolayı konulan ilk hacze iştirak edemez..." Yargıtay 19. H.D., T.20.11.2003, E.2003/5835, K.2003/11721. (Bilgen, s.301.)

²⁴⁸ Güzel ve Özdemir, s.41.; Arslaner, s.321.; Akcan, s.134.

²⁴⁹ *Üstün*'e göre, aynı tarihte konulan kamu ve özel alacak hacizlerinde, haciz konulma saatlerine bakılmaksızın, hacizli mal bedeli bu iki alacaklı arasında garameten taksim edilmelidir. Kamu alacağı için konulan haczin saat olarak daha önce konulmuş olduğu tespit edilse dahi bu şekilde garameten taksim yapılmasının devlet birey arasındaki menfaat dengesini sağlayacağı savunulmuştur. (Üstün, s.125.)

²⁵⁰ Yargıtay 12. H.D., T.08.02.1989, E.1988/5709, K.1989/1685. (M. Cengiz Ünlü, *Açıklamalı ve İçtihatlı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2001, s.232.; Yargıtay 15. H.D., T.26.09.1988, E.1987/12012, K.1988/10325. (Edip Şimşek, *Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Şerhi*, 2. Baskı, İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım, 1996, s.691.); Bkz. Üstün, s.125, dp. 108.

türünün fiili ve hukuki engellerden ötürü icra takibi başlatamayan kişilere tanınmış olan istisnai bir hak olduğunu, bu kişileri kamu alacağı için konulan hacze iştirak ettirmemenin onların hukuki menfaatlerine ve 101. maddenin amacına terstir. Bu nedenle de kamu alacağı için konulmuş olan ilk hacze, takipsiz (imtiyazlı) iştirakin kural olarak kabul edilmesi gerektiğini ancak satış bedelinin iştirak alacaklısı ve kamu alacaklısı arasında garameten paylaştırılmamasını fakat kamu alacaklarının kendi aralarındaki iştirakinde (AATUHK m.69) olduğu gibi hacizli malın satış bedelinden kamu alacağının tamamının ödenmesinden sonra arta kalan tutardan iştirak alacaklısının alacağını ödemenin menfaatler dengesine uygun düşeceğini savunmaktadır²⁵¹.

4.3. Her İki Haczin 6183 Sayılı AATUHK’ a Göre Konulmuş Olması Halinde Kamu Alacağının Hacze İştiraki

Her iki haczin 6183 sayılı Kanun’a göre konulmuş olması halinde kamu alacağının hacze iştiraki 6183 sayılı Kanun’un “Amme idareleri arasında hacze iştirak” başlığını taşıyan 69. maddesinde düzenlenmiştir. Bu düzenleme hem AATUHK’un 21. madde hükmünden hem de İİK’nın 100. madde hükmünden farklı düzenlemeler içermektedir. AATUHK m.69, İİK m.100 kadar sıkı şartlara tabi tutulmamıştır. Ancak İİK’in 100. maddesindeki sıkı şartların hem özel hukuk alacakları arasındaki hileli işlemleri engelleme amacı taşıması hem de kamu idareleri arasında bu gibi hileli durumların yaşanmayacağı varsayıldığında AATUHK m.69’daki şartların bu denli ağır olmaması normaldir²⁵². Bu madde uyarınca; bir kamu idaresi tarafından konulmuş hacze bir başka kamu idaresi, kamu alacağı bu ilk haciz tarihinden önce tahakkuk etmiş olması kaydıyla haczedilen mallardan herhangi biri paraya çevrilinceye kadar iştirak edebilecektir.

4.3.1. Hacze iştirakin şartları

Kamu idareleri arasındaki hacze iştiraki dört madde halinde sıralayabiliriz. Bu madde hükmünden yola çıkarak kamu idareleri arasındaki hacze iştirakin şartları şu şekildedir:

- Öncelikle kamu alacağından dolayı konulmuş bir “ilk haciz” bulunmalıdır. Bilindiği üzere kamu idarelerinin kamu alacakları olduğu gibi özel hukuk ilişkisinden kaynaklı alacakları da olabilmektedir. Nitekim AATUHK m.69 her ne kadar “Kamu idareleri arasında hacze iştirak”

²⁵¹ Önen, s.156.; Deynekli ve Kısa, s.96.

²⁵² Yılmaz, “Takipli İştirak”, s.307.

başlığını taşımaktaysa da bu madde salt olarak, kamu idarelerinin niteliğine bakılmaksızın, her neviden alacağının hacze iştirakini kapsamamaktadır. İlk haciz sahibi kamu idaresinin alacağının dayanağı haksız fiil, sebepsiz zenginleşme veya sözleşme (kira alacağı gibi) ise sonraki tarihli haciz sahibi kamu idaresi, AATUHK'un 69. maddesi uyarınca değil, 21/1. maddesine istinaden ilk hacze iştirak edebilecektir²⁵³. Dolayısıyla AATUHK'un 69. maddesini esasen "kamu alacakları arasında hacze iştirak" olarak yorumlayabiliriz.

- Hacze iştirak edecek kamu alacağı, ilk haciz sahibi kamu idaresinin²⁵⁴ haciz tarihinden evvel tahakkuk etmiş olmalıdır. Madde metninde belirtilen haciz tarihi, haczin uygulanma tarihidir. Tahakkuk etmiş durumda olan bir vergi ya da borç ise ödenebilir hale gelmiş olan vergi yahut borç anlamına gelmektedir. 213 sayılı V.U.K.'un 22. maddesinde tahakkuk; tarh ve tebliğ edilen bir verginin ödenmesi gereken bir safhaya gelmesi olarak tanımlanmıştır. Eğer kamu idaresi tarafından konulmuş olan ilk hacze iştirak etmek isteyen kamu idaresinin alacağı haciz tarihinde tahakkuk etmemişse (mesela vergi alacaklarında ihbarnamenin borçluya tebliğinden sonra dava açma süresi olan 30 gün geçmemişse ya da dava açılmış ancak dava henüz sonuçlanmamışsa) hacze iştirak etmesi mümkün değildir²⁵⁵.

Burada dikkat edilmesi gereken husus madde metninde açıkça yer verilmiş olan ilk hacze iştirak edecek kamu alacağının ilk haciz tarihinden önce tahakkuk etmiş olması koşuludur. Nitekim ilk hacze, AATUHK m.21'de "mahcuz mal paraya çevrilmeden önce" ve İİK m.100'de "hacizli mal bedeli icra veznesine girinceye kadar" iştirak edilmiş olması yeterli görülmüş ve iştirak için tahakkuk şartı aranmamıştır. Bu konuya ilişkin doktrinde farklı görüşler bulunmaktadır. Bir görüşe göre; ilk haczin kamu idaresince konulmuş olması halinde bu hacze, hacizli mal paraya çevrilmeden önce ancak malın ilk haczinden sonra alacağı tahakkuk etmiş bir kamu idaresi de iştirak edebilmelidir. Aksi takdirde sonraki tarihli haczin geçersizliğini kabul etmek gibi bir durumun ortaya çıkacağını ve bu durumun da Kanun'un

²⁵³ Deynekli ve Kısa, s.54.; Akcan, s.152.

²⁵⁴ Buradaki ilk hacizden kasıt, kamu alacağı için konulmuş olan ilk hacizdir. Örneğin; hacizli mal daha önceden rehnedilmişse rehinden sonra kamu alacağı için konulmuş olan haciz ilk haciz olacak ve bu hacizden sonraki diğer kamu alacakları için konulacak tüm hacizler AATUHK m.69 kapsamında ilk hacze iştirak edecektir. (Ümit Süleyman Üstün, "Kamu İdareleri Tarafından Konulan Hacizler Arasında Öncelik (Kamu İdareleri Arasında Hacze İştirak)", *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C:23, S:1, 2015, s.62, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/262860> , (erişim 15.01.2024).

²⁵⁵ Coşkun, *Amme Alacakları*, s.702-703.

amacına ters düşeceği savunulmaktadır²⁵⁶. Diğer görüşe göre ise kanun metninde açıkça hacze iştirak edecek kamu alacağının, ilk haciz tarihinden önce tahakkuk etmiş olması gerektiği şart koşulduğundan haciz tarihinden sonra alacağı tahakkuk eden kamu idareleri hacze iştirak edememelidir²⁵⁷. Mesela, borçlunun malı üzerinde 2 ayrı amme alacağı için haciz bulunması durumunda sonraki tarihli haciz ilk hacze iştirak etse de etmese de netice değişmemekte olup ilk haciz sahibinin alacağı ödendikten sonra, sonraki tarihli haciz sahibi alacaklının alacağı satış bedelinden artan paradan ödenecektir. Fakat aynı mal üzerinde 2’den çok kamu alacağı için haciz bulunması halinde sorun çıkabilecektir. Nitekim 3 farklı kamu alacağı için aynı mal üzerine 3 farklı haciz işlenmişse ve ikinci sıradaki kamu alacağının tahakkuku ilk haciz tarihinden sonra, üçüncü sıradaki kamu alacağının tahakkuk tarihi ise ilk haciz tarihinden önceyse; bu halde AATUHK’un 69. maddesi uyarınca üçüncü sıradaki kamu alacağı ilk hacze iştirak edebilecek olup ikinci sıradaki kamu alacağının önüne geçecektir. Bu örnek bakımından aksi yöndeki görüş benimsenirse, tahakkuk tarihinin bir önemi olmayacağından bütün kamu alacakları hacze iştirak edecek ve sıralama yine aynı kalacaktır. Dolayısıyla kamu idareleri arasındaki hacze iştirak bakımından 69. maddenin bir anlamı kalmamış olacaktır²⁵⁸.

- Bir kamu alacağının, ilk haciz sahibi kamu idaresinin hazine iştirak edebilmesi için “hacizli malların paraya çevrilmemiş olması” gerekir. Buradaki “hacizli mallardan kasıt”, ilk haczi yapan kamu idaresi tarafından borçlunun birkaç malının haczedilmiş olmasıdır. Eğer bu haczedilen mallardan herhangi birisi paraya çevrilmişse, diğer mallar paraya çevrilmemiş olsa dahi diğer kamu idareleri ilk hacze iştirak edemeyecektir. Yani, haczedilen mallardan herhangi birisinin paraya çevrilmiş olması yeterlidir²⁵⁹. Burada esasen her ne kadar borçlunun malları haciz bakımından ayrı ayrı düşünülebilirse de AATUHK m.69’da belirtilen kesin hüküm gereği bu kurala mutlak olarak uymak gerekmektedir²⁶⁰.

- Son olarak, kamu idareleri arasında hacze iştiraktan bahsedebilmemiz için kamu idareleri tarafından kamu alacakları için konulmuş hacizlerin arasında özel hukuk ilişkisinden doğan bir alacak için İcra İflas Kanunu’na göre konulmuş bir haciz olmamalıdır. Belirtmiş

²⁵⁶ Aykaç, s.268-269.; Deynekli ve Kısa, s.54.; Akcan, s.152.; Şamlıoğlu ve Özbacı, s.418.

²⁵⁷ Üstün, “Kamu İdareleri”, s.63.; İrfan Barlass, *Kamu Alacaklarının Haciz Yoluyla Takibi*, İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2007, s.64. Uyar, “Takipli İştirak”, s.376.; Coşkun, *Amme Alacakları*, s.703.

²⁵⁸ Üstün, “Kamu İdareleri”, s.63-64.

²⁵⁹ Candan, *Amme Alacakları*, s.851.

²⁶⁰ Yılmaz, “Takipli Katılma”, s.308.

olduğumuz bu son koşul, kanun metninde yer almamaktadır. Ancak Gelir İdaresi Başkanlığının 13.06.2007 tarih ve 2007/4 Seri No.lu Tahsilat İç Genelgesi'nde yer alan uygulamaya yönelik örneklerde bu duruma zımnen yer verilmiştir²⁶¹. Her ne kadar madde metninden anlaşılamasa da, kamu idareleri tarafından konulan hacizlerin arasına özel hukuk haczinin girmesi halinde sonraki tarihli kamu alacağının ilk hacze iştirak edememesi şartının uygulamada kabul edilmesi birey-devlet arasındaki menfaatler dengesine daha uygun düşmekte ve özel alacakların da bu noktada korunmasını sağlamaktadır.

Örnek 3²⁶²:

(A)'nın uzun süredir ödeyemediği vergi ve özel hukuk ilişkisinden kaynaklı borçları bulunmaktadır. Bu borçlar dolayısıyla (A)'ya ait taşınmaz üzerine işlenmiş kesin hacizlerin sırası şu şekildedir:

1. haciz: Ümraniye Vergi Dairesinin haczi (200.000 TL)
2. haciz: (B) kişinin haczi (100.000 TL)
3. haciz: İkitelli Vergi Dairesinin haczi (500.000 TL)

Borçlu (A) adına kayıtlı hacizli taşınmaz icra dairesince satılarak paraya çevrilmiştir. Hacizli mal satılıp masraflar çıkarıldıktan sonra kalan satış bedeli 700.000 TL'dir. Bu durumda yukarıda yapmış olduğumuz açıklamalar çerçevesinde öncelikle 1. sıradaki alacaklı Ümraniye Vergi Dairesinin alacağının tamamı ödenecektir. Çünkü vergi dairelerince konulan hacizlerin arasında özel hukuk alacaklısı (B)'nin haczi bulunmaktadır. Bu sebeple İkitelli Vergi Dairesi AATUHK m.69 kapsamında Ümraniye Vergi Dairesinin haczine iştirak edemeyecek ama AATUHK m.21/1 uyarınca alacaklı (B)'nin haczine iştirak edebilecektir. Yani hacizli malın satış bedelinden Ümraniye Vergi Dairesinin alacağı ödendikten sonra arta kalan 500.000 TL, 2. sırada yer alan alacaklı (B) kişisi ile 3. sıradaki alacaklı İkitelli Vergi Dairesi arasında garameten paylaşılacaktır. Bu durumda yine formülümüzü uygulayacak olursak, İkitelli Vergi Dairesinin alacağı için ödenecek tutar: (satış bedelinden arta kalan tutar x amme alacağı tutarı)/(hacizine iştirak edilen 3. şahsın haciz tutarı+amme alacağı tutarı) =

²⁶¹ Üstün, *Kamu Alacakları*, s.133.

²⁶² Gelir İdaresi Başkanlığının 13.06.2007 tarih ve 53388 sayılı Tahsilat İç Genelgesi'nde (Seri No: 2007/4) yer alan örneğe istinaden hazırlanmıştır.

$$= (500.000 \times 500.000) / (100.000 + 500.000)$$

$$= 416.666,66 \text{ TL'dir.}$$

Bu durumda özel hukuk alacaklısı (B) kişisine de alacağı için 83.999,34 TL ödenmiş olacaktır. Görüldüğü üzere bu mantıkla esasen birey ve devletin yani her ikisinin de borcu büyük bir oranda (alacakları oranında) ödenerek zarara uğramaları önlenmektedir. Bu durum hak ve nesafet kuralları bakımından tatmin edicidir. Nitekim eğer aksi durum kabul edilse ve İkitelli Vergi Dairesi AATUHK m.69 gereği (B) kişinin haczini aşarak Ümraniye Vergi Dairesinin 1. sıradaki haczine iştirak edebilseydi, bu durumda öncelikle Ümraniye Vergi Dairesinin alacağı ödenecek ve akabinde satış bedelinden arta kalan 500.000 TL ile İkitelli Vergi Dairesinin alacağı ödenecekti. İkitelli Vergi Dairesinin alacağının da 500.000 TL olduğu gözetildiğinde (B) kişinin alacağı için geriye para kalmayacak ve (B), alacağı ödenemediğinden mağdur edilmiş olacaktı. Dolayısıyla uygulamada kabul edilen durum hakkaniyet kurallarına daha uygundur.

4.3.2.Öncelik esasına göre paylaşırma usulü

6183 sayılı AATUHK'nın 69. maddesi gereğince kamu idareleri arasında hacze iştirak halinde, ilk haciz sahibi alacaklı ve iştirak sahibi alacaklının alacaklarının, mahcuz malın satış bedelinden ödenmesi usulü AATUHK m.21 ve İİK m.100'de benimsenen garameten paylaşırma usulünden farklıdır. Nitekim AATUHK m.21 ve İİK m.100 uyarınca ilk hacze iştirak halinde, satış bedeli hacze iştirak eden alacaklı ile ilk haciz alacaklısı arasında orantılı olarak (garameten, alacakları nispetinde) paylaşırılmaktadır (orantılılık ilkesi). Ancak AATUHK'un 69. maddesinde orantılılık ilkesi yerine öncelik ilkesi benimsenmiştir. Buna ilke uyarınca, mahcuz malın satılarak paraya çevrilmesi sonucunda satış bedelinden öncelikle ilk haciz sahibi idarenin kamu alacağı ödenir. Satış bedelinden arta kalan para olması halinde hacze iştirak eden kamu alacaklısının alacağı ödenecektir²⁶³. Yani ilk haciz sahibi kamu alacaklısının alacağı tamamen ödenmeden, diğer iştirak sahibi kamu alacakları ödenmeyecektir.

Kamu alacağı için konulan ilk haciz sonrası eğer birden fazla kamu alacağı için haciz konulursa AATUHK'un 69. maddesinde öncelik esası benimsendiğinden alacaklar için

²⁶³ Kuru, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, s.539.

konulan hacizlerin tarih sırasına göre ödeme yapılmalıdır²⁶⁴. Yani satış bedelinden öncelikle ilk haciz sahibi alacaklının alacağı tamamen ödenecek olup akabinde (iştirak edecek kamu alacakları ilk haciz tarihinden önce tahakkuk etmiş olmak kaydıyla) diğer kamu alacaklılarının haciz tarihine göre sırasıyla alacakları ödenecektir. Bir önceki sıradaki kamu alacağı tamamen ödenmeden bir sonraki iştirak alacaklısına ödeme yapılmayacaktır.

Tüm bunlardan anlaşılıyor ki AATUHK m.69'un başlığı her ne kadar "hacze iştirak" başlığını taşıyor olsa da esasen tam anlamda İİK m.100 veya AATUHK m.21 anlamında bir iştirak söz konusu olmayıp daha çok Alman Hukukunda yer bulan "öncelik esası" mevcuttur²⁶⁵. Bu madde ile esasen kamu idareleri arasında mahcuz mal bedelinin garame esasına göre paylaşılmasından ziyade ilk haciz sahibi kamu alacağından sonraki kamu alacaklılarının haciz sıralamalarına ilişkin bir iştirak kurumu düzenlenmeye çalışılmıştır. Nitekim belirttiğimiz üzere borçlunun malı üzerinde 2 adet kamu haczi bulunduğu vakit zaten haciz sıralaması değişmemektedir. Önemli olan ikiden çok kamu alacağı için haciz konulmuşsa ve bu alacaklardan biri veya daha fazlası ilk konan kamu haczinden önce tahakkuk etmemişse hacze iştirak edemeyeceğinden kamu alacaklılarının haciz sıralaması değişmiş olacaktır. Dolayısıyla burada bir iştirak durumu yine söz konusu olacak ama mahcuz malın satış bedelinin dağıtılması AATUHK m.21/1'deki usulden farklı olacaktır²⁶⁶.

²⁶⁴ Arslaner, s.328.

²⁶⁵ Akcan, s.153.

²⁶⁶ Üstün, "Kamu İdareleri", s.63-64.; Pehlivanoglu, s. 136.

5.İHTİYATİ HACİZLERİN HACZE İŞTİRAKİ

5.1.İhtiyati Haczin Kavramsal Yapısı ile İİK ve AATUHK'daki Konumu

İhtiyati haciz hem İcra İflas Kanunu'nda hem de 6183 sayılı Kanun'da düzenlenmiştir. Özel alacaklar yönünden ihtiyati haciz, borçlunun para borcunu zamanında ödemeyeceğinden tereddüt eden alacaklının, alacağının vadesinde ödenmesini temin etmek amacıyla mahkeme kararına istinaden borçlunun mallarına tedbiren (geçici olarak) el konulması²⁶⁷ olarak tanımlanmaktayken, kamu alacakları bakımından ise ileride tahakkuk edecek olan veya henüz vadesi gelmemiş ya da vadesi geçtiği halde ödeme emri tebliğ edilmemiş olan kamu alacağının tahsilatını temin etmek amacıyla Kanun'da belirtilen nedenlere istinaden kamu borçlusunun birtakım mal, alacak ve haklarına önceden idari bir kararla el konulması²⁶⁸ olarak tanımlanmaktadır. Bu tanımlardan yola çıkarak şunu söyleyebiliriz ki; esasen her iki Kanun'da düzenlenen ihtiyati haciz kurumu da alacaklının tehlikeye düşen alacağını koruma altına almayı ve dolayısıyla kamu düzenini korumayı amaçlamaktadır. Bu amaçsal benzerliğin yanı sıra özel hukuk alacakları ve kamu alacakları bakımından iki ayrı Kanun'da düzenlenen ihtiyati haczin, birbirinden bir takım farklılıkları da bulunmaktadır. İhtiyati haciz, özel alacaklar için İcra İflas Kanunu'nun 257-268. maddeleri arasında, kamu alacakları için ise 6183 sayılı Kanun'un 13-16. maddeleri arasında düzenlenmiştir.

İİK'nın 257. maddesine göre ihtiyati haciz, rehinle temin edilmemiş ve muaccel (vadesi gelmiş) bir para borcunun alacaklısının, borçlunun kendisinde veya üçüncü kişilerde olan mallarını, alacaklarını ve diğer haklarını mahkeme kararıyla ihtiyaten haczettirebilmesi demektir. İhtiyati haciz, geçici bir tedbirdir. İİK'e göre ihtiyati haciz istenebilmesi için kural olarak alacağın vadesi gelmiş (muaccel) olmalıdır. Vadesi gelmemiş (müeccel) alacaklar için her ne kadar ihtiyati haciz istenemeyecek olsa da alacaklının alacağını vadesinde alabilmesi ciddi şekilde tehlikedeysen ya da alacaklının alacağını vadesinde alabilmesi ciddi şekilde tehlikedeysen yani İİK m. 257/2'de sayılan hallerden biri mevcutsa alacaklı yine ihtiyati haciz talep edebilecektir. Bu haller; borçlunun belirli ikametgâhının olmaması veya borçlarından kurtulmak amacıyla mallarını gizlemeye, kaçırmaya çalışması veya kendisi kaçmaya hazırlanır yahut kaçar ya da bu maksatla alacaklının haklarını ihlâl eden hileli işlemlerde bulunmasıdır. Kanunda sayılan bu sebepler tahdidi olup vadesi gelmemiş alacaklar

²⁶⁷ Kuru, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, s.1033.; Pekcanıtez, Atalay, Sungurtekin Özkan ve Özekes, *İcra ve İflas Hukuku*, s.497.

²⁶⁸ Karakoç, *Kamu İcra Hukuku*, s.118.

için başka nedenler gözetilerek ihtiyati haciz talep edilemeyecektir²⁶⁹. Ayrıca ihtiyati haciz kararı, alacaklının talebi üzerine mahkeme kararıyla verilir ve icra dairesi aracılığıyla uygulanır (İİK m.258 ve m. 261).

6183 sayılı Kanun'un 13. maddesine göre ise ihtiyati haciz bu maddede sayılan hallerden biri varsa yani borçlunun kamu alacağını ödemeksizin malları kaçırma tehlikesi varsa kamu alacağını güvence altına almak maksadıyla hiçbir süreye bağlı kalınmaksızın, mahalli en büyük memurunun kararıyla derhal uygulanır. Ancak İcra İflas Kanunu'ndaki hükmün aksine AATUHK'da ihtiyati haciz kararı alınabilmesi için muacceliyet şart değildir. Yani muaccel olmayan kamu alacakları bakımından da ihtiyati haciz uygulanabilmektedir²⁷⁰. Burada açıkça göze çarpan İİK ve AATUHK arasındaki farklılıklardan bir tanesi ihtiyati haciz kararının uygulanma süresidir. İİK'nın 261. maddesinde alacaklının ihtiyati haciz kararının verildiği tarihten itibaren on gün içinde kararı veren mahkemenin yargı çevresindeki icra dairesinden kararın uygulanmasını isteme mecburiyeti belirtildiği halde AATUHK'da böyle bir süreye yer verilmemiş ve belirli bir süre sınırlaması getirilmemiştir. AATUHK m.13'teki sebeplerden birinin varlığı halinde hiçbir süreye bağlı kalmaksızın derhal uygulanacağı hüküm altına alınmıştır.

AATUHK'a göre ihtiyati haciz kararının alınma ve uygulanma yöntemi de İİK'da düzenlenen ihtiyati hacizden farklıdır. İcra iflas hukukunda ihtiyati haczin bir mahkeme kararıyla verilmesine ve icra dairelerince uygulanmasına karşın kamu icra hukukunda icrai bir kararlar ve idarenin resen icra yetkisi kapsamında uygulanmaktadır²⁷¹. Kamu icra hukukunun asıl amacı, kamu hizmetlerinin finansmanı ve kamusal ihtiyaçların karşılanması için gerekli kamu alacaklarının zamanında ve düzenli tahsilini sağlamak olduğundan cebri icra sürecinin çoğu safhası gibi ihtiyati hacizde de idare resen icra yetkisiyle kuşanmıştır²⁷².

²⁶⁹ Kuru, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, s.1039.

²⁷⁰ Dönmez, s.20.

²⁷¹ Onar, C.III, s.1655.; İhtiyati haciz kararı alacaklı kamu idaresinin mahalli en büyük memuru tarafından alınır ve alınan bu karar alacaklı tahsil dairesince resen uygulanır. (AATUHK m.13/1) Kararı alacak makam; illerde vali, ilçelerde kaymakam, belediyelerde belediye başkanıdır. Ayrıca 5345 sayılı Kanun m.33 uyarınca, diğer mevzuatta "mahallin en büyük memuru" için yapılan atıflar, Başkanlığın görev alanına giren konularda, vergi dairesi başkanlığı bulunun yerlerde vergi dairesi başkanının, vergi dairesi başkanlığı bulunmayan yerlerde vergi dairesi müdürüne yapılmış sayılır.

²⁷² Öncel, Kumrulu ve Çağan, *Vergi Hukuku*, s.170.; Recai Dönmez, *Vergi İcra Hukukunda İhtiyati Haciz*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İİBF Yayınları No:112, 1998, s.14.

Gerek İİK'ya gerekse AATUHK'ya göre ihtiyati haciz geçici bir tedbir olup icrai (kesin) bir etkisi yoktur. Bu sebeple ihtiyati haciz kesinleşmeden ihtiyaten haczedilmiş mallar kural olarak satılamaz.

5.2.İİK'ya Göre Konan İhtiyati Haczin AATUHK'ya Göre Konulan Kesin Hacze İştiraki

İhtiyati haciz sahibi alacaklının, ihtiyaten haczettirdiği mallar üzerinde bir önceliği yani rüçhan hakkı bulunmamaktadır. Dolayısıyla ihtiyaten haczedilmiş olan bu mallar üzerine diğer kamu veya özel hukuk alacaklıları kendi alacakları için ihtiyati veya kesin haciz koydurabileceklerdir²⁷³. Bu durumda da alacaklıların birbirinin haczine iştiraki durumu gündeme gelmektedir. İhtiyati haciz sahibi alacaklıların hacze iştirakleri İİK'nın 268. maddesinin birinci fıkrası çerçevesinde kabul edilmiştir. Bu madde hükmünde; İİK'nın 261. maddesine göre ihtiyaten haczedilen malların, ihtiyatî haciz kesin hacze dönüşmeden önce diğer bir alacaklı tarafından İİK'ya veya diğer kanunlara göre haczedilmesi halinde ihtiyatî haciz sahibi alacaklının bu hacze İİK m.100'deki şartlar çerçevesinde kendiliğinden (talep olmaksızın) ve muvakkaten (geçici olarak) iştirak edeceği belirtilmiştir²⁷⁴. Yani İİK'nın 100. maddesindeki şartları taşıyan²⁷⁵ ihtiyati hacizler kesin hacze iştirak edebileceklerdir. Burada ihtiyati haciz sahibi tarafından hacze iştirakin muvakkat yani geçici olarak tanımlanmasının nedeni, bu haczin henüz kesin hacze dönüşüp dönüşmeyeceğinin bilinmezliğinden kaynaklanmaktadır²⁷⁶. Nitekim ihtiyati haciz kesin hacze dönüşmeyip düşerse²⁷⁷, ihtiyati haczin, kesin hacze geçici iştiraki sonlanacaktır. Fakat borçlu zamanında ödeme emrine itiraz etmezse ya da itirazı icra mahkemesince kesin olarak kaldırılırsa ihtiyati haciz kendiliğinden kesin hacze dönüşecektir (İİK m.264/5). Dolayısıyla geçici iştirakin de kesin iştirake

²⁷³ Kuru, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, s.1060.

²⁷⁴ Bu hükmün yani esasen ihtiyati haciz sahibi alacaklının sonraki kesin hacze iştirak edebilmesine izin verilmesinin mantığı; diğer alacaklılardan daha çok çaba sarf edip, malların borçlunun malvarlığından çıkmasına engel olmaya çalışan ihtiyati haciz koyduran alacaklının günün sonunda hiçbir şey elde edememe tehlikesiyle karşı karşıya kalmamasıdır. (Muhammet Özekes, *İcra ve İflas Hukukunda İhtiyati Haciz*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 1999, s.299.)

²⁷⁵ *Postacıoğlu*, ihtiyati haczin hacze iştiraki için İİK m.100'deki koşulları taşımasına gerek olmaması gerektiğini savunmaktadır. Bu düşüncesinin sebebini ise, ihtiyati haciz kararını aldirarak uygulatan ihtiyati haciz sahibi alacaklının, malın borçlunun malvarlığından çıkmasını engellediğinin ve bu durumun mahcuz mala haciz koyan tüm alacaklıların yararına olduğunu ve bu avantajı sağlayan ihtiyati haciz sahibi alacaklıya özel bir avantaj sağlamanın adil olacağı şeklinde açıklamaktadır. (Postacıoğlu, s.518.)

²⁷⁶ Deynekli ve Kısa, s.24.; Postacıoğlu, s.518.

²⁷⁷ İİK m.264/4'te ihtiyati haczin kesin hacze dönüşmeyip düşeceği haller belirtilmiştir.

dönüşeceği kabul edilmektedir. Ayrıca ihtiyati haciz kesin hacze dönüştüğü takdirde her iki alacak da aynı dereceyi paylaşacaktır²⁷⁸.

268. maddede bulunan “diğer kanunlara göre haczedilirse” ifadesi İİK’e göre konulmuş ihtiyati hacizlerin, aynı mal üzerine kendisinden sonra 6183 sayılı Kanun’a göre konulacak hacizlere de iştirak edebileceğini belirtmektedir²⁷⁹. Dolayısıyla özel hukuk alacağından kaynaklı olarak konulan ihtiyati haczin “sonradan kesin hacze dönüşmesi kaydıyla” kamu alacağından dolayı konulmuş bir hacze iştirak etmesi mümkün kılınmıştır. Elbette ki bu iştirakin yapılabilmesi ihtiyati haciz alacaklısının, İİK m.100’deki şartları taşıyor olmasına bağlıdır. Bu durumda iki ihtimal karşımıza çıkmaktadır: Eğer bu şartlara haiz değilse kamu alacağından dolayı konulmuş hacze iştirak edemeyecek olup malın üzerindeki kamu alacağından dolayı konulmuş haciz de ilk haciz kabul edilecektir. Bu takdirde mahcuz malın satış bedelinden kamu alacağı ödenecektir²⁸⁰. Aksi halde yani ihtiyati haciz sahibi alacaklı İİK m.100’deki şartları taşıyorsa bu sefer kamu alacağından dolayı konulan ilk hacze geçici olarak iştirak edecektir. Bu takdirde ihtiyati haczin, konulmuş olan kesin hacze iştirak edebilmesi için satış bedeli icra veznesine girene kadar ya da sıra cetveli hazırlanana kadar kesin hacze dönüşmesi aranmamaktadır. Cetvel hazırlanırken ihtiyati haciz sahibi alacaklı gerekli koşulları sağladığı takdirde ihtiyati haciz sahibine pay ayrılacaktır. Bunun üzerine icra dairesi, İİK m.138/4’te belirtildiği gibi hacze geçici olarak iştirak eden ihtiyati haciz sahibi alacaklının payını, vaziyet anlaşıncaya kadar bir bankaya, banka bulunmayan yerlerde mahkeme veya icra kasalarına depo edecektir. Özetle ihtiyati haciz kesin hacze dönüşme de ilk hacze iştirak ettiyse icra dairesince ihtiyati haciz sahibi alacaklıya pay ayrılacak olup “kesin hacze dönüştüğünde ödenmek üzere” muhafaza edilecektir. İhtiyati haciz alacaklısı için ayrılacak pay hesaplanırken yani kamu alacaklısıyla ihtiyati haciz alacaklısı arasındaki paylaştırmada garameten taksim usulü gözetilecektir. Bunun sebebi ihtiyati haciz, İİK m.100’deki şartlara sahip olması kaydıyla kamu alacağına “aynı derecede (sırada)” iştirak ettiğinden, aynı derecedeki alacaklılar arasında garame esasının geçerli olmasıdır. İhtiyati

²⁷⁸ Akcan, s.96.; Deynekli ve Kısa, s.25.

²⁷⁹ İİK m.268’e “diğer Kanunlara göre haczedilirse” ibaresi ile “İİK 100 üncü maddedeki şartlar dairesinde” ibaresi, 30.07.2023 tarihinde 4949 sayılı Kanun ile İİK’da yapılan değişiklikle eklenmiştir. 4949 sayılı Kanun’dan önce, İİK uyarınca konulan bir ihtiyati haciz sadece İİK hükümlerine göre konulan kesin hacze kendiliğinden ve geçici olarak iştirak edebiliyordu. Bu iştiraki yapabilmesi için herhangi bir koşul öngörülmemişti. Yani ihtiyati haczin, kesin hacze iştirakinde İİK m.100’deki şartlara sahip olma gerekliliği bulunmamaktaydı.

²⁸⁰ Üstün, *Kamu Alacaklarında Rüçhan Hakkı*, s.150.

haciz kesin hacze dönüşmez ve hükümsüz kalırsa, sıra cetvelinde ihtiyati haciz sahibi için ayrılmış olan pay diğer alacaklılara ödenecektir. Başka alacaklı bulunmaması halinde ise borçluya geri verilecektir. Fakat borçluya geri verilebilmesi için depo edilmiş bu pay üzerinde haciz veya tedbir bulunmamalıdır²⁸¹. Tüm bunlardan anlaşıyor ki ihtiyati haciz sahibi alacaklının payı, haciz kesin hacze dönüşene kadar depo edilmiş olduğundan bu haczin kesin hacze dönüşmemesi halinde ilk haciz kamu alacağının haczi olacaktır. Dolayısıyla ihtiyati haciz sahibi alacaklı için ayrılan pay, kamu alacağının ödenmemiş olan kısmı için kamu alacaklısına ödenecektir²⁸².

Öte yandan İİK m.268 metnindeki “haczedilirse” ifadesi açıklanmaya muhtaçtır. Nitekim bu ifade uygulamada duraksamalara neden olabilecektir. Öncelikle maddede belirtilen “diğer bir alacaklı tarafından haczedilirse” ibaresindeki haczin ihtiyati mi yoksa kesin haciz mi olduğu konusunda tereddüt hâsıldır. Burada bahsi geçen hacizden kasıt “kesin haciz”dir. Nitekim madde metninde “ihtiyaten haczedilirse” şeklinde bir ibare yer almamaktadır. Salt “haczedilirse” kelimesi kullanılarak bu haczin icrai bir haciz olduğu belirtilmek istenmiştir. Nitekim İİK bir bütün olarak incelendiğinde, kanun koyucunun ihtiyati hacizleri “ihtiyati haciz” olarak, icrai hacizleri ise sadece “haciz” kelimesiyle anlattığı farkedilmektedir²⁸³.

İhtiyati haciz alacaklısı, alacağı bakımından ihtiyaten haczettirdiği mal üzerinde bir rüçhan hakkına sahip olmasa da yapmış olduğu ihtiyati haciz giderleri bakımından rüçhan hakkı bulunmaktadır. İhtiyaten haczedilmiş mala başka alacaklılar tarafından haciz konulmuş hatta ihtiyati haciz sahibi bu hacze kesin surette iştirak edememiş olsa da mahcuz malın paraya çevrilmesi durumunda, İİK m.268/2 gereği ihtiyati haciz için yapmış olduğu masraflar satış bedelinden öncelikle kendisine ödenecektir²⁸⁴.

Peki, buraya kadar anlattıklarımızın tam tersinin gerçekleşmesi halinde yani borçlunun malı üzerine konulmuş kesin bir haciz bulunuyorken aynı mal bir başka alacaklı tarafından ihtiyaten haczedilirse böyle bir durumda yine ihtiyati haczin kesin hacze iştiraki mümkün müdür? Bu soruya ilk kesin haczin özel hukuk alacağı için İİK hükümlerine göre konulmuş

²⁸¹ Adnan Deynekli, “İİK’nin 268. Maddesinde 4949 Sayılı Kanun’la Değişiklik Yapıldıktan Sonra Alınan İhtiyati Hacizlerde Hacze İştirak Derecesi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 57, 2005, s.169-170, <http://tbddergisi.barobirlik.org.tr/m2005-57-121> , (erişim 10.01.2024).

²⁸² Üstün, s.150.

²⁸³ Akyazan, s.80. ; İİK m.100,101,206 betimlemesi ve m.139,140,141,142 betimlemeleri. (İpekçi, s.889.)

²⁸⁴ Kuru, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, s. 1061.; Akyazan, s.85.

olması hali ve kamu alacağı için AATUHK'a göre konulmuş olması hali olmak üzere iki ihtimale göre de cevap vermek gerekmektedir. Öncelikle, ilk haczin özel hukuk alacağına ait kesin haciz olması halinde cevabımız “hayır” olacaktır. Nitekim İİK'nın 268. maddesinin birinci fıkrasında böyle bir duruma yer verilmemiştir²⁸⁵. Diğer ihtimale bakacak olursak yani ilk haczin kamu alacağına ait kesin haciz olması halinde ihtiyati haciz yine ilk hacze iştirak edemeyecektir. Zira İİK'nın 268. maddesinde böyle bir olasılıktan bahsedilmediği gibi kamu alacaklarının hacze iştirakini düzenleyen AATUHK m.21/1'de kamu alacaklarının özel hukuk alacağından dolayı konulan ilk kesin hacze iştiraklerinden bahsedilmektedir. Yani AATUHK'da da kamu alacağı için konulmuş olan ilk kesin hacze, özel hukuk alacakları için konulan ihtiyati haczin iştiraki kabul edilmemiştir.

5.3.AATUHK'a Göre Konan İhtiyati Hacizlerin Hacze İştiraki

Kamu alacaklarının tahsili, 6183 sayılı AATUHK'da özel olarak düzenlendiğinden kamu alacaklarına ilişkin ihtiyati hacizlerin hacze iştirakinde İİK m.268 uygulama alanı bulamayacaktır²⁸⁶. 6183 sayılı Kanun'un 21. maddesinin birinci fıkrasında, bahsi geçen haciz kesin hacizdir. Nitekim ihtiyati haczin, ilk hacze iştirak etmesine müsaade edildiğine ilişkin maddede açıkça bir hüküm yer almaması dolayısıyla bu madde ihtiyati haczi de içerecek biçimde geniş yorumlanamaz. Bu sebeple kamu alacağı haczinin ihtiyati haciz olması halinde hacze iştirak edemez²⁸⁷. Yani kamu alacağının, üçüncü bir kişi tarafından konulmuş ilk hacze iştirak edebilmesi ancak kesin haciz olması halinde mümkündür. Yüksek Mahkeme kararlarında da madde metnindeki haciz ifadesinin ihtiyati hacizleri de içerecek biçimde geniş yorumlanamayacağı ve madde metninden anlaşılması gerekenin kesin haciz olması gerektiği belirtilmiştir²⁸⁸. Dolayısıyla kamu alacakları için 6183 sayılı Kanun'un 13. maddesine göre hacizli mal üzerine işlenmiş ihtiyati hacizlerin, hacze iştirak edemeyeceğini kabul etmekteyiz.

²⁸⁵ Akcan, s.102.; Deynekli ve Kısa, s.26.

²⁸⁶ Yargıtay 19. H.D., T.12.12.2002, E.2002/9386, K.2002/7788. (Gökhan Kürşat Yerlikaya, *Açıklamalı ve İçtihatlı 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Şerhi*, İstanbul: Onikilevha Yayıncılık, 2012, s.602.)

²⁸⁷ Yani AATUHK m.13'e göre konan ihtiyati haczin kendisinden önce kesin olarak konulan özel hukuk haczine iştiraki mümkün değildir. Dolayısıyla AATUHK m.13'e göre konulan ihtiyati haciz halinde Kanun'un m.21/1 hükmü de uygulanmaz. (Kuru, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, s.538, dp. 29.); İpekçi, s.558.; Bilgen, s.265.; Üstün, s. 162.; Akcan, s.155.; Uyar, “Takipli Katılma”, s.371.; Coşkun, *İcra ve İflas Kanunu*, s.2456.

²⁸⁸ “AATUHK m.21'de ihtiyati haczin de ilk hacze iştirak edebileceğine dair bir ibare olmadığından bu madde ihtiyati haczi de kapsar şekilde yorumlanamaz. Bu sebeple Vergi Dairesi Müdürlüğü tarafından konulan ihtiyati haczin, ilk hacze iştiraki mümkün değildir.” anlamındaki Yargıtay kararı için bkz. Yargıtay 19. H.D., T.30.10.1997, E.1997/6132, K.1997/9029, Lexpera H.B.S., (erişim 24.01.2024); Yargıtay 23. H.D.,

5.4.Aynı Mal Üzerine Farklı Tarihlerde Hem İİK'ya göre Hem de AATUHK'a Göre İhtiyati Haciz Konulmuş Olması Halinde Hacze İştirak

Burada önemli olan ve bakılması gereken öncelikle ilk kesin haczin belirlenmesi yani ihtiyati hacizlerin kesinleşme tarihleridir²⁸⁹. Bu durumda ilk kesin hacze dönüşen haczin özel hukuk alacağı veya kamu hukuku alacağı olması hali ayrı ayrı düşünüldüğünde iki ihtimal karşımıza çıkmaktadır.

a. İlk kesin hacze dönüşen ihtiyati haczin kamu alacağına ait olması ihtimali:

Bu durumda özel hukuk alacağına ait ihtiyati haciz, kamu alacağına ait ihtiyati hacizden sonraki tarihtyse, bu olasılık kamu alacağına ait ilk kesin hacizden sonra özel hukuk alacağı için ihtiyati haciz konulması kapsamında değerlendirilmelidir. Çalışmamızın önceki bölümlerinde incelediğimiz üzere hukukumuzdaki mevcut yasal düzenlemelere göre, kamu alacağına ait hacizlere, özel hukuk alacaklarına ait hacizlerin iştirak etmesi mümkün olmadığından özel hukuk alacağına ait ihtiyati haciz ilk hacze iştirak edemeyecektir. Fakat özel hukuk alacağına ait ihtiyati haciz, kamu alacağına ait ihtiyati hacizden önceki tarihtyse, hacze iştirak İİK m.268 kapsamında yapılacaktır. Nitekim bu olasılıkta ihtiyati haciz sahibi özel hukuk alacaklısı, İİK m.100'deki şartları taşıyorsa kesinleşen kamu alacağı haczine kendiliğinden ve geçici olarak iştirak edecektir²⁹⁰.

b. İlk kesin hacze dönüşen ihtiyati haczin özel hukuk alacağına ait olması ihtimali:

Bu durumda, kamu alacağına ait ihtiyati haczin önceki tarihli veya sonraki tarihli olmasının önemi bulunmamaktadır. Zira kamu alacaklarının tahsili 6183 sayılı Kanun'da düzenlenmiş ve bu Kanun'da ise kamu alacağına ait ihtiyati hacizlerin, ilk kesin hacze iştirakine ilişkin herhangi bir düzenlemeye yer verilmemiştir. Bu sebeple kamu alacağına ait ihtiyati haczin ilk kesin hacze iştiraki mümkün değildir. Fakat hacizli mal paraya çevrilmeden evvel kamu alacağı kesin hacze dönüşürse o zaman AATUHK'un 21/1. maddesi kapsamında kamu

T.23.06.2014, E.2014/4342, K.2014/4795, Lexpera H.B.S., (erişim 24.01.2024).; Yargıtay 19. H.D., T. 04.10.2007, E. 2007/4006, K. 2007/8606, Lexpera H.B.S., (erişim 24.01.2024).; Yargıtay 19. H.D., T.30.12.2004, E.2004/2273, K. 2004/13444. (Coşkun, *Amme Alacakları*, s. 220.)

²⁸⁹ "...ihtiyati hacizlerin kesinleşme tarihleri yerine, ihtiyati haciz tarihlerinin esas alınması suretiyle hüküm verilmesi kanuna aykırıdır..." Yargıtay 19. H.D., T. 06.11.2008, E.2008/7638, K.2008/10676. (Mahmut Bilgen, *İflasın Ertelenmesi, Konkordato, Sıra Cetveli, İhalenin Feshi*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2010, s.510-511.); Bkz. Üstün, *Kamu Alacaklarında Rüçhan Hakkı*, s.149, dp.181.

²⁹⁰ Pehlivanoglu, s.157.

alacağına ait kesin haczin özel hukuk alacağına ait kesin hacze iştiraki söz konusu olacaktır²⁹¹.

²⁹¹ Pehlivanoglu, s.158.

SONUÇ

Kamu alacakları, devletin kamu otoritesiyle ve idari işlemler aracılığıyla temin ettiği kamusal gelirlerdir. Sosyal devlet anlayışının ortaya çıkması ve ilerlemesiyle birlikte devletin sorumlulukları arttığından, bunları karşılayabilmek için bu durumla doğru orantılı olarak kamu hizmetleri de artan bir ivme kazanmıştır. Kamu hizmetlerinin artışının hızlanmasıyla devletin gerçek ve tüzel kişilerden aldığı kamu alacaklarının sayısı artmış ve bu alacakların tahsili daha çok önem teşkil etmeye başlamıştır. Çok sayıda kamu hizmetinin ülke genelinde yeknesak bir biçimde işleyebilmesi ve devamlılık arz edebilmesi için kamu harcamalarının vaktinde ve tam olarak tahsil edilmesi elzemdir. Dolayısıyla bu alacaklar, özel hukuk alacaklarından daha imtiyazlı görülerek kamu alacakları birtakım usullerle korunmuştur. Bu ayrıcalıklardan en önemlisi de kamu alacaklarına diğer alacaklar karşısında öncelik tanınmasıdır.

Kamu alacaklarına tanınan önceliklerden biri de çalışmamızın konusunu oluşturan, kamu alacağının diğer alacakların haczine iştirak edebilmesidir. Kamu alacaklarının hacze iştiraki genel hükümler içeren İİK'dan ayrı bir Kanun'da yani AATUHK'da düzenlenmiş ve özel hukuk alacaklarının hacze iştirakinden farklı koşul ve usullere tabi tutulmuş, birtakım ayrıcalıklarla donatılmıştır. Bunları; eşya ve gayrimenkulün aynından doğan kamu alacaklarının önceliği, ilk haczin kamu alacağından dolayı uygulanması halinde başka bir alacağın bu hacze iştirak edememesi, ilk haczin özel bir alacaktan dolayı uygulanması halinde kamu alacağının İİK m.100'deki koşullar aranmadan iştirak edebilmesi, rehinden önce özel bir alacaktan dolayı haciz konulmuş olması halinde bu hacze, genel bütçeye giren alacaklardan (vergi, resim, harç ile vergi cezaları ile vergi cezaları ve bunlara bağlı zam ve faizler için) dolayı konulan hacizlerin iştirak edebilmesi, borçlunun iflası, mirasın reddi ve terekenin resmi tasfiyeye tabi tutulması hallerinde kamu alacaklarının sıra cetvelinde imtiyazlı alacaklar içinde üçüncü sırada yer alması olarak sıralayabiliriz.

Kamu alacağının hacze iştirakinde önemli ölçüde imtiyazlar verilmesinin asıl nedeni kamu yararındır. Kamu yararını sağlamak için hızlı ve kolay tahsil amacıyla düzenlemeler yapılarak hareket edilse de bu düşünce her zaman kamu yararını sağlamamaktadır. Zira kamu yararı dar anlamda devletin bireylere karşı sorumluluğunu tam ve eksiksiz yerine getirebilmesini gerektirse de geniş anlamda tüm toplumun ortak yararını ifade etmektedir. Dolayısıyla kamu alacağı yararına düzenlemeler yapıp tek taraflı imtiyazlar tanınırken bunun orantısız olmamasına dikkat edilmelidir. Aynı zamanda borçlunun, diğer alacaklıların ve tüm toplumun

mevcut durumunun da dikkate alınarak herkesin yararı menfaatler dengesi ölçüsünde korunmalı, temel hak ve hürriyetleri engellemeye varacak düzenlemelerden kaçınılmalıdır. Bu kapsamda mevcut koşullarda kamu alacağı tarafından konulan ilk hacze iştirak edemeyen özel hukuk alacaklısının da (ya da işçi alacakları gibi alacakların) belli koşullarda menfaatinin gözetilmesinin ve -bir öneri olarak- İİK m.100'deki koşulları sağlaması halinde kamu alacağı tarafından uygulanan ilk hacze iştirakinin sağlanması yönünde düzenlemeler yapılmasının hakkaniyete daha uygun olacağı kanaatindeyiz. Keza takipsiz iştirak alacaklıları da bu konuda mağduriyet yaşamaktadır. Nitekim bu iştirak türü, fiili ve hukuki engellerden ötürü icra takibi başlatamayan kişilere tanınmış olan istisnai bir hak olması sebebiyle, bu kişileri kamu alacağı için konulan hacze iştirak ettirmemenin onların hukuki menfaatlerine ve 101. maddenin amacına ters olduğunu bu nedenle kamu alacağı için konulmuş olan ilk hacze, en azından kamu alacaklarının kendi aralarındaki iştirakinde (AATUHK m.69) olduğu gibi hacizli malın satış bedelinden kamu alacağının tamamının ödenmesinden sonra arta kalan tutardan takipsiz iştirak alacaklısının alacağını ödemenin devlet-birey arasındaki menfaat dengesine daha uygun olacağını düşünüyoruz. Bu şekilde menfaat dengesi gözetilerek yapılacak düzenlemeler ile hem kamu alacağı korunmuş olacak hem de birliği bozucu nitelikteki uygulamaların önüne geçilebilecektir. Zira kamu alacaklarına öncelik tanınmasının kamu yararı için bir zorunluluk olduğunu kabul etmekle beraber bu hakkın adil bir biçimde yerine getirilmesi de gerekmektedir.

6183 sayılı AATUHK, 1954 tarihinden günümüze değin yürürlükte olan bir kanun olup kamu alacaklarının ve bireylerin korunması açısından günümüz ihtiyaçlarına tam olarak cevap verememektedir. Dolayısıyla konuyla ilgili alanında uzman bilim insanlarından, uygulamacılardan, avukatlardan oluşan bir komisyon oluşturulup kapsamlı bir araştırma yapılarak eksiklikler saptanmalı, uygulamadaki sorunlara ve günümüz koşullarına uygun bir düzenleme yapılmalıdır.

KAYNAKÇA

- 4949 Sayılı Kanun Tasarısı ve Adalet Komisyonu Raporu, T. 25.03.2003, <https://www.tbmm.gov.tr/tutanaklar/TUTANAK/TBMM/d22/c023/tbmm22023108ss0225.pdf>, (erişim 17.01.2024).
- Akcan, Recep, *Hacze İştirak*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2005.
- Akdoğan, Abdurrahman, *Kamu Maliyesi*, Ankara: Gazi Kitabevi, 2002.
- Akıntürk, Turgut, *Medeni Hukuk*, 7. Bası, İstanbul: Beta Yayınevi, 1999.
- Akmansu, Mehmet, *Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Şerhi ve İzahları*, Ankara: Örnek Matbaası, 1954.
- Aksoy, Şerafettin, *Kamu Maliyesi*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1991.
- Aksoy, Şerafettin, *Vergi Hukuku ve Türk Vergi Sistemi*, 6. Baskı, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2010.
- Akyazan, Sıtkı, *İhtiyati Hacizler ve Hacze İştirak Dereceleri*, İstanbul: Kutulmuş Matbaası, 1958.
- Arslaner, Hakan, *6183 Sayılı Kanun Kapsamında Kamu Alacaklarının Haciz Yolu İle Tahsili*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2010.
- Atalı, Murat, İbrahim Ermenek ve Ersin Erdoğan, *İcra ve İflâs Hukuku*, 4. Bs., Ankara, Yetkin Yayınları, 2021.
- Aykaç, Kemal, *Açıklamalı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun*, Ankara: Ayyıldız Matbaası, 1976.
- Barlass, İrfan, *Kamu Alacaklarının Haciz Yoluyla Takibi*, İstanbul: On İki Levha Yayınevi, 2007.
- Belgesay, Mustafa Reşit, *İcra ve İflas Hukuku*, C:1, İstanbul, 1945.
- Berkin, Necmeddin, *İcra Hukuku Dersleri*, İstanbul, 1969.
- Bilgen, Mahmut, *İcra ve İflas Hukukunda Sıra Cetveli*, 2. Baskı, Ankara: Adalet Yayınevi, 2014.
- Bilgen, Mahmut, *İflasın Ertelenmesi, Konkordato, Sıra Cetveli, İhalenin Feshi*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2010.
- Budak, Tamer ve Serkan Benk, “Kamu Alacağı: Hukuki Bir Değerlendirme”, *Business and Economics Research Journal*, 2/2 (2011), <https://www.acarindex.com/dosyalar/makale/acarindex-1423873778.pdf>, (erişim 17.11.2023).
- Bulutoğlu, Kenan, *Türk Vergi Sistemi*, Cilt II, İstanbul: Fakülteler Matbaası, 1978.

- Candan, Turgut, *Açıklamalı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun*, 4. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2018.
- Candan, Turgut, *Açıklamalı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun*, 5. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2023.
- Candan, Turgut, *Kanuni Temsilcinin Vergi ve Diğer Kamu Alacaklarından Sorumluluğu*, 3. Baskı, Ankara: Maliye ve Hukuk Yayınları, 2006.
- Coşkun, Mahmut, *Açıklamalı ve İçtihatlı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun*, 2. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2011.
- Coşkun, Mahmut, *Açıklamalı ve İçtihatlı İcra ve İflas Kanunu*, C:2, 5. Baskı, Ankara: Seçkin Yayınları, 2009.
- Çelik, Binnur, *Kamu Alacaklarının Takip ve Tahsil Hukuku*, İstanbul: Kültür Yayınları, 2000.
- Derbil, Süheyy, “Kamu Hizmeti Nedir?”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C:7, S:3, 1950, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/638202>, (erişim 17.11.2023).
- Deren Yıldırım, Nevhis, “Türk,İsviçre ve Alman Hukukunda Hacze (Adi) İştirak”, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 1989.
- Deynekli, Adnan ve Sedat Kısa, *Hacizde ve İflasta Sıra Cetveli*, İstanbul: Alfa Basım Yayım Dağıtım, 1996.
- Deynekli, Adnan, “İİK’nin 268. Maddesinde 4949 Sayılı Kanun’la Değişiklik Yapıldıktan Sonra Alınan İhtiyati Hacizlerde Hacze İştirak Derecesi”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, Sayı: 57, 2005, <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2005-57-121> , (erişim 10.01.2024).
- Deynekli, Adnan, “Sıra Cetveli İle İlgili Sorunlar”, *Bankacılar Dergisi*, S: 35, 2000, https://www.tbb.org.tr/dosyalar/arastirma_ve_raporlar/sira_cetveli.pdf , (erişim 05.01.2024).
- Dönmez, Recai, *Vergi İcra Hukukunda Haciz Yoluyla Takip*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 2005.
- Dönmez, Recai, *Vergi İcra Hukukunda İhtiyati Haciz*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi İİBF Yayınları No:112, 1998.
- Durdu, Muhammet, “Kanunlarla Yasaklanmış İşlerin Vergilendirilmesi ve Kazanç Müsaderesi”, *Yıldırım Beyazıt Hukuk Dergisi*, Y: 5, S: 2020/2, <https://dergipark.org.tr/en/download/article-file/1230898>, (erişim 20.10.2023).
- Duru, Cihan, “Çeşitli Kamu Alacaklarının Tahsili İçin Tahsili Emval Kanununa ve 6183 sayılı Kanuna Atıfta Bulunan Kanunlar, Kanun Hükmünde Kararnameler ve Bakanlar Kurulu Kararları”, *Vergi Sorunları Dergisi*, Kasım-Aralık 1992.
- Erginay, Akif, *Vergi Hukuku*, 15. Baskı, Ankara: Savaş Yayınevi, 1995.

- Ertürk, Yasin, “Türkiye’de Kamu Alacaklarının Korunması Tedbirleri”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2014.
- Gelir İdaresi Başkanlığının 13.06.2007 tarih ve 53388 sayılı Tahsilat İç Genelgesi’nde (Seri No: 2007/4) Nolu İç Genelgesi, <https://gib.gov.tr/node/89275> , (erişim 11.01.2024).
- Gerçek, Adnan, *Kamu Alacaklarının Takip ve Tahsil Hukuku*, İstanbul: Ekin Yayınevi, 2011.
- Giritli, İsmet ve Pertev Bilgen, *İdare Hukuku*, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1967.
- Gözler, Kemal ve Gürsel Kaplan, *İdare Hukuku Dersleri*, 20. Baskı, Bursa: Ekin Basın Yayın Dağıtım, 2018.
- Gözler, Kemal, “Yorum İlkeleri”, Kamu Hukukçuları Platformu Anayasa Hukukunda Yorum ve Norm Somutlaşması (29-30 Eylül 2012, Ankara), haz. Ozan Ergül, Ankara: Türkiye Barolar Birliği Yayınları (236), 2023, <https://tbbyayinlari.barobirlik.org.tr/TBBBooks/468.pdf> , (erişim 10.11.2023).
- Gülseven, Mustafa, *Açıklamalı İçtihatlı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun*, Ankara, 1999.
- Günday, Metin, *İdare Hukuku*, 10. Baskı, Ankara: İmaj Yayınevi, 2011.
- Güzel, Ahmet, ve Muharrem Özdemir, *Amme Alacakları Tahsil Usul ve Esasları*, Adana: Nobel Kitabevi, 2007.
- Hatemi, Hüseyin ve Burcu Kalkan Oğuztürk, *Kişiler Hukuku (Gerçek - Tüzel Kişiler)*, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2013.
- Hatemi, Hüseyin, *Medeni Hukuk Tüzel Kişileri I (Giriş, Tarihi Gelişim, Eski Vakıflar)*, İstanbul: İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1979.
- İpekçi, Nizam, *İcra ve İflas Kanunu Tatbikatı (1-370)*, 7. Bası, İstanbul: Arıkan Basım Yayım, 2007.
- Kaneti, Selim, *Vergi Hukuku*, 2. Bası, İstanbul: Filiz Kitabevi, 1989.
- Karakoç, Yusuf, *Genel Vergi Hukuku*, 2.Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2019.
- Karakoç, Yusuf, *Kamu İcra Hukuku*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2016.
- Kırbaş, Sadık, *Vergi Hukuku (Temel Kavramlar, İlkeler ve Kurumlar)*, 19. Baskı, Ankara: Siyasal Kitabevi, 2012.
- Kuru, Baki, *İcra ve İflas Hukuku El Kitabı*, 2. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2013.
- Kuru, Baki, *İcra ve İflas Hukuku*, C:1, İstanbul, 1988.
- Kuru, Baki, Ramazan Arslan ve Ejder Yılmaz, *İcra ve İflas Hukuku Ders Kitabı*, 27. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, 2013.

- Kuzucu Yapar, Burcu, “Türk Hukukunda Kamu Alacaklarını Güvence Altına Alan Önlemler”, Doktora Tezi, Marmara Üniversitesi, 2019.
- Küçük, Alper Tunga, “6183 Sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun’a Göre Hacze İştirak”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 71/1 (2022), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2209454> , (erişim 15.11.2023).
- Lexpera Hukuk Bilgi Sistemi, <https://www.lexpera.com.tr/> .
- Muşul, Timuçin, *Haciz ve Hacze İştirak*, Ankara: Adalet Yayınevi, 2019.
- Muşul, Timuçin, *İcra ve İflas Hukuku*, 4. Baskı, Ankara: Yetkin Yayınları, Ankara, 2010.
- Mutlu, Devrim Emre, “Vergilendirmenin Gelir Dağılımına Etkisi”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, 2007.
- Oğuzman, Kemal, Özer Seliçi ve Saibe Oktay Özdemir, *Kişiler Hukuku (Gerçek ve Tüzel Kişiler)*, 9. Bası, İstanbul: Filiz Kitabevi.
- Oğuzman, M. Kemal, Özer Seliçi, Saibe Oktay-Özdemir, *Eşya Hukuku Kısaltılmış Ders Kitabı*, 2. Bası, İstanbul: Filiz Kitabevi, 2019.
- Oktar, Salim Ateş, *Vergi Hukuku*, 11. Baskı, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2016.
- Onar, Sıddık Sami, *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, C.I, İstanbul: Hak Kitabevi, 1960.
- Onar, Sıddık Sami, *İdare Hukukunun Umumi Esasları*, C.III, İstanbul: Hak Kitabevi, 1966.
- Otacı, Cengiz, “Hermeneutik (Yorum Bilim) ve Ceza Kanunlarının Yorumu”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 2010 (89), <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2010-89-633> , (erişim 16.11.2023).
- Öncel, Mualla ve Nami Çağan, *Bankacılar İçin Mali Hukuk Bilgisi*, Ankara: Banka ve Ticaret Hukuku Araştırma Enstitüsü Yayın No: 315, 1997.
- Öncel, Mualla, Nami Çağan, Ahmet Kumrulu ve Cenker Göker, *Vergi Hukuku*, 28. Bası, Ankara: Turhan Kitabevi, 2019.
- Önen, Ergun, “Hacze İmtiyazlı (Takipsiz) İştirak”, *Yargıtay Dergisi*, 1984 (Ocak-Nisan), 10 (1-2), <http://www.yargitaydergisi.gov.tr/journalContent/31> , (erişim 11.01.2024).
- Özbalcı, Yılmaz, *Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun*, Ankara: Oluş Yayıncılık, 2006.
- Özbay, İbrahim ve Ferhat Çelik, “İcra ve İflâs Hukukunda Rehin Açığı Belgesi”, *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 34 (2018), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/980858> , (erişim 07.11.2023).
- Özekes, Muhammet, *İcra ve İflas Hukukunda İhtiyati Haciz*, Ankara: Seçkin Yayınevi, 1999.

- Özen, Aysun ve Canan Büşra Köse, “Türkiye’de Kamu Harcaması Bileşenlerinin Ekonomik Büyümeye Etkisi”, *Ekonomi, Politika & Finans Araştırmaları Dergisi*, 7(1), 2022, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/2015243> , (erişim 15.01.2024).
- Özmen, Selahattin, *Amme Alacaklarının Tahsil-Ödeme Kılavuzu*, İstanbul: Beta Yayınevi, 1996.
- Öztan, Bilge, *Tüzel Kişiler*, 2. Baskı, Ankara: Turhan Kitabevi, 1998.
- Pehlivanoğlu, Beren, “Kamu Alacaklarında Hacze İştirak”, Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, 2020.
- Pekcanitez, Oğuz Atalay, Meral Sungurtekin Özkan ve Muhammet Özkes, *İcra ve İflas Hukuku*, 10. Bası, Ankara: Yetkin Yayınevi, 2012.
- Pekcanitez, Hakan, Oğuz Atalay ve Meral Sungurtekin Özkan ve Muhammet Özkes, *İcra ve İflâs Hukuku Ders Kitabı*, 7. Bası, İstanbul: On İki Levha Yayıncılık, 2020.
- Postacıoğlu, İlhan E., ve Sümer Altay, *İcra Hukuku Esasları*, 5. Baskı, İstanbul: Vedat Kitapçılık, 2010.
- Saban, Nihal, *Vergi Hukuku*, 7. Bası, İstanbul: Beta Yayınevi, 2015.
- Serim, Nilgün, *6183 sayılı Kanunda Amme Alacaklarının Korunması*, İstanbul: Türkmen Kitabevi, 2007.
- Şamlıoğlu, Servet ve Yılmaz Özbalcı, *Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Yorum ve Açıklamaları*, Ankara: Feryal Matbaacılık, 1988.
- Şenyüz, Doğan, Mehmet Yüce ve Adnan Gerçek, *Vergi Hukuku (Genel Hükümler)*, 13. Baskı, Bursa: Ekin Yayınevi, 2022.
- Şimşek, Edip, *Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Şerhi*, 2. Baskı, İstanbul: Alfa Basım Yayın Dağıtım, 1996.
- Şimşek, Edip, *İcra ve İflas Kanunu Açıklamalar ve İçtihatlar*, Ankara: Aydın Yayınları, 1989.
- Tahsilat Genel Tebliği, Seri:A, Sıra No:1, RG 30.06.2007, Sayı: 26568.; Tahsilat Genel Tebliği Seri: A Sıra No: 1’de Değişiklik Yapılmasına Dair Tebliğ (Seri: A Sıra No: 11), RG 14.06.2018, Sayı: 30451. (<https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2018/06/20180614-20.htm> , (erişim 15.01.2024).
- Tuncer, Selahattin, *Teoride ve Uygulamada Kamu Alacağı, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları*, Yayın No:4099, İstanbul Üniversitesi Yayınları, 1998.
- Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlük, <https://sozluk.gov.tr/> .
- Uyar, Talih, “Takip Hukukunda Borç Ödemeden Aciz Vesikası”, *Türkiye Barolar Birliği Dergisi*, 70 (2007), <http://tbbdergisi.barobirlik.org.tr/m2007-70-328> , (erişim 05.11.2023).

- Üstün, Ümit Süleyman, “Kamu İdareleri Tarafından Konulan Hacizler Arasında Öncelik (Kamu İdareleri Arasında Hacze İştirak)”, *Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C:23, S:1, 2015, <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/262860> , (erişim 15.01.2024).
- Üstün, Ümit Süleyman, *Kamu Alacaklarında Rüçhan Hakkı*, İstanbul, Legal Yayınevi, 2013.
- Üstündağ, Sami, *İcra Hukukunun Esasları*, 6. Bası, İstanbul: Alfa Yayınevi, 1995.
- Yargıtay Karar Arama Motoru, <https://karararama.yargitay.gov.tr/> .
- Yavuz, Cevdet, Faruk Acar ve Burak Özen, *6098 sayılı Türk Borçlar Kanunu’na Göre Borçlar Hukuku Dersleri (Özel Hükümler)*, 13. Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi, 2014.
- Yerlikaya, Gökhan Kürşat, *Açıklamalı ve İçtihatlı 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun Şerhi*, İstanbul: Onikilevha Yayıncılık, 2012.
- Yıldırım, Mehmet Kamil ve Nevhis Deren Yıldırım, *İcra ve İflas Hukuku*, 8. Baskı, İstanbul: Beta Yayınevi, 2021.
- Yılmaz, Ejder, “Hacze Takipli Katılma (Hacze Adi İştirak)”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 30 (1973), <https://dergipark.org.tr/tr/pub/auhfd/issue/42760/516194> , (erişim 01.11.2023).
- Yılmaz, Ejder, “Hacze Takipsiz Katılma (Hacze İmtiyazlı İştirak)”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 31 (1974), <https://dergipark.org.tr/tr/download/article-file/631743> , (erişim 19.11.2023).
- Yılmaz, Ejder, *İcra ve İflas Kanunu Şerhi*, Ankara: Yetkin Yayınları, 2016.
- Yılmaz, Hacer, “Vergi Usul Kanunun 9/2 Maddesi Hükümünün Müsadere ve Ekonomik Yaklaşım Perspektifinden Değerlendirilmesi”, *Vergi Raporu Dergisi*, Y:2018, S: 2018/3, <https://vergiraporu.com.tr/upImage/org/2-hacer%20y%c4%b1lmaz-038b3f66.pdf> , (erişim 20.10.2023).
- Yüksel, Ayten, “İdare Hukukunun Tatbik Sahası”, *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, C: 6, S:1, 1959, <https://kutuphane.dogus.edu.tr/mvt/pdf.php> , (erişim 10.11.2023).

ÖZGEÇMİŞ

Elif KARAHAN KÜÇÜK, 2010 yılında Kocaeli Üniversitesi Hukuk Fakültesinde üniversite öğrenimine başlamıştır. Lisans eğitiminin bir bölümünü Macaristan’da bulunan Szeged Üniversitesi Hukuk Fakültesinde okuyarak geçirmiştir. Kocaeli Üniversitesinden 2014 yılında mezun olmuştur. Mezuniyetinin ardından İstanbul Barosu bünyesinde avukatlık stajını tamamlayarak avukatlık ruhsatnamesini almış olup günümüzde halen avukatlık mesleğine devam etmektedir. Aynı zamanda 2023 yılı itibariyle Adalet Bakanlığı Arabuluculuk Siciline kayıtlı arabulucudur.

